

Luovutusvoittoa vai elinkeinotoiminnan tuloa?

Heidi Nummi

Opinnäytetyö

Liiketalouden koulutusohjelma

2010

<p>Tekijät Heidi Nummi</p>	<p>Ryhmä tai aloitusvuosi</p>
<p>Opinnäytetyön nimi Luovutusvoittoa vai elinkeinotoiminnan tuloa?</p>	<p>Sivu- ja liitesivumäärä 77</p>
<p>Ohjaaja tai ohjaajat Lauri Silvasti, Helena Pukkila.</p>	
<p>Tämän opinnäytetyön aiheena oli tarkastella yksityishenkilön luovutusvoiton eli omaisuuden myyntivoiton verotusta tilanteessa, jossa voiton määrittäminen tietyn tulolähteen tuloksi ei ole yksiselitteistä. Kyse on siitä, onko luovutusvoitto katsottava pääomatuloksi vai elinkeinotoiminnan tuloksi.</p> <p>Normaalisti omaisuuden luovutuksesta saatava luovutusvoitto on pääomatuloa eli henkilökoh- taista tuloa. Pitkän oikeus- ja verotuskäytännön perusteella rakennusalaan lähellä olevien henki- löiden huoneistojen myyntejä on saatettu pitää myös elinkeinotoimintana. Opinnäytetyön ta- voitteenä oli tarkastella aihetta yleisesti ja selvittää voimassa olevan oikeuden mukainen kanta tällaiseen tulkinnalliseen luovutustilanteeseen liittyen.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuus koostui sekä voimassa olevasta lainsäädännöstä että vero- oikeudellisesta kirjallisuudesta. Näiden lähteiden avulla taustoitettiin aiheeseen liittyvää lainsää- däntöä ja siihen pohjautuvaa verotuskäytäntöä. Esillä oli mahdollisuuksien mukaan myös ne lähteet, jotka ottavat huomioon aiheeseen liittyvät Korkeimman hallinto-oikeuden antamat tuoreet ennakkoratkaisut.</p> <p>Johtuen osittain tulkinnanvaraisesta lainsäädännöstä sekä tapauskohtaisesti eroavista olosuh- teista lain tulkinnan linja verotuskäytännössä on muotoutunut pitkälti oikeuskäytännön perus- teella. Siksi tämän tutkielman empiirinen osuus muodostui pääasiallisesti kyseisistä, KHO:n ennakkoratkaisuista.</p> <p>KHO:n antamissa tuoreissa päätöksissä otettiin kantaa verolainsäädännön muutoksiin viimeis- ten reilun parinkymmenen vuoden aikana. KHO päätyi pitämään sijoitustoimintana toimintaa, jossa oli nähtävillä myös elinkeinotoiminnalle ominaisia piirteitä vedoten tulon nykyiseen laa- jaan veronalaisuuteen. Tulon veronalaisuus sinällään sekä verovelvollisten yhdenvertainen ve- rokohtelu olivat uusia perusteluita päätöksissä.</p> <p>Koska laki ei määrittele tarkasti elinkeinotoimintaa, ei tulkinnallisuutta poistane pelkästään tulon veronalaisuuden peruste. Vaikka tulot ovat nykyään laajasti veronalaisia, ei se poista sitä mahdollisuutta, että kyse todellisuudessa olisi elinkeinotoiminnasta. Lainsäädäntö ohjaa edel- leen tulonmuodostusta ja tuloksenlaskentaa tulolähteittäin, jolloin ei ole täysin yhdentekevää, mistä tulosta ja minkä tulolähteen tulosta on kysymys. Tältä pohjalta jää nähtäväksi, muutta- vatko tuoreet päätökset verotuskäytäntöä ja nostavatko ne elinkeinotoiminnaksi katsottavan toiminnan alarajaa muutoinkin.</p>	
<p>Asiasanat Luovutusvoitto, elinkeinotulo, pääomatulo, jaettava yritystulo, tulolähdejako, tulolajijako.</p>	

Utbildningsprogram

Skribent Heidi Nummi	Grupp
Rubriken på lärdomsprovet Överlåtelsevinst eller inkomst av näringsverksamhet?	Antal sidor och bilagor 77
Handledare Lauri Silvasti, Helena Pukkila.	
<p>Avsikten med detta lärdomsprov var att granska beskattning av privatpersoners realisationsvinst, det vill säga egendomens försäljningsvinst i en situation, då det inte är möjligt att entydigt fastställa vinsten som inkomst av en bestämd inkomstkälla. Frågan är om överlåtelsen skall betraktas som kapitalinkomst eller näringsverksamhet.</p> <p>I normala fall betraktas försäljningsvinsten av egendom som kapitalinkomst, det vill säga personlig inkomst. Enligt gammal rätts- och beskattningspraxis har överlåtelse av lägenhet kunnat betraktas som näringsverksamhet, om säljarna på något sätt varit verksamma på byggnadsbranschen. Lärdomsprovet granskar ämnet generellt samt utreder den rådande lagstiftningens inställning till överlåtelse av egendom i en situation som lämnar rum för tolkning.</p> <p>Teoridelen bestod av både rådande lagstiftning och skattejuridisk litteratur. Med hjälp av dessa källor kartlades bakgrunden både till lagstiftning och beskattningsförfarande. I källmaterialet ingick också källor som behandlar Högsta Förvaltningsdomstolens nya prejudikat.</p> <p>Beroende på lagstiftning som delvis lämnar rum för tolkning och förhållanden som varierar från fall till fall, har linjen för lagtolkningen av beskattningspraxis format sig mestadels på basis av rättspraxis. Därför bestod den empiriska delen huvudsakligen av HFD:s prejudikat.</p> <p>HFD:s aktuella beslut tog ställning till de ändringar som skett inom skattelagstiftning under de senaste tjugo åren. I sina beslut ansåg HFD investeringsverksamhet vara en verksamhet som hade kännetecknande drag av näringsverksamhet. I besluten betonades också omfattande skatteskyldighet. Inkomstens skattepliktighet och de skatteskyldigas jämlika beskattning var nya motiveringar i besluten.</p> <p>Då lagen inte ger en entydig tolkning av näringsverksamhet, utesluts tolkningsmässigheten inte av inkomstens skattepliktighet. Även om inkomsterna nuförtiden huvudsakligen är beskattningsbara, utesluter det inte möjligheten att det i verkligheten kan vara fråga om näringsverksamhet. Lagstiftningen styr fortfarande inkomstbildningen och resultatuträkningen enligt inkomstkälla, och då har det betydelse av vilken inkomst och av vilken inkomstkälla det är fråga om. Således återstår det att se om nya beslut ändrar beskattningspraxisen och om den lägsta gränsen för näringsverksamheten höjs.</p>	
Nyckelord Överlåtelsevinst, näringsinkomst, kapitalinkomst, fördelningsbar företagsinkomst, fördelning av inkomstkälla, fördelning av inkomst.	

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Tutkimuksen tavoite ja rajaukset.....	2
1.2	Tutkimusmenetelmä ja opinnäytetyön rakenne.....	2
2	Yleistä verotuksesta	4
2.1	Verovelvollisuus.....	4
2.2	Verotuksen tavoitteet.....	5
2.3	Verotuksen oikeuslähteet.....	9
2.4	Ennakkotieto ja ennakkoratkaisu.....	11
3	Tulolähdejako.....	13
3.1	Tulolähdejaon taustaa.....	13
3.2	Nykyinen tulolähdejako.....	14
3.3	Luovutusvoiton oikea tulolähde ja sen merkitys	16
3.4	Tappiot tulolähteittäin.....	17
3.5	TVL-tappiot laajuuskysymyksenä	17
3.6	Elinkeinotoiminnan tappion vähentäminen muista pääomatuloista.....	18
3.7	Tulolähde ja hankintameno-olettama.....	19
3.8	Tulolähdekritiikki.....	19
4	Eriytetty tuloverojärjestelmä	21
4.1	Ansiotulon progressiivinen tuloverotus.....	21
4.2	Pääomatulojen verotus.....	23
4.3	Kaavamainen jako ansio- ja pääomatuloon.....	23
4.4	Eriytetyn tuloverojärjestelmän taustaa	25
4.5	Eriytetty tuloverojärjestelmä Ruotsissa ja Norjassa	27
5	Luovutusvoiton verotus.....	29
5.1	Luovutusvoittoverotuksen taustaa.....	29
5.2	Verovapaat luovutusvoitot	31
5.3	Osittain verovapaat luovutukset	32
5.4	Symmetriaperiaate.....	32
5.5	Luovutusvoiton verotus TVL:n mukaan.....	33
5.6	Luovutusvoiton verotus EVL:n mukaan.....	35
5.7	Tuloksenlaskenta elinkeinotulolähteen sisällä.....	38

6	Elinkeinotoiminnan tulolähde.....	41
6.1	Elinkeinotoiminnan määritelmä.....	41
6.2	Kirjanpitovelvollisuus.....	43
6.3	Muistiinpanovelvollisuus.....	46
6.4	Arvonlisäverovelvollisuus.....	47
7	Elinkeinotoimintaa vai sijoitustoimintaa.....	51
7.1	Ammattimainen kiinteistönmyynti ja arvopaperikauppa.....	51
7.2	Elinkeinotoiminnan ja sijoitustoiminnan välisestä rajanvedosta	53
7.3	Rakennusalaan lähellä olevat henkilöt.....	55
7.3.1	Saastuminen.....	56
7.3.2	Rakennushanke voitonsaantimielessä	59
7.3.3	Kirvesmiehet.....	60
7.4	KHO:n viimeaikaiset päätökset.....	62
7.4.1	Kiinteistönvälittäjän osto- ja myyntitoiminta (KHO 2009:50).....	62
7.4.2	Vapaa-ajan asuntojen rakentaminen ja myynti (KHO 2008:54).....	65
7.5	Päätelmiä.....	68
8	Lopuksi.....	70
8.1	Verouudistus.....	70
8.2	Kokoavia ajatuksia	70
	Lähteet.....	73

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö käsittelee luovutusvoiton verotusta tilanteessa, jossa voiton määrittäminen tietyn tulolähteen tuloksi ei ole yksiselitteistä. Verotuksessa luovutuksella tarkoitetaan omaisuuden omistusoikeuden myyntiä vastikkeellisesti eli rahallista arvoa vastaan. Vain vastikkeellisesta luovutuksesta voi syntyä luovutusvoittoa tai elinkeinotoiminnan tuloa, joka pääsääntöisesti on veronalaista. Jokaisella verovelvollisella voi olla yhdestä kolmeen tulolähdettä toiminnan luonteen mukaan. Henkilökohtaisen ja elinkeinotoiminnan tulolähteen lisäksi oman tulolähteen muodostaa maatalouden harjoittamisesta saatava tulo. Tulolähteestä riippuu, miten ja minkä tuloverolain mukaan verotettava tulo lasketaan. Luonnollisen henkilön luovutusvoiton oikean tulolähteen valinta on yleensä ongelmaton. Luonnollisen henkilön saamat luovutusvoitot kuuluvat henkilökohtaiseen tulolähteeseen, ellei kysymys ole elinkeinotoimintaan tai maatalouteen kuuluvien hyödykkeiden luovutuksista. Hyödyke taas katsotaan elinkeinotoimintaan kuuluvaksi, jos kyseessä on elinkeinotoiminta tai sen kaltaiseksi katsottava toiminta, ja hyödyke on suurimmaksi osaksi tai kokonaan elinkeinotoiminnan käytössä. Tulokinnallisissa luovutustilanteissa on kysymys siitä, onko luovutus katsottava henkilökohtaiseen tulolähteeseen vai elinkeinotoiminnan tulolähteeseen kuuluvaksi tuloksi.

Verolaeissa tiettyyn tulolähteeseen kuuluvaa tuloa ei aina ole määritelty kovin seikkaperäisesti. Esimerkiksi elinkeinotoiminnan tulolähteeseen kuuluva liike- ja ammattitoiminta jää vaille tarkempaa määrittelyä (Andersson, Ikkala & Penttilä 2009, 16). Osittain tulkinnanvarainen lainsäädäntö sekä tapauskohtaisesti poikkeavat olosuhteet asettavat haasteen muun muassa käytännön verotustyölle. Tästäkin syystä lain tulkinnan linjaa on haettu aina korkeinta hallinto-oikeutta myöten. Varhaisin oikeuskäytäntö asiaan liittyen on ajalta ennen vuosien 1986 ja 1992 verouudistusta. Toisaalta viimeaikaisimmat KHO:n ennakkoratkaisut vuosilta 2008 ja 2009 ottavat päätöksensä perusteluissa kantaa verolainsäädännön kehitykseen viimeisen reilun parinkymmenen vuoden aikana.

Vuoden 1993 alusta voimaan tulleen verouudistuksen seurauksena luovutusvoittojen veropohja laajeni merkittävästi koskettamaan lähes kaikkia omaisuuden luovutuksia ja samalla huomattavaa määrää verovelvollisia. Näin ollen myös luovutusvoittojen fiskaalinen merkitys eli merkitys julkisyhteisöjen tulokertymälle on kasvanut. Toisaalta luovutusvoittojen verotus on myös suhdanteille altis verotulojen lähde.

1.1 Tutkimuksen tavoite ja rajaukset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää yleisemmin tulkinnallisen luovutusvoiton verotusta esiintuoden luovutuksessa kulloinkin sovellettavan tuloverolain verotukselliset vaikutukset mahdollisimman laajasti. Opinnäytetyön osatavoitteena on lisäksi tarkastella voimassa olevan oikeuden mukaista kantaa ottaen huomioon viimeaikaiset KHO:n päätökset, jotka liittyvät tulkinnalliseen yksityishenkilön luovutusvoittoverotukseen. Aiheen kannalta on myös oleellista tuoda esille verotuksen tavoitteita yleisemmin.

Työ rajataan koskemaan luonnollisten henkilöiden veronalaisen luovutusvoiton verotusta. Käytännössä tällä tarkoitetaan yksityishenkilöiden ja yksityisten elinkeinonharjoittajien asemaa verovelvollisina. Työssä tarkastellaan lisäksi pelkästään henkilökohtaisen tulolähteen ja elinkeinotoiminnan tulolähteen välistä rajanvetoa. Elinkeinoiminnan tulolähteen sisällä tarkastelu keskittyy vaihto-omaisuudeksi katsottavan omaisuuden luovutuksen verotukseen. Näkökulma on pääasiassa lähellä olevien henkilöiden luovutusvoiton verotuksessa.

Rakennusala lähellä olevilla henkilöillä tarkoitetaan yksityishenkilöitä, jotka toimivat rakennusosalalla tai sitä lähellä, henkilöitä, jotka toimimatta rakennusosalalla tai omaamatta rakennusalan erityistuntemusta ovat ryhtyneet rakennushankkeeseen voitonsaantimielessä ja rakennusalan ammattihenkilöitä, jotka omaa osaamistaan hyödyntäen, päätoimensa ohella pyrkivät hyötymään oman asunnon myyntivoiton verovapaussäännöksestä.

Sekä henkilökohtaisen tulolähteen että elinkeinotoiminnan tulolähteen sisällä puhutaan luovutuksista. Elinkeinoiminnan tulolähteen sisällä vakiintuneempi termi rajauksen mukaiselle luovutukselle eli vaihto-omaisuuden myynnille on elinkeinotoiminnan tulo. Vaihto-omaisuutta ovat elinkeinotoiminnassa sellaisinaan tai jalostettuina luovutettaviksi tarkoitetut suoritteet ja hyödykkeet tai elinkeinotoiminnassa kulutettaviksi tarkoitetut tarvikkeet. Vaikka luovutukset ovat pääsääntöisesti kaikki veronaisia, luovutuksiin kulloinkin sovellettava verolaki voi vaikuttaa merkittävästikin verorasitteen määrään. Vaikka elinkeinoverolain terminologia ei tunne sananmukaisesti luovutusvoitto-käsitettä, jatkossa yksinkertaisuuden vuoksi molempien tulolähteiden omaisuuden myynnistä syntyvää positiivista nettotuloa kutsutaan luovutusvoitoksi.

1.2 Tutkimusmenetelmä ja opinnäytetyön rakenne

Tässä työssä on käytetty kvalitatiivista tutkimusmenetelmää sekä osin lainopillista eli oikeusdogmaattista tutkimusotetta. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa pääpaino on mää-

rällisten arvioiden sijaan syvempien, moniulotteisempien johtopäätösten tekemisessä. Kvalitatiivinen tutkimusote vastaa enemmän kysymykseen miksi. Vaikka kvalitatiivisen tutkimuksen ensisijaisena tavoitteena on selittää jokin yksittäistapaus, voidaan laajemmasta asiaan liittyvästä tutkimusaineistosta ajatella löytyvän esimerkkejä samasta ilmiöstä. (Alasuutari 1994, 31.) Vaikka käsiteltävät tapaukset luonnollisesti eroavat toisistaan, pyrkimyksenä on löytää tapauksia yhdistävät, olennaiset tekijät, jolloin johtopäätösten tekeminen on mahdollista.

Lainopillisen näkökulman tarkoituksena on esitellä, tulkita ja systematisoida voimassa olevaa oikeutta oikeuslähteitä hyödyntämällä (Myrsky & Linnakangas 2007, 14). Voimassa olevan oikeuden mukainen kanta tarkoittaa tässä työssä pääasiassa KHO:n antamia päätöksiä ja voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Opinnäytetyö jakaantuu kahdeksaan lukuun. Johdantolukua seuraavassa luvussa käsitellään verotuksen yleisiä perusteita ja tavoitteita. Erityisesti rajauksen mukaisessa tapauksessa verotuksen yleisempää perustetta ja tavoitteita ei voida sivuuttaa. Kolmannessa luvussa tarkastellaan tulolähdejakoja, johon aiheen mukainen käsittely kulminoituu. Neljäs luku on luonnollinen jatke tulolähdejaolle, kun se käsittelee tulolajijakoa ja sen merkitystä aiheen kannalta eri tuloverolaeissa. Luovutusvoiton verotus on viidennen luvun aihe ja sitä pyritään lähestymään ottaen huomioon sekä tuloverolain että elinkeinoverolain mukaiset luovutusvoittoverosäännökset. Kuudennessa luvussa huomio kiinnittyy elinkeinotoiminnan tulolähteen määrittelyyn niin elinkeinoverolain kuin kirjanpitolainkin osalta. Seitsemännessä luvussa tarkastellaan aiheen mukaista oikeuskäytäntöä mukaan lukien tuoreet oikeustapaukset. Viimeisessä eli kahdeksannessa luvussa tuodaan esille muun muassa paraikaa istuvan verotyöryhmän mahdollisia, aiheen kannalta oleellisia esityksiä sekä esitetään opinnäytetyön perusteella syntyneitä johtopäätöksiä.

2 Yleistä verotuksesta

2.1 Verovelvollisuus

Tuloveroa maksetaan veronalaisiksi tuloiksi määritellyistä verovuoden eli normaalisti kalenterivuoden aikana saaduista nettotuloista. Nettotulo saadaan kun veronalaisista tuloista tehdään laissa säädetty vähennykset. Verovuosi voi myös olla kalenterivuodesta poikkeava tilikausi, joka tai jotka päättyvät kalenterivuoden aikana. Pääomatulona verotettava, henkilökohtaisen tulolähteen tuloksi katsottava luovutusvoitto on nimensä mukaisesti nettovoiton verotusta. Vastaavasti elinkeinotoiminnan verotettava tulo on verovuonna päättyneen tai päättyneiden tilikausien tai kalenterivuoden veronalaisten tuottojen ja vähennyskelpoisten kulujen erotuksen jälkeinen positiivinen nettotulos. (Andersson 2006, 19, 22–23; Kukkonen & Walden 2009, 53–54.)

Verotettavan tulon luonteeseen lisäksi kuuluu, että se on pääasiallisesti aina *realisoitunutta* ja *nimellistä* tuloa. Luovutusvoittovero määrätään realisoituvasta myyntivoitosta varallisuutta luovutettaessa. (Kukkonen 2007, 47–48.) Toisaalta vuoden 2009 alusta voimaan tullut elinkeinoverolain muutos tarkoittaa kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden realisoitumattomien arvonmuutosten veronalaisuutta. Edellytyksenä kuitenkin on, että arvonkorotus on tehty myös kirjanpidossa. Kaikilla kirjanpitovelvollisilla on mahdollisuus ja kansainvälisten kirjanpitostandardien (IFRS) mukaisen tilinpäätöksen laativilla on osin mahdollisuus ja velvollisuus kirjata lyhytvaikutteiset rahoitusvälineet käypään arvoon. Jos ja kun arvonkorotus kirjanpidossa tehdään, on se veronalaista tuloa. Käytännössä realisoitumattomia arvonmuutoksia kirjataan varsin vähän. (Kukkonen & Walden 2009, 20.) Toiseksi verotus kohdistuu vain nimelliseen varallisuuden arvonnousuun, eli myyntivoitto voi olla pelkästään inflaatiosta johtuvaa, jos omaisuuden arvo nousee inflaatiovahuutta hitaammin (Nykänen & Rabinä 2009, 64). Toisaalta nimellisen tulon verottaminen ei ota huomioon inflaation vaikutusta, jolloin tosiasiallinen veroaste voi nimellistä verokantaa korkeampi (Ylä-Liedenpohja 2009, 23).

Verotus toimitetaan verovelvollisen ilmoituksen, sivulliselta tiedonantovelvolliselta saadun tiedon tai muun saadun selvityksen perusteella. Verovelvollisen veroilmoitus toimii kuitenkin verotuksen perustana. Verovelvollisen tämän mukainen ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen luolettaman verotuksen perusteeksi asetettavista tosiseikoista. Toisinaan verovelvollisen näkemys joudutaan kyseenalaistamaan. Tietyissä epäselvissä tapauksissa voidaan kallistua verovelvolliselle edullisemmän tulkinnan kannalle. Verotus perustuu kyseisen *verovuoden olosuhteisiin ja tosiseikoihin*. Joissakin erityistapauksissa, kun verotusta varten ei saada tietoa niin verovelvollis-

selta itseltään kuin muualtakaan, verotus saatetaan toimittaa arvioimalla. (Myrsky & Linnakangas 2007, 93, 115, 131, 146–147.)

2.2 Verotuksen tavoitteet

Opinnäytetyön kysymyksenasettelua voidaan lähestyä myös verotuksen yleisemmistä tavoitteista käsin. Verotuksen kaikkein tärkein tavoite on *fiskaalinen eli julkisyhteisöjen varojen tarpeen tyydyttäminen*. Koska fiskaalisen tavoitteen suhteellinen merkitys on kasvanut ja kasvaa edelleen, on veropoliittisessa tavoitteenasettelussa tehty muutoksia vuosien varrella. Veropolitiikka määrittää, minkälainen verotuksen painopiste on. Koska verotuksella on aina vaikutuksensa taloudelliseen käyttäytymiseen, on neutraalilla, laajapohjaisella verotuksella pyritty mahdollisimman vähäiseen yhteiskuntapolitiittisten tavoitteiden mukaiseen ohjailuun ja tätä kautta myös vakaaseen verotuottopohjaan. Tämä näkyy nykyisessä verolainsäädännössä sekä tulojen laajana veronalaisuutena, että pääomatulojen, kuten luovutusvoittojen alhaisempana verokantana ansiotuloihin nähden. Neutraalissa verotuksessa tietty verotekijä ei muuta verovelvollisen valintoja verrattuna tilanteeseen, jossa tuota tekijää ei ole. Neutraaliteettiperiaatteen korostuessa nykyisessä verolainsäädännössä, ohjaavan veropolitiikan merkitys on pienentynyt. (Myrsky & Linnakangas 2006, 1-2.)

Verojärjestelmälle voidaan asettaa myös *laadullisia tavoitteita*. Vero-oikeudellisessa kirjallisuudessa hyvän ja toimivan verojärjestelmän kriteereinä pidetään usein seuraavia ominaisuuksia:

(Hjerpe ym. 2003, 25; Määttä 2007, 65)

- ▶ oikeudenmukainen verojärjestelmä
- ▶ yksinkertainen verojärjestelmä
- ▶ taloudellisesti tehokas verojärjestelmä

Verojärjestelmän oikeudenmukaisuusvaatimus perustuu pitkälti siihen periaatteeseen, että ”julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin” ja että ”kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia” (PeL 2.3 §). Lisäksi verosta on perustuslain mukaan säädettävä lailla (PeL 81 §). Verotuksen tulee siis perustua joko välittömästi tai välillisesti lakiin. Verotus on oikeudenmukaista kun se perustuessaan lakiin kohtelee verovelvollisia yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti tasapuolisesti. Tästä puolestaan seuraa, että hallinnollinen päätöksenteko ei voi olla mieltävaltaista, vaan sen on oltava lailla perusteltavissa ja puolueetonta. (Myrsky & Linnakangas 2007, 88–89, 91, 93.)

Käytännössä tämä tarkoittaa, että erityisesti tulkinnallisissa tilanteissa, käytettäessä harkintaa, tosiseikkoja tulee arvioida samankaltaisissa tapauksissa samoin perustein. Säännönmukaisesta käytännöstä poikkeaminen edellyttäisi tapaukselta erityislaatuista. Viranomaisen voi luonnollisesti myös muuttaa vakiintunutta käytäntöään perustellusta syystä kuten lainsäädännön muuttuessa, aikaisemmasta käytännöstä poikkeavien tuomioistuinratkaisujen perusteella tai esimerkiksi EU-oikeuden niin velvoittaessa. Jos verotuksessa poiketaan olennaisesti verovelvollisen ilmoituksesta tai jos verotusta oikaistaan verovelvollisen vahingoksi, verovelvollista on tällöin aina kuultava. Kuuleminen eli verovelvollisen mahdollisuus esittää lisäselvitystä tai näkemyksensä jostain käsillä olevasta asiasta vahvistaa verovelvollisen oikeusturvaa. (Myrsky & Linnakangas 2007, 93, 127–129.)

Vuonna 1998 verotusmenettelylakiin (VML) otettiin lisäksi *luottamuksensuojasäännös* (VML 26.2 §). Luottamuksensuojaperiaate rajoittaa veroviranomaisen *päätösten* peruuttamista taannehtivasti ja muutoinkin verovelvolliselle haitalliseen suuntaan. Luottamuksensuojaa voi saada kun kaikki lainkohdassa mainitut seikat toteutuvat yhtä aikaa. Asian tulee olla tulkinnanvarainen tai epäselvä ja verovelvollisen on tullut toimia vilpittömässä mielessä viranomaisen noudattaman käytännön tai ohjeiden mukaan. Tähän periaatteeseen liittyy veroviranomaisen melko laaja mahdollisuus oikaista verotusta verovelvollisen vahingoksi verotuksen päättymistä seuraavan vuoden ajan. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista jos käsiteltävänä oleva asia on tulkinnanvarainen tai epäselvä, käytössä on ollut oikeat ja riittävät asiaa koskevat tiedot ja ratkaisu on perustunut nimenomaiseen harkintaan. (Myrsky & Linnakangas 2007, 118–121, 185.)

Verojärjestelmän oikeudenmukaisuudella viitataan lisäksi verotuksen *horisontaaliseen ja vertikaaliseen oikeudenmukaisuuspyrkimykseen*. Horisontaalisella oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan samassa taloudellisessa asemassa olevien samanlaista verokohtelua. Ajattelu voidaan ulottaa luonnollisesti kaikkiin verovelvollisiin. Verokohtelun oikeudenmukaisuutta voidaan tällöin pohtia esimerkiksi eri yritysmuotojen kesken. Horisontaalisen oikeudenmukaisuuden periaate verotuksessa on kasvanut. Tästä on esimerkkinä pyrkimys neutraaliin verotukseen erityisesti pääomatulojen osalta eli pyrkimys mataliin yhtäläisiin verokantoihin ja laajaan veropohjaan. Toisaalta tutkimukset osoittavat, että eri pääomatulolajien todellisten veroasteiden välillä on huomattavan suuri hajonta. Huomioiden lisäksi erilaiset kulutustottumukset horisontaalisen oikeudenmukaisuuden ideaalinen tavoite voi harvoin täydelleen toteutua. (Hjerpe ym. 2003, 30; Määttä 2007, 87–88; Ylä-Liedenpohja 2009, 23.)

Vertikaalinen oikeudenmukaisuus tarkoittaa, että paremmassa taloudellisessa asemassa olevien tulee maksaa enemmän veroja kuin heikommassa asemassa olevien ja näin kantaa suhteellisesti suurempi vastuu julkisen talouden rahoituksesta. Oikeudenmukaisuuteen pyritään siis vaikuttamalla lopputulokseen taloudellisten resurssien uudelleenjaolla. Progressiivinen verotus perustuu vertikaalisen oikeudenmukaisuuden ideaan. (Hjerpe ym. 2003, 30; Määttä 2007, 88.)

Yksinkertaisella verojärjestelmällä viitataan useimmiten verotuksesta aiheutuviin hallinnollisiin kustannuksiin. Hallintokustannuksia voidaan tarkastella niin verovelvollisille kuin verohallinnollekin aiheutuvina kustannuksina. Edelleen ne voidaan jakaa erisuuruisten verovelvollisten kesken. (Määttä 2007, 82, 86–87.) Yleisesti voidaan todeta, että hallintokustannukset koko verojärjestelmän osalta ovat edellisen vuosikymmenen aikana nousseet kohtuullisen merkittäväksi kansantaloudelliseksi eräksi. Toisaalta hallintokustannukset Euroopan alueella vaihtelevat merkittävästi maittain, joka puolestaan osoittaa maittaiset, pääasiassa lainsäädännölliset erot. Pääsääntöisesti verovelvollisille aiheutuvat hallintokustannukset ovat kuitenkin selvästi suuremmat kuin veroviranomaisille koituneet kustannukset. (Määttä 2007, 83, 86–87.)

Hallinnolliseen tehokkuuteen on kuitenkin alettu kiinnittää huomiota. Esimerkiksi Suomen veroviranomaisen 21.10.2009 päivätyn strategian mukaan yksi Verohallinnon strategisista päämääristä on, että ”asiakkaamme voivat hoitaa veroasiansa vaivattomasti ja vähin kustannuksin”. Strategiaan on lisäksi kirjattu veroviranomaisen ”aktiivinen osallistuminen lainsäädännön kehittämiseen, jotta asiakkaiden hallinnollinen taakka olisi mahdollisimman kevyt”. (Verohallinto 2009.)

Sinällään yksittäisiä veroja poistamalla verojärjestelmää ei välttämättä yksinkertaisteta. Laajaan veropohjaan perustuva verotus omalta osaltaan minimoi kannustimia epäasianmukaisiin veronvälttämistöimiin laajan veronalaisen tulon ja tästä seuraavan mahdollisen matalan veroasteen kautta. Aiempaan viitaten lainsäädäntö on siis avainasemassa. Se miten usein verolainsäädäntöä uudistetaan tai se miten hyvin uusi verosäännös on yhdistettävissä ja ottaa huomioon muun lainsäädännön vaikuttaa suoraan hallintokustannuksiin. On myös hyvä huomata, että eri verojen kesken on eroja niiden hallinnollisen rasittavuuden suhteen. Kyse voi myös puhtaasti olla lain tulkintaongelmasta, jonka tulkinnanvarainen lainteksti mahdollistaa. Opinnäytetyön aiheen mukaisessa tulkinnallisessa omaisuuden luovutusvoiton verotustilanteessa on nimenomaisesti kyse lain tulkintaongelmasta. Koska lakia ei aina voida kirjoittaa tyhjentyvään muotoon ja kaikkiin tilanteisiin soveltuvaksi, hallinnollista tehokkuutta lisättäneen koko verojärjes-

telmän osalta *yksinkertaiseen lainsäädäntöön* perustuvalla, *neutraalilla* mutta *laajapohjaisella* verotuksella. (Määttä 2007, 65, 85–86, 90.)

Verotus vaikuttaa aina taloudelliseen käyttäytymiseen ja on pois talouden resurssien muusta käytöstä. Tästä seuraavia vaikutuksia kuten esimerkiksi kulutuksen vähenemistä kutsutaan hyvinvointitappioiksi. *Verotuksen tehokkuuden vaatimuksella* tarkoitetaan, että nämä hyvinvointitappiot olisivat mahdollisimman vähäisiä tiettyyn verotuottotasoon nähden. Verotuksen aiheuttamaan käyttäytymisen muutokseen kuuluvat myös epäasianmukaiset veronvälttämistoimet, joiksi tässä luetaan niin kriminalisoidut kuin ei-kriminalisoidutkin toimenpiteet. On todettu, että mitä korkeampia veroasteet ovat, sitä suurempia ovat hyvinvointitappioiden riskit. Taloudellisesti tehokas verojärjestelmä ei siis estä vaan edistää taloudellista kasvua. (Hjerppe ym. 2003, 26–27; Määttä 2007, 65.)

Verotuotto ja sen vakaus on taloudellisesti tehokkaan verojärjestelmän luonnollinen tarkoitus. Verotuksen tehtävänä on näin ollen kerätä mahdollisimman suuri verotuotto mahdollisimman pienillä kustannuksilla. Taloustiede ei välttämättä puolla sitä näkemystä, että kaikkia tuloja tai kaikkea kulutusta tulisi verottaa yhtenäisillä nimellisillä verokannoilla verotuottojoustavuusteorian kannalta eli optimaalisen verotuoton näkökulmasta ajatellen. Kuitenkin käytännön pyrkimyksellä mataliin verokantoihin, yhdistettynä laajaan veropohjaan ehkäistään tehokkaimmin hyvinvointitappioita ja epäasianmukaista verosuunnittelua. (Hjerppe ym. 2003, 28; Määttä 2007, 66–67, 74.)

Verotuksen laadulliset tavoitteet voivat olla myös ristiriidassa keskenään. Useimmiten tämä näkyy tehokkuus- ja oikeudenmukaisuusvaatimusten välillä. Reaalinen tehokkuus puoltaa matalia veroasteita ja lievää progressiota, mutta tietty oikeudenmukaisuusvaatimus taas jyrkkää progressiota ja tulojen uudelleenjakoa. Toisaalta taas teoreettisesti optimaalisin taloudellinen tehokkuus puoltaisi suuriakin verokantaeroja, mutta saattaisi samalla kasvattaa hallintokustannuksia. Kolmanneksi eriytetyssä tuloverojärjestelmässä esimerkiksi yrittäjän ansio- ja pääomatulojen tarkka selvittäminen ja laskeminen horisontaalisen oikeudenmukaisuustavoitteen mukaisesti, kasvattaisi välittömästi hallinnollisia kustannuksia. Tällöin oikeudenmukaisuusvaatimus olisi siis ristiriidassa verotuksen yksinkertaisuustavoitteen kanssa. (Hjerppe ym. 2003, 30–31.) Tutkielman mukaisessa tulkinnallisessa tilanteessa voidaan nähdä ristiriita esimerkiksi hallinnollisesti tehokkaan eli yksinkertaisen ja oikeudenmukaisen verojärjestelmän välillä.

2.3 Verotuksen oikeuslähteet

Oikeuslähteellä tarkoitetaan lähdettä, josta ilmenevän oikeusohjeen lainsoveltaja on oikeutettu tai velvollinen ottamaan huomioon ratkaisutoiminnassaan. Suomen perustuslain mukaan verosta säädetään lailla. Käytännössä tämä tarkoittaa, että verotuksen kaikkineen tulee perustua joko lakiin, säädöksiin tai erityisen valtuutus- tai delegointisäännöksen nojalla annettuihin asetuksiin, päätöksiin tai ohjeisiin. Ristiriitatilanteessa perustuslailla (PeL) on etusija erityislainsäädäntöön nähden. Mitä selvempi lakiteksti on, sitä vähäisemmäksi jää muiden oikeuslähteiden rooli. Kun tulkintaongelmaan törmätään ensimmäistä kertaa lainkäytössä, lainvalmisteluun liittyneiden asiakirjojen merkitys korostuu kun pyritään selvittämään lainsäätäjän tarkoitus. Jos oikeuskäytäntöä asiasta on jo olemassa, sitä suurempi on muiden oikeuslähteiden ja erityisesti prejedikaattien eli ennakkoratkaisujen merkitys lainkäytölle. (Myrsky & Linnakangas 2006, 12–13.)

Vaikka verotuksen tulee edellä mainitun laillisuusperiaatteen mukaisesti perustua lakiin, yleisesti lait, mukaan lukien verolait ovat aina epätäydellisiä ja lakia joudutaan tulkitsemaan. Ensinnäkään kaikkia tulevia tapahtumia ei voida ennakoita etukäteen. Toiseksi tietyn tapahtuman esiintymisen todennäköisyys voi olla niin pieni, ettei ole kannattavaa ottaa lakiin erityistä säännöstä asiasta. Kolmanneksi lain kieli on aina epätäsmällistä, jolloin tarve lain tulkintaan kasvaa. (Myrsky & Linnakangas 2006, 14–15.) Verosäännösten epätäydellisyys saattaa siis johtaa tulkintaongelmiin ja tällöin rajanveto verotuksellisesti hyväksyttävien ja ei-hyväksyttävien toimien välillä tapahtuu usein oikeuskäytännön kautta. Tätä kautta myös lainsäädäntöä saatetaan joutua tarkistamaan.

EU-jäsenyyden myötä oikeuslähteet voidaan jakaa kotimaisiin ja muihin oikeuslähteisiin kuten EY-oikeuslähteisiin. EY-oikeuslähteitä ovat mm. EY:n perustamissopimus, säädökset, suositukset ja lausunnot, EY-tuomioistuimen ratkaisut sekä Euroopan ihmisoikeussopimus. Välitön verotus kuuluu edelleen jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan ja sitä voidaan yhdenmukaistaa vain jäsenmaiden yksimielisellä päätöksellä. Tästä huolimatta yhteisön jäsenyys kaventaa kansallista tuloverosuvereniteettia eli itsemääräämisoikeutta. Ristiriitatilanteessa EY-oikeudella on etusija kansalliseen lainsäädäntöön nähden. Käytännössä tällöin kyseessä ovat useimmiten perussopimuksen takaamat vapaan liikkumisen ja syrjintäkiellon periaatteet. Ristiriitatilanteessa on kuitenkin huomattava, että suositukset ja lausunnot eivät ole jäsenvaltioita sitovia. (Myrsky & Linnakangas 2006, 6-10.)

Oikeuslähteet muodostavat lisäksi oikeuslähdehierarkian niiden velvoittavuuden mukaan. Hierarkian tasot ovat vahvasti velvoittavat, heikosti velvoittavat ja sallitut oikeuslähteet. *Vahvasti velvoittava* oikeuslähde on lainsäädäntö, laki, jota on noudatettava. Tutkimusongelman ratkaisemisen lähtökohtana pidetään asiaa koskevaa lainsäädäntöä. (Myrsky & Linnakangas 2006, 12–13.)

Heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin luetaan lainvalmisteluaineisto, Verohallinnon säädöstasoiset päätökset, Verohallinnon verohallintolain yleisvaltuutussäännöksen (VerohallintoL 2.2 §) nojalla antamat ohjeet sekä oikeuskäytäntö. Koska laki saa usein sisältönsä vasta oikeuskäytännön kautta, niin ongelmaa lähestytään pitkälti oikeuskäytännön eli käytännössä tässä tapauksessa KHO:n ennakkopäätösten kautta. (Myrsky & Linnakangas 2006, 13–16.) Esiin tulevat myös osin Hallinto-oikeuden (HaO) päätökset. Muita heikosti velvoittavia oikeuslähteitä työssä ovat Verohallinnon säädöstasoiset päätökset ja Verohallinnon yleisvaltuutussäännöksen nojalla antamat asiaan liittyvät ohjeet.

KHO:lla, joka käyttää ylintä tuomiovaltaa hallintolainkäyttöasioissa, on käytännössä huomattava merkitys verotuksen oikeuslähteenä. Se julkaisee vuosittain ennakkoratkaisuina pitämänsä päätökset, joiden tarkoitus on yhtenäistää lainkäyttöä. Vaikka ennakkoratkaisut eivät ole muodollisesti sitovia, niin sekä alemmat oikeusasteet että veroviranomainen pyrkivät noudattamaan niitä. Ennakkoratkaisuista eli prejudikatiiveista muodostuu näin ollen nimensä mukaisesti myös oikeuskäytäntöä ohjaavia ratkaisuja. Mitä suurempi yhtäläisyys tapauksilla on, sitä suurempi on ennakkopäätösten merkitys. Tulkittaessa ennakkoratkaisuja on mietittävä onko voimassa oleva lainsäädäntö muuttunut, ovatko tapauksen tosiseikat ja olosuhteet yhtäläiset ja onko asiasta olemassa muita vastaavia ratkaisuja, jolloin perusteltu odotusarvo tietyn mukaiselle laintulkinnalle on suurempi. (Myrsky & Linnakangas 2006, 13–15.) Prejudikaateilla on verotuksen oikeuslähteiden joukossa korostettu merkitys. Ylimmän oikeusasteen tulkinnan sama noudattaminen on perusteltua, sillä alemman viranomaisen päätöksestä valitettaessa voi olla todennäköistä, että ratkaisu muuttuu viimeistään KHO:ssa sen aiemman kannan mukaiseksi. (Myrsky & Linnakangas 2006, 15.)

Sallituilla oikeuslähteillä viitataan lähteisiin, joilla ei ole institutionalisoitua asemaa, mutta jotka perustuvat edellisiin. Näitä ovat vero-oikeudellinen kirjallisuus, mukaan lukien verotuksellinen aikakausikirjallisuus, verotuskäytäntö sekä Verohallinnon vuosittaiset yhtenäistämishjeet ja verovirastokohtaiset ohjeet. (Myrsky & Linnakangas 2006, 15–17.) Vero-oikeudelliseen kirjallisuuteen luetaan myös Kirjanpitolautakunnan (KILA) yleisohjeet ja lausunnot. Verotuskäytäntö

muodostuu verotoimistoissa vakiintuneesta verotuskäytännöstä, virastotasoisista ennakkoratkaisuista ja verotuksen oikaisulautakunnan päätöksistä. Sallituista lähteistä esillä ovat oikeuskirjallisuus sekä Verohallinnon muut tähän kategoriaan kuuluvat ohjeet. Niin ikään sallittuihin lähteisiin lukeutuva verotuskäytäntö oikaisulautakunnan päätökset sen yhtenä osana tulevat esiin oikeuskäytäntöä esiteltäessä.

Muita oikeuslähteitä ovat kirjanpidon ja verotuksen sidonnaisuuksista johtuen kirjanpitolaki (KPL) ja siihen liittyvä oikeuskirjallisuus, kirjanpitolautakunnan antamat lausunnot sekä laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta. Kirjanpitolautakunta ohjaa tilinpäätöksen laatimista pääasiallisesti kirjanpitolain soveltamisesta antamallaan yleisohjeilla ja lausunnoilla (Myrsky & Linnakangas 2006, 52). EY-oikeuslähteitä sivutaan ainoastaan lyhyesti niiden vähäisen tähänastisen sidonnaisuuden käsiteltävänä olevaan asiaan nähden.

Oikeuslähteet pyrkivät siis ilmaisemaan voimassa olevan oikeuden mukaisen kannan johonkin tulkinnalliseen verotusta koskevaan ongelmaan. Voimassa oleva oikeus puolestaan ilmaisee, miten asia tulisi oikeusjärjestyksen mukaan ratkaista. (Myrsky & Linnakangas 2006, 7.)

2.4 Ennakkotieto ja ennakkoratkaisu

Verotuksen ennakoitavuutta eli verotuspäätösten ennustettavuutta verovelvollisen kannalta rajoittaa joissakin tapauksissa tapausten tulkinnallisuus sinänsä ja se, että tällaiseen tapaukseen sovellettavan lain soveltamisalueen rajat muotoutuvat pitkälti oikeuskäytännön perusteella. Luonnollisesti tällöin oikeuskäytännössä ja lainsäädännössä tapahtuvat muutokset vaikuttavat vakiintuneeseen verotuskäytäntöön jollain aikavälillä. (Myrsky & Linnakangas 2007, 35.)

Verotuksen ennustettavuutta tulkinnallisessa luovutustilanteessa voidaan parantaa hakemalla verottajalta ennakkollista kannanottoa. Tämä on mahdollista joko ennakkotiedon tai ennakkoratkaisun hakemisen kautta. Tuloveroa koskevaa *ennakkotietoa* haetaan verovirastolta kirjallisesti ennen sen ajan päättymistä, jonka kuluessa veroilmoitus on määrätty annettavaksi. Ennakkotiedon antaminen velvoittaa veroviraston toimittamaan verotuksen ennakkotiedon mukaisesti jos toteutuneet olosuhteet vastaavat hakemuksessa esitettyjä. Veronsaajien edustaja eli veroasiamies ilmaisee oman kantansa jo hakuvaiheessa kysytyyn asiaan, joka myös saa tetaan verovelvolliselle tiedoksi. Veroasiamiehellä on mahdollisuus hakea muutosta ennakkotiedon mukaisesti toimitettuun verotukseen edellä mainitun kannan ilmaisemisen perusteella. Veroasiamiehen aiemmalla kannanotolla ei ole merkitystä tapauksessa, jossa hakemuksessa on esitetty virheellisiä tietoja tai ne ovat olleet puutteelliset. Verovelvollinen voi hakea muutosta ennakko-

tiedon perusteella toimitettuun verotukseen, ei itse ennakkotietoon. Määräajaksi annettavan, maksullisen ennakkotiedon soveltamista on verotuksessa erikseen vaadittava. Verovelvollisen kannalta myönteiseen ennakkotietoon siis kannattaa verotuksessa vedota. (Myrsky & Linnakangas 2007, 40–44.)

Keskusverolautakunta (KVL) antaa sitovia valituskelpoisia *ennakkoratkaisuja* esimerkiksi tulo-verotuksesta. Ennakkoratkaisuhakemus on tehtävä ennen sen ajan päättymistä, jonka kuluessa veroilmoitus on määrätty annettavaksi. Kirjallisesta hakemuksesta annettavan maksullisen ennakkoratkaisun antamisperusteet jaetaan ennakkopäätös- ja intressiperusteeseen. Ennakkopäätösperusteiden tarkoitus on turvata verokohtelun yhtenäisyys ja ennakoitavuus. Intressiperuste saattaa tulla kyseeseen, jos asialla on esimerkiksi hakijalle erityistä taloudellista merkitystä. Jos KVL päättää asian luonteen vuoksi olla antamatta ennakkoratkaisua asiasta, asiasta voidaan aina hakea ennakkotietoa verovirastosta. Ennakkoratkaisua ei anneta, jos asia on jo vireillä verovirastossa tai jos verovirasto on jo antanut asiasta ennakkotiedon. (Myrsky & Linnakangas 2007, 44–48.)

Keskusverolautakunnan ratkaisu on sitova, jos se on lainvoimainen. Päätös on lainvoimainen kun siihen ei enää voi hakea muutosta säädetyin muutoksenhakekeinoin. Päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusaikaa on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Tämän jälkeen, ilman tehtyä valitusta ratkaisu on lainvoimainen. Sitovuus edellyttää lisäksi hakijan päätöksen mukaista vaatimusta verotuksessa. Ymmärrettävästi asiaa koskevien oleellisten tietojen tulee olla verotusta toimitettaessa samat kuin itse hakemuksessa. (Myrsky & Linnakangas 2007, 44–48.)

3 Tulolähdejako

3.1 Tulolähdejaon taustaa

Aiemmin tulot oli jaettu useampaan tulolähteeseen kuin nykyisin. Esimerkiksi elinkeinotoimintaa harjoittavilla jokainen itsenäinen liike ja ammatti muodostivat oman tulolähteensä. Vuoden 1983 verouudistuksen jälkeen verovelvollisen liiketoiminta muodosti vain yhden tulolähteen mutta jokainen itsenäinen ammattitoiminta edelleen omansa. Vuoden 1993 alusta verovelvollisen harjoittama liike- ja ammattitoiminta muodostivat vain enää yhden tulolähteen eli elinkeinotoiminnan tulolähteen. Erilliskiinteistöt muodostivat aiemmin myös oman tulolähteen, muun kiinteistötulolähteen. Edellisten lisäksi myös henkilökohtaiset tulot muodostivat oman tulolähteensä. (Henkilöverotuksen käsikirja 2008, 23; Mattila 2009, 131–132.)

Vuoden 1993 uudistuksen seurauksena elinkeinotoimintaa palveleva kiinteistö kuuluu elinkeinotoiminnan tulolähteeseen. Samoin maataloutta palveleva kiinteistö kuuluu maatalouden tulolähteeseen. Loput kiinteistöt kuuluvat muun toiminnan eli henkilökohtaiseen tulolähteeseen. Muun toiminnan tulolähteeseen sijoittuvat pääasiassa myös metsät, jotka ennen olivat osa maatalouden, silloiselta nimeltään maatilatalouden tulolähdettä. Poikkeuksen muodostavat elinkeinotoimintaa palvelevat metsät, jotka ovat osa elinkeinotulolähdettä. Nykyisessä järjestelmässä tulolähteitä voi enimmillään olla kolme; elinkeinotoiminnan, maatalouden ja muun toiminnan tulolähde. (Mattila 2009, 131–132.)

Suomessa oli aina 1950-luvun lopulle saakka sekä valtiolla että kunnalla oma verotusjärjestelmä ja -organisaatio. Lisäksi aina vuoteen 1975 asti sekä kunnallisverotuksella että valtionverotuksella oli oma lainsäädäntönsä. Tulolähdekäsitteen pääasiallinen tarkoitus on alun perin ollut turvata kuntien verotulot ja ohjata verotulot ”oikealle” veronsaajakunnalle. Esimerkiksi aiemmin olemassa olleeseen erilliseen kiinteistötulolähteeseen liittyen laissa säädettiin ammattimaisen kiinteistömyynnin kiinteäksi toimipaikaksi kiinteistö, josta tontteja oli myyty. Lisäksi yleinen tulolähteiden runsaus, jossa esimerkiksi jokainen verovelvollisen liiketoiminta ja ammattitoiminta sekä maataloustoiminta henkilökohtaisten tulojen ja em. kiinteistötulojen lisäksi muodostivat oman tulolähteensä, turvasi kunnille oikeuden verotuloihin. On myös huomionarvoista, että ennen vuotta 1993 valtionverotuksessa eri tulolähteiden voitot ja tappiot voitiin kuitata keskenään, mutta kunnallisverotuksessa tuota mahdollisuutta ei ollut. Kun uudessa, vuoden 1993 alussa voimaan tulleessa verojärjestelmässä esimerkiksi yhteisöjen tulosta suoritetaan veroa vain valtiolle, joka taas tilittää vero-osuudet kunnille, pääomatuloista suoritetaan veroa vain valtiolle ja ansiotuloista erikseen suoritettava kunnallisvero suoritetaan kotikuntaan,

ei tulolähdekäsitteellä ole enää vastaavaa merkitystä kuin aiemmin. Lisäksi 1900-luvulla kehitetty kuntien valtionapujärjestelmä on vähentänyt kuntien suoranaista riippuvuutta verotulojen määrästä. (Andersson 2009, 47–48; Andersson 2008, 471; Iivonen 2006, 1, 7; Mattila 2009, 131.)

Tulolähdejaon keskeisenä merkityksenä on laskea kunkin tulolähteen tulos erikseen. Tämä sama lähtökohtainen periaate pätee niin yhteisöjen eli lähinnä osakeyhtiöiden kuin luonnollisten henkilöiden, mukaan lukien henkilöyhtiöt, verotuksessa. Tuloksenlaskentavaihe on molemmille sikäli sama, että tulos lasketaan tulolähteittäin, eikä esimerkiksi eri tulolähteiden varallisuutta sekoiteta keskenään. Ero tulee siinä vaiheessa, kun tulos tai tulo on selvillä. Edellä määritellyillä luonnollisilla henkilöillä tulo jaetaan tai se jakaantuu ansio- ja pääomatuloihin. Tulolähteestä riippuu, miten tulo tulolajeihin jakaantuu. Yhteisöillä ei tällaista jakoa tehdä, vaan kaikkien tulolähteiden tuloja verotetaan samalla 26 %:n verokannalla. Toisaalta pääsäännön mukaan toisen tulolähteen tappiota ja voittoja ei voi kuitata keskenään kummassakaan ryhmässä. Tämä koskee niin valtion- kuin kunnallisverotustakin. (Andersson 2009, 48; Mattila 2009, 137.)

Kuten edellä osin todettiin, tulolähdejaon yksi tarkoitus on, että pitämällä eri tuloverolakien (EVL, MVL, TVL) mukaan verotettavat tulot ja menot erillään, kyseisen tulolähteen verotettava tulos voidaan asianomaisen lain mukaan laskea. Eri tuloverolaeissa voi olla huomattaviakin eroja verotettavan tulon laskennassa. (Andersson 2009, 48; Mattila 2009, 132.) Tulolähdejaon taustalla on myös ajatus verokeinottelun minimoinnista, kun eri tulolähteiden tuloja ei pääsääntöisesti voi kuitata keskenään (Kukkonen & Walden 2009, 60). Lisäksi kirjanpitovelvollisten yritysten kirjanpidon yksi tehtävistä on ns. erilläänpitotehtävä. Tällä tarkoitetaan liiketoiminnan tulojen ja menojen pitämistä erillään muista, esimerkiksi henkilökohtaisen tulolähteen menoista. Tulolähdejako tukee tätä yleisempää johdonmukaisuuspyrkimystä. Yleisesti voidaan sanoa, että ilman tulolähdejakoja voisi syntyä uudenlaisia verotuksen rajausongelmia ja hyvinkin erilaiset tulot ja menot olisivat kuitattavissa keskenään. (Kukkonen & Walden 2009, 60, 62.)

3.2 Nykyinen tulolähdejako

Tällä hetkellä voimassa olevan järjestelmän mukaan jokaisella yleisesti verovelvollisella voi siis olla yhdestä kolmeen tulolähdettä toiminnan luonteen mukaan. Tulolähde on puhtaasti verotuksellinen rakennelma. Tulolähde on tuloslaskentayksikkö, jonka sisällä jokaisen verovelvollisen verotettavan tulon laskenta tapahtuu kulloisenkin tulolähteen mukaisen tuloverolain mukaan. Tulolähdejaon merkitys liittyy siihen, että tulolähteestä riippuu, miten verotettava tulo

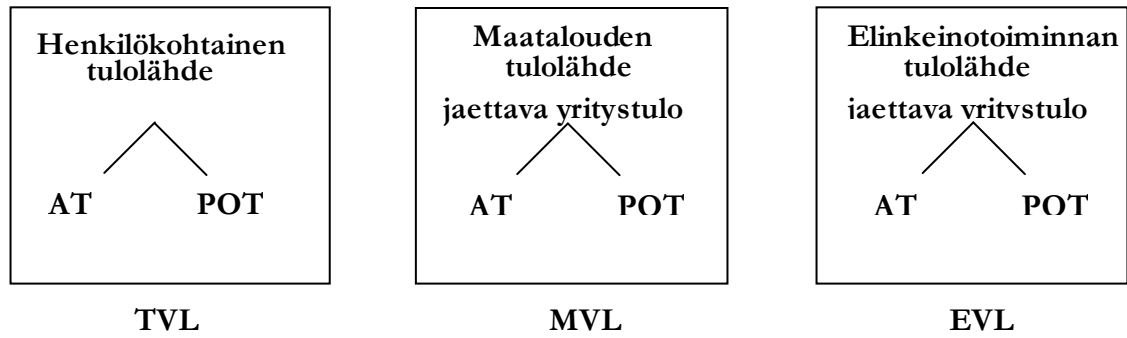
lasketaan ja minkä tuloverolain mukaan. (Mattila 2009, 132.) Verotukseen kulloinkin sovellettava verolaki määräytyy siis harjoitetun *reaalitoiminnan* nojalla (Kukkonen & Walden 2009, 59).

Elinkeinotoiminnan tulolähteeseen kuuluu elinkeinoverolain (EVL) mukaan liike- ja ammattitoiminta. Vastaavasti *maatalouden tulolähteeseen* kuuluu maatalouden tuloverolain mukaan (MVL) maatalouden harjoittamiseen liittyvä toiminta. Muun toiminnan tulolähteen soveltamisalaa ei ole laissa erikseen määritetty. Tulolähdejaon voidaan ajatella muodostuvan siten, että ensin määritellään elinkeinotoimintaan ja maatalouteen kuuluvat tulot. Näiden ulkopuolelle jäävät tulot kuuluvat *muun toiminnan eli henkilökohtaisen tulon tulolähteeseen*. Henkilökohtaisen tulolähteen tulot verotetaan tuloverolain (TVL) mukaan. (Mattila 2009, 137.) Tässä opinnäytetyössä keskitytään aiemmin ilmaistun mukaan elinkeinotoiminnan tulolähteen ja henkilökohtaisen tulolähteen väliseen rajankäyntiin.

Yhteistä näille kolmelle tulolähteelle on, että niistä kertyvä tulo jaetaan kussakin tulolähteessä kahteen tulolajiin eli pääomatuloihin ja ansiotuloihin tai vastaaviin osuuksiin. Jako pääomatuloon ja ansiotuloon koskee luonnollisia henkilöitä ja kuolinpesiä. (Myrsky & Linnakangas 2006, 301; Nykänen & Rabinä 2009, 36.) Pääomatulojen tulovero on suhteellinen mutta ansiotulojen tulovero progressiivinen. Suhteellinen veroprosentti on sama riippumatta tulon määrästä. Progressiivinen tuloverotus tarkoittaa sitä suurempaa veron prosentuaalista määrää mitä suurempi tulo on. (Henkilöverotuksen käsikirja 2008, 21.)

Se, kumpaa tulolajia tulo on, on usein helpompi määrittellä kuin joissain tapauksissa se, minkä tulolähteen tulosta on kysymys. TVL 32 § määrittelee henkilökohtaisen tulolähteen pääomatuloon, jolloin sen ulkopuolelle jäävä tulo on ansiotuloa. Omaisuuden luovutuksesta saatu voitto on pääomatuloa. Elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulon jakaminen pääoma- ja ansiotulo-osuuksiin määritellään puolestaan TVL 30 ja 38 §:ssä. (Henkilöverotuksen käsikirja 2008, 22–23.) Seuraavassa kuviossa havainnollistetaan tulolähdejako ja jako tulolajeihin.

TULOLÄHTEESTÄ TULOLAIHIIN

Kuvio 1. Tulolähde- ja tulolajijako.

Luonnollisella henkilöllä voi siis pääsäännön mukaan olla tuloa kolmesta eri tulolähteestä. Lähdeveron alaiset tulot eivät kuulu mihinkään edellä mainituista tulolähteistä. Luonnollisella henkilöllä tulot jaetaan lisäksi tulolähteiden sisällä pääsääntöisesti joko ansio- (AT) tai pääomatuloon (POT).

3.3 Luovutusvoiton oikea tulolähde ja sen merkitys

Luonnollisen henkilön luovutusvoiton oikean tulolähteen valinta on yleensä ongelmattonta. Luonnollisen henkilön luovutusvoitot ovat henkilökohtaisen tulolähteen tuloa, jolloin ne verotetaan tuloverolain (TVL) mukaan, ellei kysymys ole elinkeinotoimintaan tai maatalouteen kuuluvien hyödykkeiden luovutuksista. Näin ollen esimerkiksi elinkeinotoimintaan kuuluvien hyödykkeiden kuten vaihto-, sijoitus- tai käyttöomaisuuden luovutukset verotetaan elinkeinotoiminnan tulona. (Nykänen & Rabinä 2009, 27.)

Yksityishenkilön omaisuuden luovutustilanteissa valinta voi myös olla ongelmallisempi. Ratkaistavana voi tällöin olla kysymys siitä, onko luovutus katsottava normaaliksi henkilökohtaisen tulolähteen tuloksi vai elinkeinotoiminnan tuloksi. Jos kiinteän tai irtaimen omaisuuden myynti ja/tai jalostus on suunnitelmallista, jatkuvaa ja se muutenkin täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkit, kyseessä voi *tosiasiallisesti* olla elinkeinotoiminta, joka edellä mainitun mukaisesti kuuluu elinkeinotoiminnan tulolähteeseen ja verotettavaksi EVL:n säännösten mukaan. (Andersson ym. 2009, 16–17, 44.)

Kuten edellä todettiin, se, minkä tulolähteen tulosta katsotaan olevan kysymys, vaikuttaa ratkaisevasti sovellettavaan verolakiin ja siitä seuraavaan verokohteluun. Kukin tulolähde muo-

dostaa siis oman tuloksenlaskentayksikön, johon sovelletaan tulolähteen mukaisia laskentaperiaatteita. Mikäli tulokset ovat positiivisia, tulolajit lasketaan yhteen. Jos tulos on tappiollinen, tulolähdejaon merkitys korostuu. Eri tulolähteiden tappiollisia tuloksia ei pääsäännön mukaan netoteta muiden tulolähteiden tulosten kanssa, vaan tappio vahvistetaan kyseiseen tulolähteeseen. (Mattila 2009, 132, 137, 140.) Lisäksi tuloverolain mukaan verotettavat henkilökohtaiseen tulolähteeseen kuuluvat luovutusvoitot verotetaan kokonaan pääomatulona. Sitä vastoin elinkeinotoiminnan tulolähteen elinkeinotulona verotettava tulo jaetaan tulolähteen nettovarojen mukaisessa suhteessa ansio- ja pääomatuloksi, pois lukien elinkeinotoimintaan kuuluvat käyttöomaisuuskiinteistöjen ja – arvopapereiden myyntivoitot, jotka ovat kokonaan pääomatuloa. (Myrsky & Linnakangas 2006, 360–362.)

3.4 Tappiot tulolähteittäin

Luovutustappio syntyy, kun omaisuuden hankintameno ja voiton hankkimisesta olleet menot ylittävät omaisuuden luovutushinnan (Nykänen & Rabinä 2009, 425). Toisen tulolähteen tappiota ei pääsääntöisesti voi vähentää toisen voitollisen tulolähteen tulosta. (Mattila 2009, 140.) Eri tulolähteissä on myös eroja tappioiden vähennysoikeudessa. TVL:n mukaisen luovutustappion vähentäminen on rajoitettu vähennettäväksi omaisuuden luovutuksesta saatavasta voitosta verovuonna ja sitä seuraavana kolmena vuotena. Tätä rajoitettua tappion vähennysoikeutta on perusteltu veron kiertämisen estämisellä sekä sillä, että verovelvollinen voi aina valita itselleen edullisimman luovutushetken. (Nykänen & Rabinä 2009, 429.) Sitä vastoin elinkeinotoiminnan vahvistettu verovuoden tappio voidaan vähentää pääsääntöisesti tulolähteen tulosta seuraavan kymmenen verovuoden aikana sitä mukaa kun tuloa syntyy. Lisäksi elinkeinotoiminnan tappio voidaan vähentää lähes kaikista elinkeinotoiminnan tuloista. (Myrsky & Linnakangas 2006, 299.)

3.5 TVL-tappiot laajuuskysymyksenä

On siis huomionarvoista, että vaikka henkilökohtaisen tulolähteen tappiot ovat pääsääntöisesti vähennyskelpoisia kymmenen seuraavan vuoden ajan saman tulolajin tulosta sitä mukaa kuin tuloa kertyy, niin omaisuuden myynnistä syntyvän *luovutustappion* vähennysoikeus on huomattavasti rajatumpi. Jos luovutusvoittoa ei tule tappion syntymisvuonna ja sitä seuraavana kolmena vuotena, tappion vähennysoikeus menetetään. Luovutustappion vähennysoikeus on siis laajuudeltaan rajattu koskemaan vain luovutusvoittoa ja huomattavasti rajatumman ajan. Luovutustappiot vähennetään myös siinä järjestyksessä kun ne ovat syntyneet. Luovutustappiota ei myöskään oteta mukaan pääomatulolajin tappiota laskettaessa. (Nykänen & Rabinä 2009, 429.)

Henkilökohtaisen tulolähteen tappio tavallisimmin syntyy, kun pääomatulosta tehtäviä vähennyksiä on enemmän kuin pääomatuloja. Pääomatuloista tehtävien vähennysten vähentämisyjärjestyksessä ensimmäisenä ovat tällöin luonnolliset vähennykset, eli menot, jotka ovat suoranaisesti aiheutuneet pääomatulon hankkimisesta. Seuraavaksi vähennetään laissa vähennyskelpoiksi määritellyt velan korot. Ennen verotettavaa nettopääomatuloa on vähennetty vielä edellisten vuosien vahvistetut pääomatulolajin tappiot. (Henkilöverotuksen käsikirja 2008, 572–573.) Seuraavassa luvussa on esitelty tarkemmin pääomatulolajin tappion muodostuminen.

3.6 Elinkeinotoiminnan tappion vähentäminen muista pääomatuloista

Verovelvollisen erityisestä vaatimuksesta elinkeinotoiminnan tai maatalouden verovuoden tappio voidaan vähentää *kokonaan tai osittain pääomatuloista* (TVL 59 §). Vähennysvaatimus on tehtävä ennen kyseisen verovuoden verotuksen päättymistä. Jos vaatimus vähennyksen tekemisestä pääomatulolajissa tehdään, on sen verovaikutus 28 %:n verokannan mukainen. Tällainen tappio vähennetään tulonhankkimismenojen vähentämisen jälkeen mutta ennen korkojen vähentämistä. Jos tappioiden ja muiden pääomatuloista tehtävien vähennysten yhteismäärä on suurempi kuin veronalaisten pääomatulojen yhteismäärä syntyy pääomatulolajin alijäämä, josta on oikeus saada alijäämähyvitys. Laskennallinen alijäämähyvitys on 28 % alijäämän määrästä. Jos näin saatu alijäämähyvityksen määrä on alijäämähyvityksen enimmäismäärä (1 400 euroa) suurempi tai ansiotulosta määrätty vero ei riitä alijäämähyvityksen vähentämiseen, syntyy pääomatulolajin tappio. Kyseisen alijäämähyvityksen enimmäismäärän (1 400 euroa) vähentäminen edellyttää 5 000 euron suuruista, ansiotulosta määrättyä veroa (28 % x 5 000). Pääomatulolajin tappiota voidaan vähentää pääomatulosta kymmenen seuraavan verovuoden ajan. Verovuoden alijäämähyvitys vähennetään ansiotulon verosta. (Henkilöverotuksen käsikirja 2008, 573, 575; Myrsky & Linnakangas 2006, 302.)

Kun elinkeinotoiminnan tai maatalouden tappio on kerran siirretty pääomatuloista tehtäväksi vähennykseksi, ei tappiota voi enää siirtää takaisin elinkeinotoiminnan tappioksi. Vastaavasti, jos tappiota on alettu käsitellä elinkeinotulolähteen tappiona, ei vähennysoikeutta muista pääomatuloista voi tappiovuoden jälkeen kyseisen verovuoden tappioiden osalta enää saada. (Myrsky & Linnakangas 2006, 301–302.) Mahdollisuus vähentää elinkeinotulolähteen tappio poikkeuksellisesti pääomatuloista on mahdollista vain luonnollisille henkilöille ja kuolinpesille eli käytännössä lähinnä yksityisille elinkeinonharjoittajille.

3.7 Tulolähde ja hankintameno-olettama

Kolmas tekijä tulolähdejaon merkityksessä on luovutusvoiton laskeminen sinänsä. TVL:n mukaan luovutusvoittoa laskettaessa luovutushinnasta voidaan aina vähentää vaihtoehtoisesti hankintameno-olettama omistusajan mukaan todellisen hankintahinnan sijaan. Hankintameno-olettama on prosentuaalinen osuus luovutushinnasta, joka voi enimmillään olla 80 %, kuitenkin pääsäännön mukaan joko 20 tai 40 % luovutushinnasta. EVL ei tunne kyseistä vaihtoehtoista hankintahintaan rinnastettavaa vähennystä, jolloin EVL:n mukaan laskettavassa voitossa tätä mahdollisuutta ei ole. (Kukkonen 2007, 74; Nykänen & Räbinä 2009, 28.) Taustalla on ajatus siitä, että kirjanpitovelvollisuuden sitoessa liike- ja ammattitoimintaa harjoittavia, todellisen hankintamenon poistamatta olevan osan selvittäminen kirjanpidosta on luonnollista ja mahdollista, toisin kuin niillä, joilla vastaavaa velvollisuutta ei ole.

3.8 Tulolähdekritiikki

Tulolähdejakoja vastaan on esitetty myös paljon kritiikkiä. Tulolähdejaon nähdään olevan sikäli historiansa vanki, että sillä ei ole enää samaa merkitystä veronsaajien verotulojen turvaajana. Lisäksi tulolähteiden välisen rajankäynnin arvioinnin on nähty kasvattavan hallintokustannuksia ja heikentävän verotuksen ennustettavuutta. Tulkinnallisuus luovutusvoiton verotuksessa eri tulolähteiden kesken on yksi esimerkki tästä. Vaikka tulolähdejakoja ei vaadittaisikaan kokonaan poistettavaksi, oikeuskirjallisuudessa esiintyy ajatuksia eri tulolähteiden tuloksenlaskentasäännösten yhtenäistämistä. Tulolähdejaon käytäntö ja mielekkyys on lisäksi asetettu kyseenalaiseksi erityisesti osakeyhtiöiden verotuksessa. (Mattila 2009, 143–144.)

Osakeyhtiön eri tulolähteiden tuloksenlaskentasäännöksissä ei ole merkittäviä eroja. Sen sijaan joissain tilanteissa erillisten tulolähteiden muodostamista osakeyhtiöön pidetään keinotekoisena. Tällainen ristiriita voi syntyä esimerkiksi silloin, kun yritys vuokraa kiinteistöä muusta toiminnastaan poiketen ja toimintansa ulkopuolelle ja syntyy tilanne, jossa jompikumpi elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan tulolähteestä on voitollinen ja toinen tappiollinen. Tällöinhän tuloksia ei voida netottaa keskenään. Tällöin keinotekoisena on pidetty erillisen, muun toiminnan tulolähteen synnyttämistä. (Mattila 2009, 143–144.) Kirjanpidossa varsinaisesta yritystoiminnan tulosta erillinen vuokratulo kuuluu kuitenkin liiketoiminnan muuna tuottona yrityksen kokonaistuloon.

Lisäksi luovutusvoittojen verotuksessa osakeyhtiöllä ei ole missään tulolähteessä mahdollisuutta hankintameno-olettaman käyttöön, vaikka olettama tunnetaan TVL:n puolella. Esimerkiksi

luonnollisella henkilöllä saman veronalaisen luovutusvoiton määrä voi olla erilainen tulolähteestä riippuen. Tällöin tarve tulolähteiden välisille rajoille osakeyhtiöiden verotuksessa nähdään paljon pienempänä kuin esimerkiksi luonnollisen henkilön verotuksessa. Vuoden 2004 verouudistusta edeltänyt ns. Arvelan verouudistustyöryhmä esitti, että tulolähdejaosta luovutaisiin yhteisöjen eli osakeyhtiöiden ja osuuskuntien kohdalla. Verouudistus ei kuitenkaan pitänyt sisällään tällaista muutosta. (Kukkonen & Walden 2009, 60; Mattila 2009, 138, 143–144.)

4 Eriytetty tuloverojärjestelmä

Vuoden 1993 alussa voimaan tulleessa verouudistuksessa otettiin käyttöön eriytetty tuloverojärjestelmä. Sen mukaan *luonnollisen henkilön ja kuolinpesän* verotuksessa tulo jaetaan kahteen tulolajiin, *pääomatuloon* ja *ansiotuloon*. Pääomatuloja alettiin verottaa suhteellisen veroprosentin mukaan ja ansiotuloja verotettiin edelleen progressiivisesti. Suhteellinen veroaste säilyi samana tulon määrästä riippumatta. Progressiivinen veroaste kasvaa tulojen kasvaessa. Vuoden 2005 verouudistuksessa pääomatulojen verokanta alennettiin 29 %:sta 28 %:iin. Veronalainen pääomatulo on erikseen määritelty, jolloin sen ulkopuolelle jäävä tulo on ansiotuloa. Pääomatuloa on pääsäännön mukaan omaisuuden tuotto, omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ja muu sellainen tulo, jota *varallisuuden katsotaan kerryttäneen* (TVL 32 §). Ansiotuloa on muu kuin pääomatuloksi määritelty tulo, esimerkiksi palkka, eläke tai etuus (TVL 61.2 §). Tältä pohjalta henkilökohtaisen tulolähteen tulo jakaantuu kahteen tulolajiin. (Andersson 2006, 31–32; Henkilöverotuksen käsikirja 2008, 22; Myrsky & Linnakangas 2006, 40–41.)

Elinkeinotoiminnan tulolähteessä yksityisen elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnastaan saama tulo jaetaan *kaavamaisesti* pääomatuloksi ja ansiotuloksi. Näin ollen esimerkiksi vuokratulo, joka olisi kokonaan pääomatuloa kuuluessaan henkilökohtaiseen tulolähteeseen, on elinkeinotoimintaan kuuluvana sekä ansio- että pääomatuloa nettovarallisuuslaskelman mukaisesti. Mikäli yrityksellä ei ole lainkaan nettovarallisuutta, voi pääomatulon luonteinen tulo olla kokonaan ansiotuloa. (Myrsky & Linnakangas 2006, 40, 360.) Yksityisen elinkeinonharjoittajan yritystulo voidaan jatkossa vuodelta 2010 toimitettavasta verotuksesta lukien verottaa myös pelkästään ansiotulona (Nykänen 2010).

Mikäli verovelvollisella on tuloja molemmista tulolähteistä ja tulolähteiden mukaiset, samanlaiset tulot ovat positiivisia, ne lasketaan yhteen. Tämän jälkeen kummastakin tulolajista määrätään erikseen vero. Pääomatuloista määrättävä vero on suhteellinen, 28 %. Ansiotulojen verotus perustuu progressiiviseen tuloveroasteikkoon. (Myrsky & Linnakangas 2006, 40, 360.)

4.1 Ansiotulon progressiivinen tuloverotus

Ansiotulojen verotus on progressiivista eli veroaste nousee veronalaisten tulojen kasvaessa. Progressiivinen tuloveroasteikko vahvistetaan vuosittain lailla. (Henkilöverotuksen käsikirja 2008, 21; Myrsky 2008, 7-8.)

Alla olevassa progressiivisessa tuloveroasteikossa on esitelty valtiolle ansiotuloista suoritettava tulovero vuonna 2009. (Verohallinto 2008a.) Kulloisestakin, alarajan mukaisesta tulosta suoritetaan veroa kyseinen euromäärä. Alarajan ylittävästä osasta menee veroa kyseisen prosentin mukaan.

Taulukko 1. Vuoden 2009 valtion tuloveroasteikko

Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävästä osasta, %
13 100–21 700	8	7,0
21 700–35 300	610	18,0
35 300–64 500	3 058	22,0
64 500–	9 482	30,5

Valtionveron lisäksi ansiotuloista suoritetaan veroa myös kunnalle, seurakunnalle ja maksetaan sairausvakuutusmaksua. Evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen seurakunnan jäsenet maksavat kirkollisveroa seurakunnalleen. Maksu vaihtelee kunnittain. Pääomatuloista maksetaan veroa vain valtiolle. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti vuonna 2009 oli 18,59 %. Keskimääräinen kirkollisvero samana aikana oli 1,32 %. Sairausvakuutusmaksu vaihteli vuonna 2009 1,45 % -1,98 % välillä sen mukaan, muodostuiko ansiotulo pelkästä rahapalkasta ja/tai eläkkeestä tai etuudesta. (Myrsky & Linnakangas 2006, 43; Valtiovarainministeriö a; Veronmaksajat.)

Progressiivisessa ansiotulon verotuksessa suuremmasta tulosta menee siis suhteellisesti enemmän veroa. Marginaaliveroprosentti kertoo, kuinka paljon lisäansiotulosta menee veroa. Marginaaliveroprosentilla tarkoitetaan tuloveroasteikon kulloisenkin alarajan ylittävästä osasta menevää veroprosenttia lisätynä kunnan ja seurakunnan tuloveroprosenteilla ja sairausvakuutusmaksujen prosenteilla. Korkeimmillaan marginaaliveroaste on kunnasta riippuen 56 %. Korkein keskimääräinen marginaalivero lasketaan seuraavasti: Valtionveron ollessa vuonna 2009 enimmillään 30,5 %, tätä prosenttia sovelletaan ansiotuloon siltä osin kuin ansiotulo ylittää 64 500 euroa. Korkeimpaan tuloveroprosenttiin lisätään muut ansiotulosta pidettävät verot sekä sairausvakuutusmaksu keskimääräisinä. Korkeimmillaan yli 64 500 euroa ylittävältä ansiotulon osalta veroprosentti voi siis olla 56. (Henkilöverotuksen käsikirja 2008, 21; Penttilä 2003, 2; Verohallinto 2008b.)

Jotkin laskelmat marginaaliveroasteesta ottavat mukaan vielä työntekijän pakolliset työttömyysvakuutus- ja työeläkevakuutusmaksut. Nämä veronluonteiset maksut ovat kuitenkin verotuksessa vähennyskelpoisia. Toisaalta laskelmissa otetaan huomioon viran puolesta tehtävät vähennykset eli kunnallisverotuksen perusvähennys ja ansiotulovähennys, tulonhankkimisvähennys ja työtulovähennys. Marginaaliveroa ei pidä sekoittaa kokonaisveroasteeseen, joka kuvaa kokonaisverotuksen suuruutta. Keskimääräinen veroaste saadaan kun verot jaetaan verotettavan ansiotulon kokonaismäärällä. (Myrsky 2008, 8; Penttilä 2003, 8)

4.2 Pääomatulojen verotus

Tuloverolain 61 § määrittää ansiotuloksi *muun* kuin pääomatulon. TVL 32 § määrittelee pääomatulon melko kattavasti:

Veronalaista pääomatuloa on, siten kuin siitä jäljempänä tarkemmin säädetään, omaisuuden tuotto, omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ja muu sellainen tulo, jota varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen. Pääomatuloa on muun ohessa korkotulo, osinkotulo siten kuin 33a-33d §:ssä säädetään, vuokratulo, voitto-osuus, henkivakuutuksen tuotto, metsätalouden pääomatulo, maa-aineksista saadut tulot ja luovutusvoitto. Pääomatuloa on myös jaettavan yritystulon, yhtymän osakkaan tulo-osuuden sekä porotalouden tulon pääomatulo-osuus.

Pääomatulot ovat pääasiallisesti veronalaisia ja niitä verotetaan suhteellisen verokannan mukaan, joka tällä hetkellä on 28 %. Osa pääomatuloista on toisaalta säädetty joko osittain tai kokonaan verovapaiksi. Pääomatulot ovat usein sijoitustoiminnasta saatua tuloa. Sijoitustoiminnaksi mielletään ja sen lähtökohtainen tarkoitus on pääomien tehokas ja tuottava käyttö. Aina pääomatulon ei tarvitse tarkoittaa aktiivista sijoitustoimintaa, riittää, että se on varallisuuden kerryttämää tuloa. (Henkilöverotuksen käsikirja 2008, 21, 76.) Aktiivinen sijoitustoiminta voi sen sijaan olla myös elinkeinotoimintaa, kuten arvopaperikaupan muodossa harjoitettu toiminta. Oleellista on opinnäytetyön aiheen mukaisesti erottaa pääomatulo eli useimmiten *sijoitustoiminnan tulo elinkeinotoiminnan tulosta*.

4.3 Kaavamainen jako ansio- ja pääomatuloon

Muissa yritysmuodoissa kuin osakeyhtiöissä liiketoiminnan tuloon kohdistuu jo verovuonna kaikki verorasitus. Toisin sanoen esimerkiksi yksityinen elinkeinonharjoittaja ei voi jättää osaa voitostaan yritykseensä välttyäkseen täydeltä verorasitukselta. Tulosta verotetaan yrityksen omistajaa ja osakasta muun verotuksen yhteydessä. (Penttilä 2003, 38.)

Luonnollisen henkilön ollessa kyseessä hänen elinkeinotoiminnan tulolähteen tulonsa eli elinkeinotoiminnan positiivinen nettotuloksensa jaetaan kaavamaisesti ansio- ja pääomatulo-osuuksiksi. Jaettavasta yritystulosta erotetaan ensin pääomatulo-osuus. Pääomatuloa on se määrä, joka vastaa elinkeinotoimintaan kuuluvalla nettovarallisuudelle laskettua 20 % vuotuista tuottoa. Loppuosaa yritystulosta verotetaan ansiotulona. Yksityisen elinkeinonharjoittajan verotuksessa pääomatulo-osuus voidaan vaatimuksesta laskea 10 %:n vuotuisen tuoton perusteella. (Myrsky & Linnakangas 2006, 360–361.) Yritystulon jakamista ansio- ja pääomatulo-osuuksiin sekä nettovarallisuuden laskentaa käsitellään tarkemmin luvussa 5. On kuitenkin merkille pantavaa, että lakia (TVL 38 §) yksityisen elinkeinonharjoittajan yritystulon kaavamaisesta jakamisesta on muutettu siten, että vuodelta 2010 toimitettavasta verotuksesta lähtien jaettava yritystulo voidaan verovelvollisen vaatimuksesta verottaa pelkästään ansiotulona (Nykänen 2010).

Yrityksen nettovarallisuus eli yrityksen varojen määrä velkojen jälkeen määrittää osaltaan yksityisen elinkeinonharjoittajan verorasituksen. Nettovarallisuusperusteinen verotus voi verovelvollisen kannalta olla joko kannustimen tai sanktion luonteinen. Siinä tapauksessa, että ansiotuloista menevän veron määrä on suurempi kuin samansuuruisesta pääomatulosta maksettava vero, nettovarallisuutta kasvattamalla veroastetta voidaan alentaa. Verokannustimen lisäksi nettovarallisuuden kasvattaminen parantaa yrityksen rahoitusrakennetta eli velkaantumisastetta voidaan näin alentaa. Jos tulot ovat päinvastoin niin vähäiset, että ansiotulojen verotus on pääomatulojen verotusta lievempää, mahdollinen nettovarallisuus ”rankaisee”. Verorasituksen määrään vaikuttaa siis suoraan myös yritystulon määrä. (Penttilä 2003, 6-7, 20.) Luonnollisesti myös muiden tulolähteiden tuloilla on vaikutusta kokonaisverorasituksen kannalta. Toisaalta sanktiovaikutusta lieventää jatkossa edellä mainittu lakimuutos, joka mahdollistaa yritystulon verottamisen kokonaan ansiotulona.

Kaavamaisella jakoperusteella pyritään palkansaajan ja yrittäjän sekä yrittäjän ja sijoittajan kannalta tasapuoliseen ja vaikutuksiltaan neutraaliin verotukseen. Tarkasteltaessa verokantaeroja näiden kahden tulolajin osalta on erotettava marginaalivero ja veroaste toisistaan. Korkeimmalla ansiotulon marginaaliveroprosentilla 56 % mitattuna ero pääomatulosta menevään veroon 28 % on 28 prosenttiyksikköä. Keskimääräisellä veroasteella mitattuna näiden kahden tulolajin verokantaero on jo lähes olematon. Aikavälillä 2000–2006 kaikkien ansiotulojen keskimääräinen veroaste on ollut alhaisempi kuin pääomatulojen verokanta. Ansiotulojen veroissa on mukana valtion- ja kunnallisveron lisäksi kirkollisvero ja sairausvakuutusmaksut. (Penttilä 2003, 24; Ylä-Liedenpohja 2009, 23.)

Toisaalta yrittäjien ja palkansaajien välillä ero on hiukan suurempi. Yrittäjien keskimääräiset veronalaiset tulot vuonna 2007 olivat 40 132 euroa, joista ansiotuloiksi luettiin 70 % ja pääomatuloiksi 30 %. Yrittäjien keskimääräinen veroaste oli tuolloin 28,9 %. Palkansaajan keskimääräinen veronalainen tulo vuonna 2007 oli 29 163 euroa. Palkansaajan keskimääräinen veroaste oli samaan aikaan 27,7 %. Toisaalta on huomattava, että yrittäjissä on suhteellisesti enemmän pieni- ja suurituloisia toisin kuin palkansaajissa, jolloin sekä veronalainen tulo että sen veroaste voi esimerkiksi eri yhtiömuodoissa olla hyvin erilainen. Esimerkiksi vuonna 2006 osakeyhtiöiden keskimääräinen veronalainen tulo oli 44 393 euroa kun taas elinkeinonharjoittajien ja henkilöyhtiöiden veronalainen tulo oli keskimäärin 28 832 euroa. Sinällään yritysten ansio- ja pääomatuloksi katsottavat keskimääräiset tulo-osuudet noudattavat kohtuullisen pitkän ajan trendiä. Nyökkisääntönä voitaneen sanoa, että mitä yksinkertaisemmasta yritysmuodosta ja usein samalla pienemmästä yrityksestä on kyse, jää esimerkiksi pääomatulo-osuus elinkeinotoiminnan tulosta alle vuoden 2007 keskiarvon. (Suomen Yrittäjät 2009a; Suomen Yrittäjät 2009b, 8, 13, 14.) Aiemmin mainittu, vuodelta 2010 toimitettavasta verotuksesta voimaan tullut lakimuutos lisää tietyissä tapauksissa yrittäjän ja palkansaajan välisen verotuksen neutraaliutta.

4.4 Eriytetyn tuloverojärjestelmän taustaa

Ennen vuoden 1993 uudistusta ansiotulojen verotus oli pääomatulojen verotusta lievempää, sillä ansiotuloista sai muun muassa eräitä vähennyksiä, joita ei saanut pääomatulojen perusteella. Toisaalta pääomatuloksi luokiteltavat omaisuuden luovutukset osana henkilökohtaista tuloa olivat ennen uudistusta joko pääosin verovapaita tai lievemmin verotettuja kuin muut pääomatulot. Näin ollen ansiotulojen ja muiden tulojen erottaminen toisistaan ei varsinaisesti ollut eriytetyn tuloverojärjestelmän uutta keksintöä. Liike- ja ammattitulolähteen sisällä käyttöomaisuuteen kuuluvien kiinteistöjen ja osakkeiden luovutukset olivat verovapaita aina vuoteen 1985 saakka ja osittain verovapaita vuoteen 1992 saakka, jos yrityksen omistusaika kiinteistölle oli vähintään kymmenen vuotta ja osakkeelle vähintään viisi vuotta. (Myrsky & Linnakangas 2006, 21; Penttilä 2003, 21, 319.)

Kokonaan uutta ei ollut myöskään säännös yritystoiminnan tulojen jakamisesta ansio- ja pääomatuloksi. Vuonna 1976 siirryttäessä puolisoitten yhteisverotuksesta erillisverotukseen, menettelyksi tuolloin tuli elinkeinotoiminnan puhtaan tulojen, selviä pääomatuloja lukuun ottamatta, katsominen ansiotuloksi tiettyyn markkamäärään saakka. Tämän rajan ylittäväkin osa voitiin katsoa ansiotuloksi erillisen selvityksen perusteella. Vuonna 1976 tuo markkamäärä oli 60 000 mk. Viimeisenä voimassaolovuotenaan tuo määrä oli jo 240 000 mk. Lainsäädännöllisi-

nen näkemys siitä, että yksityisen elinkeinonharjoittajan tulo muodostuu osin ansio- ja pääomatuloista on siis kohtuullisen vanha, 1930- ja 1940-luvuilla esiintyi vielä kannanottoja sen puolesta, että elinkeinonharjoittajan tulo olisi kokonaan pelkästään jompaakumpaa. (Penttilä 2003, 21.) Ensi kertaa vuoden 2010 verotuksessa sovellettava mahdollisuus yritystulon verottamisen pelkästään ansiotulona tekee osin tyhjäksi tämän vakiintuneen käsityksen.

Vuoden 1993 uudistuksen myötä, perustetta tulon jakamiselle ansio- ja pääomatuloksi piti muuttaa. Jos peruste ja markkamääräinen raja olisivat säilyneet samana, olisi se käytännössä johtanut koko yritystulon verottamiseen ansiotulona. Tämä ei olisi kuitenkaan ollut sopusoinnussa sen jo vakiintuneen lähtökohdan kanssa, jonka mukaan yksityisen elinkeinonharjoittajan tulo on osin tulosta työpanokselle ja osin tuottoa yritysvarallisuudelle. Ennen kaikkea se olisi ollut ristiriidassa vuoden 1993 uudistuksen tavoitteiden kanssa. Uudistuksen yhtenä tavoitteena oli pääomatulojen verotuksen yhdenmukaistaminen. Tällöin on kyettävä riittävän tarkasti erottamaan yritystulon pääomatulo-osuus, jotta pääomatulojen yhdenmukainen verotus myös tältä osin toteutuu. Neutraalin verotuksen näkökulmasta verotuksen ei tulisi ohjata sitä, sijoittaako yrittäjä varojaan omaan yritykseensä vai muualle rahoitusmarkkinoille. (Penttilä 2003, 21–23.)

Voitaneen sanoa, että eriytetyn tuloverojärjestelmän idea jaettavan yritystulon osalta, eli pääomatulojen suhteellinen verotus ja ansiotulon progressiivinen verotus toteutunee osin tulkinvaraisesti kun jakoperuste on kaavamainen. Toisaalta pelkästään verotuksen yksinkertaisuusvaatimuksen huomioon ottaen täydelliseen neutraaliuteen ja oikeudenmukaisuuteen tuskin koskaan voidaan päästä. Tietty yksinkertaisuus palvelee myös verovelvollista. Huomattava on myös, että eriytetyn tuloverojärjestelmän käyttöönottoon liittyi muun ohella tavoite yritysten rahoitusrakenteen parantamiseksi. 1990-luvun alun lama osoitti yritysten haavoittuvuuden taaseen oman pääoman määrän ollessa vähäinen ja tästä seuraavan alhaisen vakavaraisuusasteen myötä. Yrityksen nettovarallisuuteen perustuva jakoperuste suosii yritykseen investoimista ja yritysvarallisuuden kasvattamista tietyissä tapauksissa. (Penttilä 2003, 22, 25.)

Toisaalta EU:n tasolla komissio on antanut jo vuonna 1994 pienten ja keskisuurten yritysten verosuosituksen koskien sekä yksityisiä elinkeinonharjoittajia että henkilöyhtiöitä. Suosituksessa nähdään yleisesti yritysverotusta korkeamman progressiivisen tuloverotuksen vaikeuttavan pienyritysten toimintaa. Tämä puolestaan aiheuttaa komission mukaan koko EU:n alueelle eri yhtiömuotojen välille veroneutraaliteettihäiriön. Komission ehdotuksia tilanteen korjaamiseksi ovat mahdollisuus valita progressiivisen tuloverotuksen ja yhtiöverotuksen väliltä sekä pienyri-

tykseen takaisinsijoitettavien voittovarojen verorasituksen alentaminen. Myös yhtiömuodon muuttamiseen liittyviä veroesteitä on kehoitettu poistamaan. (Äimä 2003, 113.)

Tämä pienyrityssuositus on vaikuttanut esimerkiksi Ruotsin tuloverolainsäädäntöön. Vuoden 1994 alusta voimaan tullessa uudistuksessa yksityisellä elinkeinonharjoittajalla on mahdollisuus siirtää osa elinkeinotulostaan laajennusrahastoon, johon tehtyjä siirtoja verotetaan vuoden 2009 alusta voimaan tullessa 26,3 %:n yhteisöverokannalla. Kun rahastoa halutaan purkaa, tulo palautuu verotettavaan tuloon, mutta siirtojen yhteydessä suoritettu vero hyvitetään samalla. Tarkoitus on samalla myös auttaa pienyrityksiä laajentamaan toimintaansa. (EU-valtioiden veroselvitys 1999, 13; Niskakangas 2009, 6; Penttilä 2003, 54.)

4.5 Eriytetty tuloverojärjestelmä Ruotsissa ja Norjassa

Myös Ruotsissa että Norjassa omaksuttiin eriytetty tuloverojärjestelmä 1990-luvun alussa. Vuoden 1994 uudistuksen yhteydessä Ruotsissa otettiin käyttöön siis myös elinkeinotulon jakaminen ansio- ja pääomatuloksi. Pääomatulona verotettavalle tulolle on säädetty prosentuaalinen enimmäismäärä. Jaosta voi myös kieltäytyä kokonaan tai osittain. Pääomatulo-osuutta ei eroteta ollenkaan elinkeinotulosta jos elinkeinotoimintaan sidotun pääoman määrä on alle tietyn rajan. Osa pääomaosuudesta voidaan lisäksi siirtää tuleville vuosille, ellei koko määrää haluta hyödyntää verovuonna esimerkiksi tulon pienuuden vuoksi. Pääomatuloihin sovelletaan suhteellista verokantaa, joka on 30 %. Loppuosa on ansiotuloa, josta maksetaan aina kunnallisveroa (noin 30–33 %) ja määrätyn rajan ylittävästä osasta valtionveroa, joka on aluksi 20 % ja tietyn rajan ylittävästä osasta 25 %. Pääomatulo-osuuden laskentaperusteena käytetään verovuotta edeltävän vuoden lopun varojen ja velkojen erotusta. (EU-valtioiden veroselvitys 1999, 13; Nordisk eTax a; Penttilä 2003, 54–55.)

Norjassa elinkeinonharjoittajan yritystulo jaetaan periaatteessa myös ansio- ja pääomatuloon. Toisaalta, koska kaikki verovelvolliset Norjassa maksavat yleisestä tulostaan eli käytännössä kaikista tuloistaan vähintään 28 %:n suuruista veroa, ei pääomatulon erottamisella ole samaa merkitystä. Pääomatulo sisältyy yleiseen tuloon ja näin ollen se on 28 %:n verotuksen kohteena. Kun yleisestä tulosta vähennetään pääomatulojen osuus, saadaan selville henkilötulon eli ansiotulon luonteinen tulo, johon kohdistuu lisäksi ns. huippuvero ja sosiaaliturvavero. Näiden kahden tulolajin erotus ei tapahdu kaavamaisesti vaan jaolla pyritään mahdollisimman tarkkaan selvittämään, mikä osa yrityksen tuloksesta on seurausta yrittäjän työpanoksesta ja mikä osa taas korvausta pääomalle. Elinkeinotulosta vähennetään siis ensin mahdollisimman todennäköinen pääomatulojen määrä. Näin saadaan tarkistettu elinkeinotulo. Tarkistetusta elinkeinotu-

lostaa vähennetään tämän jälkeen lisäksi laskennallinen pääomatulo-osuus, joka taas perustuu vuosittain vahvistettuun markkinakorkoja seuraavaan laskentakorkokantaan. Kaiken kaikkiaan Norjan yritysverotuksessa korostuu yritysmuotoneutraalius, jolloin oleellista on se, onko tulo katsottava työpanoksesta saaduksi vai varallisuuden kartuttamaksi tuloksi eikä niinkään se, mistä yritys muodosta harjoitetussa toiminnassa on kysymys. (EU-valtioiden veroselvitys 1999, 10–11; Nordisk eTax b; Penttilä 2003, 58–59.)

5 Luovutusvoiton verotus

Kuten edellä on käynyt ilmi, tulo niin henkilökohtaisen kuin elinkeinotoiminnan tulolähteenkin sisällä on pääasiassa veronalaista. Veronalaista tuloa on kaikki *rabana tai rabanarvoisena etuutena* saatu tulo (TVL 29 § ja EVL 4 §), ellei laissa nimenomaisesti säädetä toisin. Tämä sekä TVL:n että EVL:n sanamuoto veronalaisista tuloista on täsmälleen sama. Tuloverolaissa veronalaista tuloa on eräin poikkeuksin omaisuuden myynnistä saatavat luovutusvoitot. Elinkeinoverolaki ei tunne luovutusvoiton käsitettä. EVL-terminologiassa kysymys on *luovutushinnan verollisuudesta ja hankintamenon vähennyskelpoisuudesta*. Koska luovutushinnan verollisuus ja hankintamenon vähentäminen johtaa todellisuudessa joko luovutusvoittoon tai – tappioon, voidaan yleiskäsitteenä käyttää luovutusvoittoa (tai – tappiota) kuvattaessa tätä erotusta. (Kukkonen 2007, 49; Nykänen & Rabinä 2009, 23.)

Luovutettava omaisuus on voitu saada omistukseen vastikkeellisesti tai vastikkeetta. Vastikkeellisia saantoja ovat kauppa ja vaihto. Vastikkeettomia ovat puolestaan perintö-, testamenttilahja- ja ositussaannot. Omaisuuden hankintameno määräytyy pääasiallisesti *epäjatkuvuusperiaatteen* mukaan. Omaisuudelle muodostuu siis sen saantohetkellä aina uusi hankintameno. Hankintameno on tällöin omaisuuden saantohetkellä omaisuudesta maksettu kauppahinta tai saantohetkellä omaisuuden käyväksi arvoksi katsottu arvo. Vastikkeellisissa saannoissa tämä merkitsee, että todellinen hankintahinta on useimmiten kauppahinta. Vastikkeettomissa saannoissa taas hankintamenoa pidetään perintö- tai lahjaverotuksessa vahvistettua verotusarvoa. Luovutukset lasketaan lisäksi saannoittain eli yhdelläkin omaisuuserällä voi olla useita hankintamenoja, jos se on saatu tai hankittu useammassa erässä. Nämä pääperiaatteet pätevät pääasiallisesti laskettaessa luovutusvoittoa niin TVL:n kuin EVL:n puolella. (Kukkonen 2007, 79; Nykänen & Rabinä 2009, 64–66.)

5.1 Luovutusvoittoverotuksen taustaa

Tuloverolain puolella luovutusvoittojen veropohja laajeni merkittävästi vuosien 1986 ja 1993 verouudistuksien myötä. Ennen vuotta 1986 satunnainen myyntivoitto oli veronalainen vain, jos omaisuus oli saatu omistukseen vastikkeellisesti ja jos irtain omaisuus oli omistettu alle viisi ja kiinteä omaisuus alle kymmenen vuotta. Vuoden 1986 uudistuksessa veronalaisiksi säädettiin kaikki luovutusvoitot. Satunnaisten myyntivoittojen rinnalle syntyi käsite omaisuuden luovutusvoitot, joka käsitti kauemmin kuin em. mainittujen aikarajojen ajan omistetun omaisuuden sekä vastikkeetta saadun omaisuuden. Tosin omaisuuden luovutusvoittoja verotettiin kaiken kaikkiaan kevyemmin kuin satunnaisia myyntivoittoja. (Nykänen & Rabinä 2009, 17.)

Vuoden 1993 verouudistuksessa edellä kuvattu satunnaisen myyntivoiton ja omaisuuden luovutusvoiton välinen erottelu poistettiin. Luovutusvoitot säädettiin eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta veronalaiseksi pääomatuloksi. Tavoite oli veropohjan laajentaminen ja toisaalta kansainvälisesti kilpailukykyinen ja sisäisesti neutraali, yhdenmukainen pääomatulojen verotus. Veropohjan laajentumista kompensoitiin suhteellisella, alemman veroasteen verokannalla. Verotus on neutraalia silloin, kun se ei vaikuta verovelvollisen valintoihin esimerkiksi investointien ja sijoittamisen kesken verrattuna siihen, mitä ne olisivat ilman verotekijää. Tällöin verotajan osuus nimellistuotosta on sama riippumatta rahoitustavasta ja investointikohteesta. Pääomatulojen kohdalla tähän käytännössä pyritään sama-asteisella verotuksella. (Myrsky & Linnakangas 2006, 2, 18; Nykänen & Rabinä 2009, 17; Ylä-Liedenpohja 2009, 22–23.)

Vuoden 2005 verouudistuksessa pääomatulojen verokanta alennettiin 29 %:sta 28 %:iin. Lisäksi yli kymmenen vuoden ajan omistetun omaisuuden luovutuksessa syntyvään voittoon sovellettava hankintameno-olettama alennettiin 40 %:iin (aiemmin 50 %). Vastaavia rakenteellisia muutoksia TVL:n mukaan verotettaviin luovutusvoittoihin ei ole sittemmin tehty. (Nykänen & Rabinä 2009, 18.)

Elinkeinotoiminnan vaihto-omaisuuteen kuuluvan omaisuuden myyntihinnat olivat ennen em. uudistuksia ja ovat edelleen täysimääräisesti veronalaista tuloa. Yleisemmin ennen vuoden 1993 alusta voimaan tullutta verouudistusta elinkeinoverolaki oli suppean tulokäsitteen verolaki sisältäen laajoja veronminimointimahdollisuuksia. Esimerkiksi vuoteen 1985 saakka käyttöomaisuuteen kuuluvien kiinteistöjen ja osakkeiden luovutusvoitot olivat kokonaan verovapaita ja vuoteen 1992 saakka osittain verovapaita, jos yrityksen omistusaika kiinteistölle oli vähintään kymmenen vuotta ja osakkeelle vähintään viisi vuotta. Tuolloiset veronhuojennusmahdollisuudet selittyvät osittain aiemmin nimellisesti korkealla yritysverotasolla. Vuoden 1993 alusta lähtökohdaksi tuli laaja tulokäsite mutta vastaavasti alhaisempi verokanta. Veropohjaa laajennettiin esimerkiksi käyttöomaisuuskiinteistöjen ja -osakkeiden täydellä verollisuudella. Kyseisillä käyttöomaisuuteen kuuluvilla erillä tarkoitetaan pääasiallisesti elinkeinotoiminnan käytössä olevia, elinkeinotoimintaa palvelevia ja siinä pysyvään käyttöön tarkoitettuja kiinteistöjä ja osakkeita. Itse käyttöomaisuuden käsite on laajempi käsittäen kaikki elinkeinotoimintaa pysyvästi hyödyttävät hyödykkeet. (Kukkonen & Walden 2009, 19; Nykänen & Rabinä 2009, 30–31.)

Vuoden 1993 uudistukseen sisältyi myös kannustimia yritysten pääomarakenteen vahvistamiseen. Yksityisen elinkeinonharjoittajan kohdalla tämä merkitsi mahdollisuutta yrityksen netto-

varallisuutta kasvattamalla, kasvattaa 25 % suhteellisella verokannalla verotettavan pääomatulon osuutta. Yritystulon pääomatulo-osuus nettovarallisuuden perusteella oli tuolloin 18 %. Vuonna 1996 pääomatuloihin sovellettavaa verokantaa korotettiin 28 %:iin. Vuonna 2000 verokanta oli korkeimmillaan 29 %. (Myrsky & Linnakangas 2006, 19; Andersson ym. 2009, 2, 4.)

Vuoden 2004 verouudistuksessa veropohjaa kavennettiin uudelleen säätämällä *yhteisöjen* EVL-tulolähteeseen kuuluvat *käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot* laajasti verovapaiksi. Vastaavasti, jos luovutusvoitto on verovapaa, niin osakkeiden luovutustappio on vähennyskelpoton. Jos osakkeet eivät ole verovapaasti luovutettavia, niistä syntyvät mahdolliset luovutustappiot ovat vähennyskelpoisia käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitosta verovuonna ja viitenä seuraavana vuotena. Tyypillisiä käyttöomaisuusosakkeita ovat esimerkiksi tytäryhtiöosakkeet ja omistusyhteyksyritysten osakkeet, jolloin niiden tarkoituksena on liiketoiminnan edistäminen. (Kukkonen & Walden 2009, 20, 389, 406–407.) Uudistuksessa pääomatulojen verokantaa laskettiin 28 %:iin. Pääomatulo-osuuden laskentaperustetta puolestaan nostettiin 20 %:iin. (Myrsky & Linnakangas 2006, 23, 25.)

5.2 Verovapaat luovutusvoitot

Luovutusvoittoverotuksen lähtökohtana olevaan laajaan veronalaisuuteen on olemassa muutama poikkeus. Suurin osa poikkeuksista tarkoittaa täydellistä verovapautta ja niistä on säädetty TVL 48 §:ssä. Kokonaan verovapaita luovutusvoittoa ovat verovelvollisen tai hänen perheensä käytössä olleen vakituisen asunnon luovutuksesta saatu voitto, sukupolvenvaihdosluovutus tietyssä tilanteessa, tavanomaisen koti-irtaimiston luovutuksesta saatu voitto 5 000 euroon saakka ja luonnonsuojelualueeksi luovutetusta kiinteistöstä saatu voitto, siltä osin kun kiinteistö vaihdetaan toiseen kiinteistöön ilman välirahaa. (Nykänen & Rabinä 2009, 47–48.)

Luonnollisen henkilön saama luovutusvoitto on kokonaan verovapaa, jos verovelvollisen veronalaisten luovutusten yhteenlasketut luovutushinnat ovat enintään 1 000 euroa verovuoden aikana. Tämä vähäisten omaisuuden luovutusten voiton verovapaus koskee kaikenlaista omaisuutta. Kunnalle luovutettu kiinteistö ja siitä saatu luovutusvoitto oli kokonaan verovapaa 1.2.2008–31.3.2009 välisenä aikana. (Nykänen & Rabinä 2009, 47, 423.)

Lisäksi tietyin ehdoin (EVL 52-52h §) toteutetut yritysjärjestelyt, kuten osakevaihto, sulautuminen ja jakautuminen eivät aiheuta luovutusvoiton verotusta. Mahdollinen rahavastike kuitenkin realisoi luovutusvoiton tämän vastikkeen osalta. Tuloverolain 24 §:n mukainen yritys-

muodon muutos ei ole yrityksen omistajalle luovutus. Luovutuksena ei liioin pidetä vaihtovelkakirjan vaihtamista yhtiön osakkeisiin eikä optiolainaan liittyvien merkintäoikeuksien käyttämistä (TVL 45.2 §). Eurooppayhtiön tai eurooppaosuuskunnan sääntömääräinen kotipaikan siirto (EVL 52g.1 §) EU:n tai ETA:n sisällä ei myöskään ole verotuksessa luovutus (Nykänen & Rabinä 2009, 48–49.)

Vuonna 2004 säädetty verouudistus teki yhteisömuotoisille luovuttajille, kuten osakeyhtiöille, osuuskunnalle, säästöpankille ja keskinäisille vakuutusyhtiölle käyttöomaisuuteen kuuluvien osakkeiden luovutuksen laajasti verovapaaksi (EVL 6.1 §). Verovapautta sovelletaan vain käyttöomaisuusosakkeisiin. Verovapaus ei koske kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiön osakkeita. Osakkeet on täytynyt omistaa yhtäjaksoisesti vähintään yhden vuoden ajan ja omistusosuuden on pitänyt samanaikaisesti olla vähintään 10 % omistettavan yhtiön osakepääomasta. Ensimmäistä kertaa vuonna 2005 sovellettava säännös edellyttää lisäksi, että toiminta ei ole pääomasi-
joitustoiminnan luonteista toimintaa, eikä sillä ole veronkiertotarkoitusta vaan että osakeluovutus on osa yritystoiminnan kokonaisjärjestelyä (EVL 6b §; Kukkonen & Walden 2009, 381–384; Myrsky & Linnakangas 2006, 111–112.)

5.3 Osittain verovapaat luovutukset

Osittain verovapaista luovutusvoitoista säädetään TVL 49 §:ssä. Tällöin luovutushinnasta voidaan todellisen hankintahinnan sijaan vähentää 80 % luovutushinnasta. Osittaiset verovapaudet liittyvät kaikki kiinteän omaisuuden luovutukseen. Osittain verovapaita luovutusvoittoja ovat luovutusvoitto kiinteistön pakkolunastustilanteessa, vapaaehtoinen lunastus tilanteessa, jossa ostajalla olisi ollut oikeus pakkolunastukseen, vesistön patoamista tai säännöstelyä varten vapaaehtoisesti luovutetusta omaisuudesta tai sen pysyvän käyttöoikeuden luovutuksesta saatu voitto tietyissä tilanteissa sekä valtiolle, maakunnalle, kunnalle ja kuntayhtymälle luovutetusta kiinteästä omaisuudesta saatu voitto pois lukien valtion liikelaitokselle luovutettu kiinteistö ellei se tule luonnonsuojelutarkoitukseen, puolustusvoimien käyttöön, tutkimustarkoitukseen tai muuhun vastaavaan yhteiskunnalliseen tarkoitukseen. (Nykänen & Rabinä 2009, 421–423.)

5.4 Symmetriaperiaate

Verotuksen symmetriaperiaatteen mukaisesti luovutustappio on pääasiallisesti vähennyskelvoton, jos luovutuksesta syntynyt voitto olisi ollut verovapaa ja päinvastoin. Eräiden edellä mainittujen verovapaiden luovutusvoittojen myyntitappiot (TVL 48 §), eli tietyissä sukupolvenvaihdostilanteissa syntyneet tappiot sekä luonnonsuojelualueeksi luovutettavien kiinteistöjen

vaihtotilanteessa syntyvät tappiot ovat poikkeus tästä symmetriaperiaatteesta. Näitä koskevat luovutustappiot ovat täysimääräisesti vähennyskelpoisia. Lisäksi edellä määriteltyjen osittain verovapaiden luovutusten luovutustappioita ei ole millään tavoin rajoitettu. Toisaalta valtiolla tulee aina olla verotusoikeus veronalaiseen luovutusvoittoon, jotta vastaavuusperiaatteen mukaisesti omaisuuden luovutuksesta syntyvä tappio olisi vähennyskelpoinen Suomen verotuksessa. (Nykänen & Rabinä 2009, 431–432.)

Koska opinnäytetyö käsittelee luonnollisten henkilöiden verovelvollisuutta tilanteessa, jossa verotettavaa tuloa syntyy niin paljon, että veroja määrätään, on tarpeellista valottaa kyseisten verovelvollisten verovastuuta omaisuuden luovutusvoitoista tarkemmin näiden kahden tuloverolain valossa.

5.5 Luovutusvoiton verotus TVL:n mukaan

Lähtökohtaisesti luonnollisten henkilöiden veronalaiset luovutusvoitot ovat siis henkilökohtaisen tulolähteen veronalaista pääomatuloa, joita verotetaan suhteellisella 28 % verokannalla. Tällöin verotettava tulo eli luovutusvoitto lasketaan TVL:n säännösten mukaan. Luovutuksella tarkoitetaan omaisuuden omistusoikeuden myyntiä vastikkeellisesti. Omaisuuden laadulla, saantotavalla tai omistajan pituudella ei pääsäännön mukaan ole merkitystä luovutusvoiton veronalaisuuden kannalta. Myöskään vastikkeen laadulla ja suuruudella ei lähtökohtaisesti ole merkitystä, veronalaisuuteen riittää, että vastikkeella on rahallista arvoa. Ns. alihintainen luovutukseen ei ole vailta veroseuraamuksia. Veronalaisena luovutuksena pidetään myös vaihtoa, sillä kyseessä tosiasiaa tällöin on omaisuuden omistusoikeuden luovutus. Myös silloin kun luovutus tapahtuu vastoin verovelvollisen omaa tahtoa kuten tilanteessa, jossa omaisuus myydään pakkohuutokaupalla tai pakkolunastetaan, on luovutuksesta saatava voitto veronalainen. (Nykänen & Rabinä 2009, 40–41.)

Luovutusvoitto on tuloverolain mukaan sen verovuoden tuloa, jona kauppa tai vaihto on tehty. Kaupantekohetkenä pidetään vakiintuneesti hetkeä, jolloin lopullinen ja sitova kauppakirja allekirjoitetaan. Kaupan kohteen omistusoikeuden siirtymisen eikä kauppahinnan suorittamisen ajankohdalla ole merkitystä verovuoden määrittämisessä. Mahdollinen ehdollinen lisäkauppahinta otetaan huomioon kaupantekovuoden tulona vain siltä osin kun sen määrä on tiedossa ennen varsinaisen kaupantekovuoden verotuksen päättymistä. Mitä tulee mahdolliseen kauppahinnan alentumiseen, luovutusvoitto lasketaan kauppakirjan mukaisen kauppahinnan perusteella. Realisoitunut kauppahinnan alennus otetaan luonnollisesti huomioon, joko

kaupantekovuoden verotuksessa tai verotuksen jo päätyttyä, verotuksen oikaisuna. (Nykänen & Rabinä 2009, 51–57.)

Veronalaisen luovutusvoiton ollessa kyseessä vero määrätään nettovoitosta, joka saadaan luovutushinnan ja verotuksessa poistamattoman hankintamenon erotuksesta. Lisäksi luovutushinnasta voidaan vähentää voiton hankkimisesta olleet menot. Vaihtoehtoisesti todellisen hankintamenon sijaan, luovutushinnasta voidaan vähentää pelkästään prosentuaalinen hankintameno-olettama. Prosenttiosuus riippuu luovutettavan omaisuuden omistusaikojen pituudesta. Jos omaisuus on omistettu vähintään kymmenen vuotta, on hankintameno-olettama 40 % luovutushinnasta. Jos omistusaika on alle kymmenen vuotta, hankintameno-olettamana voidaan tällöin vähentää 20 % myyntihinnasta. (Nykänen & Rabinä 2009, 23–24.) TVL 49 §:ssä lueteltavissa osittain verovapaissa luovutuksissa hankintameno-olettama on 80 % luovutushinnasta.

Jos yksittäinen hyödyke on saatu useammalla saannolla, muodostuu hankintamenoksi luovutuksessa tuota saantoa vastaava poistamaton hankintameno tai vastaavasti hankintameno-olettama. Mikäli hyödyke luovutetaan useammassa osassa, eikä sitä ole saatu usealla saannolla tulee hankintameno jakaa hyödykkeen eri osille hankintahetken käypien arvojen suhteessa. (Nykänen & Rabinä 2009, 64.) Seuraavassa kuviossa on esitetty luovutusvoiton laskemisen kaksi vaihtoehtoista tapaa tuloverolain mukaan.

+ Luovutushinta – poistamaton hankintahinta – voiton hankkimisesta olleet menot <hr/> = Luovutusvoitto (tai – tappio)	+ Luovutushinta – hankintameno-olettama <hr/> = Luovutusvoitto
--	---

Kuvio 2. Luovutusvoiton laskemisen vaihtoehtoiset tavat.

Myyntihinnasta voidaan siis vaihtoehtoisesti vähentää joko omaisuuden aiempi hankintameno eli yleensä joko kauppahinta tai vastikkeettomissa saannoissa perintö- tai lahjaverotuksessa vahvistettu perintö- tai lahjaveroarvo. Lisäksi myyntihinnasta ovat vähennyskelpoisia pääsääntöisesti voiton hankkimisesta olleet menot. Toinen vaihtoehto on vähentää myyntihinnasta pelkästään prosentuaalinen hankintameno-olettama.

5.6 Luovutusvoiton verotus EVL:n mukaan

Elinkeinoverolain veronalaisten tulojen käsite on myös laaja. Vastaavuus- eli symmetriaperiaatteen mukaisesti kaikki tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot ja menetykset ovat periaatteessa vähennyskelpoisia. EVL 5 §:n mukaan veronalaista elinkeinotuloa on muun muassa vaihto-omaisuudesta saadut luovutushinnat. Muut omaisuuslajit ovat rahoitusomaisuus, käyttöomaisuus ja sijoitusomaisuus. EVL 11 §:n mukaista sijoitusomaisuutta ovat pelkään rahan-, vakuutus- ja eläkelaitosten varojensa sijoittamiseksi tai sijoitusten turvaamiseksi hankkima omaisuus. Sijoitusomaisuuden luovutusvoitosta 25 % on verovapaata tuloa. Vaihto-omaisuus on kauppatavaraa, joka on tarkoitettu luovutettavaksi edelleen joko sellaisenaan tai jalostettuna. Vaihto-omaisuuteen luetaan valmiit hyödykkeet, raaka-aineet, puolivalmisteet sekä elinkeinotoiminnassa käytettävät poltto- ja voiteluaineet. Tämän mukaisesti tulkinnallisessa omaisuuden luovutustilanteessa elinkeinotoiminnaksi katsottavaa luovutusta pidetään vaihto-omaisuuden luovutuksena. (Kukkonen 2007, 49–50; Kukkonen & Walden 2009, 394; Myrsky & Linnakangas 2006, 84–86, 241.)

EVL 3 § mukaan elinkeinotoiminnan tulos on verovuoden tuottojen ja kulujen erotus. Erotukseen päästään kun veronalaiset tulot ja vähennyskelpoiset menot jaksotetaan asianomaisten verovuosien tuotoiksi ja kuluiksi. Tulo- ja meno-käsitteitä käytetään siis jaksottamattomista eristä ja tuotto- ja kulu-käsitteitä jaksotetuista eristä. (Andersson ym. 2009, 57; Myrsky & Linnakangas 50.)

Tulo syntyy kun sitä vastaava hyödyke *luovutetaan*. Tällöin siitä saadaan myös vastiketta, joka voi olla joko rahaa, saamista tai muuta rahanarvoista etuutta. Pääasiallisesti vain tällä tavoin realisoituneita tuloja verotetaan. Vastaavasti meno syntyy kun tuotannon tekijä *vastaanotetaan*. Meno on vakaassa tulon hankkimis- tai säilyttämistarkoituksessa uhrattu korvaus. Menoista kohdistetaan kulloisellekin tilikaudelle kuluksi ne menot ja se osa menoista, jotka kohdistuvat kyseisen tilikauden tuloihin ja joista ei enää tulevaisuudessa ole odotettavissa tuloa. Yrityksen menot voivat olla niin sanottuja lyhytvaikutteisia menoja kuten vuokrat, jolloin niiden tuloa tuottava vaikutus rajoittuu samaan tilikauteen. Tällöin ne vähennetään kokonaan saman tilikauden tuloista. Pitkävaikutteiset menot eli esimerkiksi koneet ja kalusto jaksotetaan useamman tilikauden kuluksi. *Suoriteperusteisessa* jaksottamisessa on siis kysymys tulojen ja menojen jakamisesta oikealle verovuodelle tuotoiksi ja kuluiksi. Verovapaat tulot ja verotuksessa vähennyskeltottomat menot pitää eliminoida verotettavaa tuloa laskettaessa. Lisäksi liikkeen- ja ammatinharjoittajaa koskevat tietyt menojen vähennyskelpoisuutta rajoitukset, joista on säädetty EVL 16 §:n 1 kohdassa ja 55 §:ssä (Kukkonen & Walden 2009, 29–30). Kun jako ja tarvittavat

eliminoinnit on tehty, saadaan selville kyseisen verovuoden elinkeinotoiminnan tulos (Myrsky & Linnakangas 2006, 54–55).

Maksuperusteisessa jaksottamisessa tulot ja menot jaetaan kulloisellekin verovuodelle kuuluviksi maksuajankohdan mukaan. Ammatinharjoittajilla on tietyin ehdoin mahdollisuus valita joko suoriteperusteisen tai maksuperusteisen jaksottamisen väliltä. (EVL 27a §; Myrsky & Linnakangas 2006, 180.)

Yhtä lailla hyödyke luetaan vaihto-omaisuuteen kuuluvaksi siitä hetkestä lähtien, kun se on vastaanotettu. Vastaavasti omaisuus luetaan vaihto-omaisuuteen kuuluvaksi siihen saakka, kunnes hyödyke luovutetaan edelleen tai se muuten menetetään. Esimerkiksi jos jokin vaihto-omaisuuteen kuuluva hyödyke on ostettu vuonna 2009 hintaan 1 000 ja se myydään vasta vuonna 2010 hintaan 1 700, vuoden 2010 tuloa ja tuottoa on 1 700 ja kyseisen vuoden kulu on hankintahinta 1 000. Pääsäännön mukaan ratkaisevaa aikarajojen määrittämisessä on siis fyysinen, hallinnan tosiasiallinen siirto. Sama koskee myös osamaksukaupalla myytävää hyödykettä. Tähän pääsääntöön on olemassa kuitenkin kolme poikkeusta, joista yksi on valmiin rakennuksen luovuttaminen tilaajalle erityistä tarkastusta vastaan. Tällöin rakennus kuuluu myyjän vaihto-omaisuuteen siihen saakka kunnes rakennus on tarkastettu ja näin vastaanotettu. (Andersson ym. 2009, 444; Myrsky & Linnakangas 2006, 87–89, 182, 184.)

Projektin *osatuloutus* (EVL 19.2 §) muodostaa poikkeuksen edellä mainittuun poikkeukseen. Pitkän valmistusajan eli yli vuoden valmistusajan vaativasta suoritteesta saatu tulo voidaan jaksottaa tuotoiksi ja vastaavasti menot kuluiksi eri verovuosille *valmistumisasteen perusteella*. Tyypillisiä pitkän valmistusajan vaativia suoritteita ovat esimerkiksi usean rakennuksen käsittävät pitkäaikaiset rakennusurakat. Tällöin suoritteen valmistus aloitetaan ja lopetetaan eri tilikausilla. Edellytyksenä tulon jaksottamiselle verotuksessa on sen jaksottaminen myös kirjanpidossa. Tätä pääasiassa vapaaehtoista projektituloutusta sovellettaessa sitä sovelletaan kaikkiin pitkäaikaisiin projekteihin eikä tulouttamisen tapaa voida vaihdella tilikaudesta toiseen. (Myrsky & Linnakangas 2006, 90, 184–185.)

Verovuoden kulu on siis aina vähintään tilikaudella tuloa kerryttänyt eli edelleen luovutettu vaihto-omaisuus. Tilikauden kuluksi on kuitenkin aina kirjattava vaihto-omaisuuden epäkurantti- ja hinnanalennusvähennys. Tilikauden lopussa jäljellä olevaan varaston arvoon on tehtävä arvonalennus jos vaihto-omaisuuden todennäköinen luovutushinta tai todennäköinen jälleenhankintahinta on alkuperäistä hankintahintaa alhaisempi (EVL 28.1 §). Vaihto-

omaisuuden arvon määrittäminen tilinpäätöksessä tapahtuu käytännössä useimmiten varastokirjanpidon ja fyysisen inventoinnin avulla. Luonnollisesti, jos näin tehty arvonalennus osoittautuisi myöhemmin aiheettomaksi, esimerkiksi hinnanmuutoksen perusteella, tulee arvonalennus peruuttaa arvonpalautuksella ja hyödykkeistä tehty vähennys aiheettomana tulouttaa. (Andersson ym. 2009, 444–446; Myrsky & Linnakangas 2006, 198–200.)

Vastikkeellisesti saadun ”vaihto-omaisuuden hankintameno on hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta johtuneitten *muuttuvien menojen määrä*” (EVL 14 §). Muuttuvat menot riippuvat toiminta-asteesta eli ne muuttuvat suhteessa tuotettuun suoritemäärään nähden. Yleisimpiä muuttuvia menoja ovat valmiiden hyödykkeiden ostohinnat tai vastaavasti tuotteen materiaalienot, kun tuote valmistetaan itse. Muita muuttuvia menoja ovat valmistuksen vaatima energia, valmistuksen työpalkat ja muut hyödykkeeseen välittömästi kohdistuvat menot. (Myrsky & Linnakangas 2006, 92–93.)

Mikäli hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvien *kiinteiden menojen* määrä on olennainen hyödykkeestä aiheutuviin muuttuviin menoihin nähden, saadaan myös niiden osuus lukea hankintamenoon (EVL 14 §, KPL 4:5.1 §). Kirjanpitolautakunnan yleisohje (Yleisohje kiinteiden menojen aktivoinnista, KiLa 4.9.2000) edellyttää olennaisuuden lisäksi, että yrityksellä on riittävän kehittynyt eri kustannusten laskentajärjestelmä, jolloin erilaisten menojen osuudet voidaan luotettavasti selvittää ja kohdistaa suoritteille. Käytännössä tällöin kyseeseen tulevat vain suuret ja keskisuuret yritykset. Kiinteillä menoilla tarkoitetaan menoja, jotka ovat samat yrityksen kapasiteettiin eli enimmäissuorituskykyyn saakka, riippumatta tuotannon määrästä tuon kapasiteetin sisällä. Näitä ovat esimerkiksi muut kuin valmistukseen liittyvät muuttuvat palkkakustannukset ja tuotantovälineistä johtuvat menot. (Myrsky & Linnakangas 2006, 92, 94–95.)

Vastikkeetta saadun vaihto-omaisuuden vähennyskelpoiseksi hankintamenoksi katsotaan aiemmin kerrotun mukaisesti todennäköinen luovutushinta saannon hetkellä. Tällöin tarkoitetaan saantohetkellä vahvistettua, käyvän arvon eli todennäköisen luovutushinnan mukaista verotusarvoa. Mahdollista myös on, että hankintamenoksi katsotaan edellistä alempi, todennäköinen luovutushinta sinä ajankohtana, kun hyödyke otetaan elinkeinotoiminnan käyttöön. (Myrsky & Linnakangas 2006, 98–99.) Täten hyödykkeelle muodostuvaa poistopohjaa alentaa aiemmin yksityistaloudessa tapahtunut arvonalentuminen.

5.7 Tuloksenlaskenta elinkeinotulolähteen sisällä

Kun kyseessä on luonnollinen henkilö, elinkeinotoiminnaksi katsottava tulo lasketaan siten kuin kyseessä olisi yksityisen elinkeinonharjoittajan toiminnasta saatu tulo. Nimensä mukaisesti vain luonnollinen henkilö voi toimia yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Muita vakiintuneita termejä kyseiselle yritysmuodolle ovat toiminimi tai yksityisliike. Tällainen liike tai ammatti ei muodosta verovelvollisesta erillistä oikeussubjektia, jolloin elinkeinonharjoittaja vastaa kaikista yrityksensä sitoumuksista henkilökohtaisesti eikä voi tehdä oikeustoimia yhtiönsä kanssa. (Myrsky & Linnakangas 2006, 359.)

Jos veronalainen luovutusvoitto katsotaan elinkeinotoiminnaksi, kyse on elinkeinotoiminnan tulolähteen veronalaisesta tulosta. Kun elinkeinotoiminnan tuloksesta vähennetään aikaisempien verovuosien vahvistetut elinkeinotoiminnan tappiot, saadaan *jaettava yritystulo*. Näin saatava tulo jaetaan verovuotta edeltäneen verovuoden nettovarojen mukaisessa suhteessa ansio- ja pääomatuloksi. Yritystulosta erotetaan ensin pääomatulo-osuus, joka verovelvollisen valinnan mukaan vastaa joko 20:n tai 10 prosentin *vuotuista tuottoa* nettovarallisuudelle. Jos elinkeinonharjoittajan tilikausi on pidempi tai lyhyempi kuin 12 kuukautta, lisääntyy tai pienenee pääomatulo-osuus vastaavasti. Esimerkiksi 10 %:n laskennallista tuottoa käytettäessä, kuuden kuukauden tilikaudella pääomatulo-osuus on viisi prosenttia nettovarallisuudesta ($6/12 * 10\%$). On symmetriaperiaatteen mukaista, että laskentaperusteena käytetään edellisen verovuoden varallisuutta koska tällöin kyse on omaisuudesta, joka todellisuudessa on kerryttänyt yritystuloa. (Myrsky & Linnakangas 2006, 360–361; Penttilä 2003, 44.)

Pääomatulo-osuuden alentaminen 10 %:iin on mahdollista ainoastaan yksityiselle elinkeinonharjoittajalle. Tämä mahdollisuus on ollut sovellettavissa vuoden 2001 verotuksesta alkaen. (Myrsky & Linnakangas 2006, 361; Penttilä 2003, 29.) Verovuosikohtainen vaatimus 10 %:n pääomatulo-osuudesta kannattaa tehdä silloin, kun yritystulon verottaminen ansiotulona sallittuun määrään saakka johtaa lievempään kokonaisveroon kuin sen verottaminen maksimimäärältään pääomatulona. Tällöin progressiivisesti verotettavan ansiotulo-osuuden verorasite jää alle pääomatulon suhteellisen verokannan. Tämä mahdollisuus on olemassa, jottei joidenkin yrittäjien verotus muodostuisi ankarammaksi kuin vastaavan tulotason palkansaajan verotus. Tämän valintamahdollisuuden kautta tiettyyn rajaan saakka kevyemmin verotettavia ansiotuloja ja niiden osuutta voidaan kasvattaa. Yritystulon määrän lisäksi myös yrityksen nettovarallisuus vaikuttaa lopputulokseen. Koska eri tulolähteiden samanlaiset positiiviset nettotulot lasketaan verotusta toimittaessa lopuksi yhteen, merkitystä lopullisen verorasituksen kannalta on myös

mahdollisilla muiden tulolähteiden tuloilla. (Myrsky & Linnakangas 2006, 360–361; Penttilä 2003, 6, 311.)

Mikäli kyseessä ovat puoliset, jotka yhdessä harjoittavat elinkeinotoimintaa, voidaan 10 %:n pääomatulo-osuutta soveltaa vain jos puoliset tekevät tätä koskevan vaatimuksen yhteisesti. Tämän laskennallisen pääomatulo-osuuden jälkeen jäljelle jäävä osuus yritystulosta on ansiotuloa. Laskettaessa pääomatulo-osuutta otetaan elinkeinotulolähteeseen kuuluvat mahdolliset käyttöomaisuuskiinteistöjen ja -arvopapereiden myyntivoitot mukaan pääomatulo-osuuteen siten, että ne yksinään muodostavat pääomatulo-osuuden vähimmäismäärän, siltä osin kun voitosta ei ole muodostettu jälleenhankintavarausta. (Kukkonen & Walden 2009, 31–32.) Näin käsiteltävä vähimmäismäärä saadaan, kun luovutushinnasta vähennetään poistamaton hankintameno. Vaikka voiton hankkimisesta olleet menot ovat vähennyskelpoisia elinkeinotoiminnan tulosta laskettaessa, ei niitä voida vähentää yritystulon pääomatulo-osuuden vähimmäismäärää laskettaessa. (Penttilä 2003, 316–317.) Jos yritystuloa jää pääomatulo-osuuden jälkeen yli, on loppuosa ansiotuloa.

Kun puoliset yhdessä harjoittavat elinkeinotoimintaa, sekä pääoma- että ansiotulo-osuus yritystulosta jaetaan puolisoitten kesken ilman muuta selvitystä yhtä suuriin osuuksiin. Muussa tapauksessa pääomatulo-osuus jaetaan elinkeinotoiminnan nettovarallisuuden omistusosuuksien mukaan. Ansiotulo-osuus jaetaan työpanosten suhteessa. (Kukkonen & Walden 2009, 31.) Työpanosta arvioitaessa merkitystä on koulutuksella sekä toimintaan käytetyllä työajalla. Pääsääntö sen todentamiselle, harjoitetaanko elinkeinotoimintaa yhdessä, on se, onko elinkeinotoiminnan käytössä oleva, yhdessä omistettu hyödyke luovutettu elinkeinotoiminnan käyttöön kokonaan tai pääosin ilman korvausta eli vastikkeetta. Jos näin on, katsotaan puolisoitten harjoittavan yhdessä elinkeinotoimintaa ja yritystulon pääomatulo-osuus jaetaan omistusosuuksien suhteessa. (Myrsky & Linnakangas 2006, 362–363.)

Nettovarallisuus saadaan, kun yrityksen elinkeinotoiminnan varoista vähennetään velat. Nettovarallisuutta laskettaessa huomioon otetaan vain elinkeinotoiminnan varat ja velat. Nettovarallisuus lasketaan ja varat ja velat arvostetaan varojen arvostamisesta verotuksessa annetussa laissa säädetyllä tavalla (ArvostusL 3.1-6 §, 8 §, 15–18 §). Laskennassa yritysvarallisuutta tarkastellaan aina hyödykekohtaisesti. Hyödykkeen tulee olla joko yksinomaan tai pääasiallisesti elinkeinotoiminnan käytössä, jotta se kuuluisi elinkeinotoiminnan tulolähteeseen. Nettovarallisuuden lisätään 30 % maksetuista palkoista verovuoden päättymistä edeltäneeltä 12 kuukauden ajalta. Yritystoiminnan aloittamisvuonna jako pääoma- ja ansiotulo-osuuksiin lasketaan elin-

keinotoimintaan verovuoden päättyessä kuuluvan nettovarallisuuden perusteella. Jos yrityksellä ei ole nettovarallisuutta eli varat ovat yhtä suuret kuin velat, pääomatulo-osuutta ei muodostu lainkaan. Vaikka nettovarallisuutta ei olisikaan, voi pääomatulo-osuutta muodostua maksetuista palkoista. (Myrsky & Linnakangas 2006, 363–364.)

Nettovarallisuuslaskelmassa ongelmallisimpia omaisuuslajeja tai -eriä ovat oikeuskäytännön ja verotuskäytännön nojalla likvidit varat, kuten käteisvarat ja sijoitusvarallisuus. Ongelmaksi voi tällöin muodostua se, miten määritellään raja elinkeinotoimintaan kuuluvien varojen ja henkilökohtaiseen sijoitustoimintaan kuuluvan varallisuuden välillä. (Kukkonen & Walden 2009, 32–33.)

Esimerkin omaisesti voidaan ajatella, että elinkeinotoiminnan tulos ja jaettava yritystulo vuonna 2009 on 30 000 euroa. Vuosi 2009 on elinkeinotoiminnan ensimmäinen verovuosi, näin ollen vahvistettuja tappioita ei ole. Nettovarallisuus vuoden 2009 lopussa on 10 000 euroa (ensimmäinen toimintavuosi). Maksettuja palkkoja ei ole. Pääomatuloa tuloksesta on 20 % 10 000 eurosta eli 2 000 euroa. Ansiotulo-osuudeksi jää näin ollen tuloksen ja pääomatulo-osuuden erotus eli 28 000 euroa (30 000 - 2 000). Jos kyse olisi yrittäjäpuolisista A ja B, ja muun selvityksen puuttuessa sekä ansio- että pääomatulo-osuudet jaettaisiin tasan puoliksi, molempien puolisoitten pääomatulon määrä olisi 1 000 euroa ja ansiotuloksi katsottava osuus 14 000 euroa per verovelvollinen. Tapauskohtainen tarkastelu osoittaisi, onko 10 %:n pääomatulo-osuuden laskentaperusteen käyttö verovelvollisille edullisempää. Vaihtoehtoisesti alkaen verovuodelta 2010 toimitettavasta verotuksesta jaettava yritystulo voidaan vaatimuksesta verottaa kokonaan ansiotulona.

6 Elinkeinotoiminnan tulolähde

6.1 Elinkeinotoiminnan määritelmä

Kuten edellä on esitetty, oikeaan tulolähteeseen voidaan päästä poissulkevalla menetelmällä. Ne tulot, jotka eivät kuulu elinkeinotoiminnan tai maatalouden tuloihin ovat henkilökohtaisen tulolähteen tuloa. Elinkeinoverotusta koskeva Elinkeinoverolaki tuli voimaan vuoden 1969 alussa. Elinkeinoverolain 1 § mukaan elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan liike- ja ammattitoimintaa. Maataloutta ei pidetä elinkeinotoimintana. Maataloudella tarkoitetaan varsinaista maataloutta ja maa- tai metsätalouteen liittyvää muuta toimintaa, jota ei ole pidettävä eri liikkeenä, toisin sanoen maatilataloudesta erillisenä liikkeenä. Maatalouden sovellettava tuloverolaki on Maatilatalouden tuloverolaki (MVL). (Myrsky & Linnakangas 2006, 71–73.) Metsätalouden tulo kuuluu henkilökohtaisen tulolähteen tuloihin.

Lakiin ei sisälly tarkempaa kuvausta tai määritelmää siitä, mitä liike- ja ammattitoiminnalla tarkoitetaan. Lain laadintavaiheessa käsitteitä pidettiin siinä määrin vakiintuneina, että niiden tarkempi määrittely jätettiin käytännön varaan. Muissa oikeuslähteissä kyseiset toiminnot erottaa toisistaan lähinnä aste-ero. Ammattitoiminta on liiketoiminnan kaltaista toimintaa, joskin monessa mielessä suppeampaa. Liiketoiminnan ja ammattitoiminnan välisellä rajanvedolla ei ole suurta merkitystä, sillä kuten edellä kävi ilmi, kuuluvat ne samaan tulolähteeseen ja niihin sovelletaan näin ollen samaa tuloverolakia. Aikana, jolloin käytössä oli vielä harkintaverotus, liiketoimintaa voitiin harkintaverottaa mutta ammattitoimintaa ei. Nykyään ammatinharjoittajilla on tietyin edellytyksin mahdollisuus pitää yhdenkertaista kirjanpitoa maksuperusteisesti. Toisaalta vain liiketoimintaa harjoittavilla on velvollisuus suunnitelman mukaisen (sumu) poistosuunnitelman tekemiseen. Lisäksi konserniavustus voidaan antaa tai saada vain liiketoimintaa harjoittavien välillä. Liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksen tulee täytyä vähintään avustuksen antamis-/saamisverovuonna. Tiettyjen, määriteltyjen toimialojen liiketoimintaa harjoittavalla on lisäksi mahdollisuus takuuvarauksen tekemiseen. Toimintavarauksen tekeminen verotuksessa, jos se on tehty myös kirjanpidossa, on nykyisellään mahdollista vain liikkeen- ja ammatinharjoittajille sekä sellaisille yhtymille ja kuolinpesille joiden osakkaina on vain luonnollisia henkilöitä. (Andersson ym. 2009, 16–17, 781; Mattila 2009, 133; Myrsky & Linnakangas 2006, 72–73.)

Kirjassa Elinkeinoverolain kommentaari (Andersson, Ikkala & Penttilä 2009, 21) liike- ja ammattitoiminta määritellään seuraavasti:

Liiketoiminnan tarkoituksena pidetään yleensä voiton tavoittelua joko lyhyellä tai pitkällä tähtäyksellä. Sen katsotaan edellyttävän itsenäistä sekä suunnitelmallista ja edeltä käsin määrätyn tai määräämättömän ajan jatkuvaa toimintaa, jossa asetetaan, voiton saamiseksi, erilaisia etuja riskeille alttiiksi ja joka näkyvällä tavalla suuntautuu rajoittamattomaan tai ainakin laajahkoon rajoitettuun henkilökuntaan. Ammattitoimintana pidetään taas sellaista liiketoiminnan kaltaista toimintaa, jota harjoitetaan liiketoimintaa suppeammissa puitteissa, jossa ammatinharjoittajan henkilökohtainen ammattitaito on ratkaisevan tärkeä ja jossa ei ainakaan sanottavammin aseteta jo olevia omaisuusarvoja riskeille alttiiksi. Liike- ja ammattitoimintojen väliset erot ovat näin ollen vain aste-eroja ja rajanvedon merkitys on enää vähäinen.

Myös muualla oikeuskirjallisuudessa elinkeinotoiminnan tunnusmerkit ovat vakiintuneet pitkälti edellä kuvatun kaltaisiksi. Toistuvia elinkeinotoimintaan liitettyjä käsitteitä ovat yleensä *voiton tavoittelu*, ainakin vähintään niin, että jokin meno uhrataan tulevan tulonodotuksen vuoksi. Periaatetta voiton tavoittelusta pidetään melko vakiintuneesti elinkeinotoiminnan tunnusmerkkinä. Tämä kriteeri ei myöskään ole ehdoton. Jos tulonmuodostusprosessi on EVL:ssä edellytetyn kaltainen, toimintaa on pidettävä elinkeinotoimintana. Liike- ja ammattitoiminta on itsenäistä siinä merkityksessä, että se on *toimintaa omaan lukuun*, omalla vastuulla tai omista nimissä. Toisin sanoen työsuhteessa, jonkun johdon ja valvonnan alaisena tehty vastikkeellinen työ ei siten pääsääntöisesti voi olla liike- eikä ammattitoimintaa. (Andersson ym. 2009, 17–18; Myrsky & Linnakangas 2006, 72.)

Liike- ja ammattitoimintaan liittyy myös aina jonkinlainen *taloudellinen riski*. Koska liiketoiminta on laajempaa, siihen sisältyy usein suurempi riski. Riski syntyy, kun meno joudutaan suorittamaan ennen tulon kertymistä. Käytännössä tämä voi tarkoittaa liiketoiminnassa tarvittavien koneiden ja laitteiden tai myytävien tuotteiden hankkimista. Riski muotoutuu täten pitkälti markkinariskin ympärille. Markkinariskillä tarkoitetaan riskiä, joka syntyy toimittaessa yleisillä markkinoilla muiden kilpailijoiden kanssa yleisten markkinatekijöiden ympäröimänä. (Andersson ym. 2009, 19; Myrsky & Linnakangas 2006, 72.)

Ammattitoiminta on liiketoiminnan kaltaista toimintaa, joskin suppeammissa puitteissa harjoitettua toimintaa. Tällöin myös ammattitoimintaan liittyvä riski on pienempi. Koska ammattitoiminnassa korostuu ammatinharjoittajan *ammattitaito* ja henkilökohtainen *työpanos* eikä ammatinharjoittajalla ole useinkaan erillistä liikepaikkaa riski muodostuu yleensä saamatta jäävistä tuloista. Näin ollen pääomalla ei ammattitoiminnassa ole samaa merkitystä kuin liiketoiminnassa, toisin sanoen jo olemassa olevia omaisuusarvoja ei ainakaan sanottavammin aseteta riskeille alttiiksi. (Andersson 2009, 17, 44; Myrsky & Linnakangas 2006, 72.)

Erityisesti liiketoiminnalle asetetaan lisäksi vaatimus *suunnitelmallisuudesta ja jatkuvuudesta*. Jatkuvaaksi suunniteltu toiminta, joka syystä tai toisesta lakkaa, voi myös olla liiketoimintaa. Toisaalta yksittäinenkin hanke voi oikeuskirjallisuuden mukaan täyttää elinkeinotoiminnan kriteerit. Tällöin toiminnan tulee muutoin olla elinkeinotoiminnan luonteista. Yhtenä esimerkkinä on tällöin oikeuskirjallisuudessa esitetty ravintolan pito messujen yhteydessä. (Andersson ym. 2009, 19.)

Ollakseen liiketoimintaa toiminnan tulee lisäksi *suuntautua ulospäin rajoittamattomaan tai laajaan rajoitettuun henkilökuntaan*. Usein tällöin kyseessä on näkyvä liiketoimintapaikka. Näin ollen liiketoimintaa ei ole kohdistettu ennalta osoitettuun, tietyn suuruiseen joukkoon. Jälleen, jos toiminta on muutoin elinkeinotoiminnan muodossa tapahtuvaa, ei merkitystä välttämättä ole sillä, että toiminnan kohde on määrältään pieni ja etukäteen osoitettu. (Andersson ym. 2009, 19.)

Elinkeinotoiminnan tunnusmerkit jaetaan toisaalla *muodollisiin ja aineellisiin* tunnusmerkkeihin. Muodollisia tunnusmerkkejä ovat yritystoiminnan ulkoiset merkit yrityksen perustaminen ja toimialan määrittely. Muita ulkoisia merkkejä ovat kirjanpidon pitäminen, palkkojen maksaminen, ennakkoperintärekisteriin kuuluminen, yrityksen kaupparekisterimerkintä, elinkeinonharjoittajan veroilmoituksen käyttö ja tilinpäätöksen laatiminen. Yritystoiminnan aineelliset tunnusmerkit osoittavat toiminnan käytännön mukaisen, todellisen luonteen. Näitä ovat yritystoiminnalle ominaiset piirteet, kuten voiton tavoittelu, itsenäisyys, suunnitelmallisuus, jatkuvuus, taloudellisen riskin olemassaolo sekä suuntautuminen ulospäin rajoittamattomaan tai ainakin laajaan henkilökuntaan. (Kukkonen & Walden 2009, 61.)

Oikeuskirjallisuudessa aineelliset tunnusmerkit asetetaan muodollisten tunnusten edelle. Koska verotus perustuu kulloisiinkin tosiseikkoihin, on luonnollista, että esimerkiksi taloudelliset tosiseikat ovat muodollisia näkökohtia tärkeämpiä. Määräävää on siis toiminnan luonne eikä niinkään sen juridinen muoto. (Ossa 2002, 283.)

6.2 Kirjanpitovelvollisuus

Veroa suoritetaan verovuonna saadusta elinkeinotoiminnan nettotulosta. Yksi kirjanpidon tehtävistä on verotuksen pohjana käytettävän tuloksen laskeminen. Verolainsäädännön ja kirjanpitolainsäädännön eroista ja erilaisista tavoitteista johtuu, että kirjanpidon osoittama tilikauden tulos tilinpäätöksessä ei välttämättä voi suoraan olla veron määräämisen perusteena. Tulos

on kuitenkin verotettavan tulon laskemisen perusta, johon tehdään verolainsäädännön edellyttämät lisäykset ja vähennykset. (Myrsky & Linnakangas 2006, 51, 55.)

Kirjanpitovelvollisuudesta säädetään Kirjanpitolain (KPL) 1:1 §:ssä. Kirjanpitovelvollisuus eli käytännössä tulojen ja menojen kirjaamisvelvollisuus sekä tilinpäätöksen ja varallisuusaseman (tase tai luettelo varoista ja veloista; KPL 7:4 §) osoittaminen tilikauden lopussa koskee *kaikkia liike- tai ammattitoimintaa harjoittavia*, olipa kyseessä yksityishenkilö, yhteisö tai muu vastaava. Sen lisäksi on säädetty, että juridiset henkilöt, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, ovat kirjanpitovelvollisia riippumatta siitä, harjoittavatko ne liike- tai ammattitoimintaa. (Ernst & Young 2005, 22.) Kirjanpitovelvollisuus voi siis syntyä joko yritysmuodon tai toiminnan luonteen perusteella (Leppiniemi 2006, 132).

Kirjanpitolaissakaan ei ole tarkemmin määritelty, ketä on pidettävä ammatinharjoittajana. Suomessa on toisaalta laaja elinkeinon harjoittamisen oikeus ja elinkeinovapaus. Perustuslain (PerL) 18 § takaa jokaiselle oikeuden hankkia toimeentulon valitsemallaan elinkeinolla. Erityislaissa eli Laissa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta (ElinkL 1:5 §) itsensä elättämisen oikeus eli oikeus harjoittaa luvallista elinkeinoa taataan ilman eri ilmoitusta ja lupaa periaatteessa jokaiselle, kun apuna ei käytetä muita kuin aviopuolisoa ja vajaavaltaisia jälkeläisiä ja kun käytössä ei ole erillistä liikehuoneistoa. Tämä itsensä elättämisen oikeus on silläkin, joka ei hallitse itseään ja omaisuuttaan. Kirjanpidollisessa aineistossa tämän määritelmän perusteella tehdään pitkälti jako ammatin- ja liikkeenharjoittajien välille. Toisaalta KILA eräässä lausunnossaan (KILA 1988/996) piti liiketoimintana toimintaa, jossa toiminta ja ansainta perustuivat pääosin vaihto-omaisuuden hankintaan ja myyntiin eikä henkilökohtaiseen työn suorittamiseen, vaikka käytössä ei ollutkaan liiketiloja ja ulkopuolisia apulaisia. (Ernst & Young 2005, 22–23.) On hyvä huomata, että vaikka kirjanpitolautakunnan ohjeet ja lausunnot koskevat sinällään vain kirjanpito- ja tilinpäätösratkaisuja, voi niillä olla kirjanpidon ja verotuksen sidonnaisuuksista johtuen suoranaista merkitystä myös verotuksen kannalta (Myrsky & Linnakangas 2006, 52).

Kirjanpitolaissa ei ole myöskään määritelty liiketoiminnan käsitettä, jonka perusteella kirjanpitovelvollisuus *syntyy* muille kuin muodolliset kriteerit täyttävälle eli muille kuin juridisille henkilöille. Kirjanpitolautakunta on kahdessa lausunnossaan linjannut liiketoiminnaksi ja täten kirjanpitovelvollisuuden kriteerit täyttäväksi toiminnaksi toiminnan, joka on ansaintatarkoituksessa tapahtuvaa, jatkuvaksi tarkoitettua toimintaa, jossa liiketoimintaa harjoittava toimii kolmien markkinoiden ympäröimänä. Kolmilla markkinoilla tarkoitetaan tuotannon tekijöiden, suoritteiden ja rahoituksen markkinoita. Markkinoilla toimittaessa toiminnalle on ominaista myös

riski. KILA:n mukaan *liiketoiminnan tunnusmerkkejä* on tarkasteltava *kokonaisuutena*. (Ernst & Young 2005, 23.)

Vuonna 2000, veroviraston pyynnöstä annetussa lausunnossa (KILA 2000/1630) henkilö oli harjoittanut sekä euromääräisesti että tapahtumien määrällä mitattuna mittavaa arvopaperikauppaa. Tästä huolimatta toiminta oli sivutoimista. Käytössä ei ollut erillisiä tuotantovälineitä eikä toimitiloja. Merkittävimpiä perusteita sille, miksi KILA ei päätenyt pitämään henkilöä kirjanpitovelvollisena, olivat ulkopuolisen asiakaskunnan ja erillisten tuotantovälineiden puuttuminen ja täten myös tuotantovälineistä tai tiloista normaalisti aiheutuvan riskin eli niihin sitoutuvan pääomasijoituksen puuttuminen. Osakkeisiin sitoutuneet varat olivat nopeasti rahaksi muutettavia varoja, joihin liittyvä ainut riski liittyi osakkeiden arvon alenemiseen. Tämä yksin ei kuitenkaan ollut ratkaisevaa. (Ernst & Young 2005, 23–24.)

Sen sijaan vuonna 2001 KILA antoi päinvastaisen lausunnon (KILA 2001/1663) kun kyseessä oli autokauppaa harjoittava yksityishenkilö. Henkilöllä ei ollut toimintaan tarkoitettuja toimitiloja tai apulaisia. Henkilö osti autot autoliikkeistä ja markkinoi ja myi niitä eteenpäin lehti-ilmoituksilla ja puhelimitse. Ratkaisevaa oli riski, jonka aiheutti toimintaan sitoutunut pääoma. Henkilö oli myynyt neljän vuoden aikana 50 autoa, keskimäärin 1-2 autoa kuukaudessa, joiden liikevaihto yhteensä oli yli 80 000 euroa. Muita ratkaisevia tekijöitä olivat toiminnan volyyymi ja toiminnan ulospäin suuntautuminen, joiden vuoksi toimintaa pidettiin liiketoiminnan luonteisena ja henkilöä toiminnastaan kirjanpitovelvollisena. (Ernst & Young 2005, 23.)

Kirjanpitovelvollisuuden selvittäminen on siis tärkeää ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin kirjanpitoaineisto toimii verovalvonnan perustana. Erityisesti elinkeinotoimintaa harjoittavien osalta verotuksen toimittamista varten tarvittavia tietoja ei juuri voida saada muilta kuin verovelvollisilta itseltään. Veroilmoitusta annettaessa veronsaajan ei ole mahdollista todentaa ilmoituksen täyttää totuudenmukaisuutta. Kirjanpitoaineisto toimii siis tietyn tyyppisen toiminnan todentajana verovalvonnan yhteydessä. (Leppiniemi 2006, 115–116, 132.)

Kun kyseessä on yksityishenkilö, kirjanpitovelvollisuus samalla tarkoittaa, että verovelvollinen harjoittaa liike- tai ammattitoimintaa. Kuten aiemmin on seikkaperäisesti esitetty, elinkeinotoiminnan tulos lasketaan elinkeinoverolain mukaan, jolloin veroseuraamukset ovat jossain määrin erilaiset kuin jos kyseessä ei olisi yritystoiminnastaan kirjanpitovelvollinen henkilö. Sen lisäksi, että elinkeinotoiminta automaattisesti synnyttää kirjanpitovelvollisuuden, on kirjanpitovelvollisuuden vaikkakin myöhemmällä todentamisella näin ollen vaikutusta verotettavan tulon

laskemiseen. Puuttuva kirjanpito voi hankaloittaa nettovarallisuuden selvittämistä sekä johtaa pahimmillaan arvioverotukseen ja korotettuihin veroseuraamuksiin (Leppiniemi 2006, 132).

Ratkaistaessa kysymystä luovutusvoiton kuulumisesta joko henkilökohtaisten tulojen tulolähteen tai elinkeinotoiminnan tulolähteen tuloihin, painoarvoa on annettu myös verovelvollisen omalle näkemykselle siitä, onko kyseessä elinkeinotoiminta vai normaalina pääomatulona pidettävä sijoitustoiminta. Tällöin verovelvollisen omaa näkemystä on vahvistanut kirjanpidon pitäminen tai sen puuttuminen. Se, että kirjanpitoa ei ole pidetty, ei voi luonnollisesti vapauttaa kirjanpitovelvollisuudesta ja EVL:n mukaisesta verotuksesta. Niissä rajatapauksissa, joissa kirjanpitovelvollisuuden määrittäminen ei ole ollut yksiselitteisen selvää, merkitystä on annettu verovelvollisen omalle kirjanpitovalinnalle. Kirjanpitovelvollisuudellekaan ei siis voida osoittaa selvää alarajaa vaan kysymys on rajatapauksissa tapauskohtaisesta harkinnasta. (Andersson 2008, 474; Ossa 2002, 287.)

Vaikka edellä on käsitelty liike- ja ammattitoiminnan määritelmällisiä eroja, pääpaino ei ole näiden kahden käsitteen erottamisella toisistaan. Käsitteiden eroaminen jossain määrin toisistaan ja määritelmien erilaisuus antaa kuitenkin riittävän laajan näkemyksen yleisesti elinkeinotoimintana pidettävästä toiminnasta sekä näin mahdollisuuden tunnistaa liike- ja ammattitoiminnalle ominaiset piirteet.

6.3 Muistiinpanovelvollisuus

Muuta tulonhankkimistoimintaa kuin elinkeinotoimintaa harjoittava verovelvollinen, joka ei ole kirjanpitovelvollinen, on velvollinen pitämään muistiinpanoja toiminnastaan verotusta varten. Muistiinpanovelvollisuus määritellään Verotusmenettelylain 12 §:ssä:

Maatilataloutta, metsätaloutta, vuokraustoimintaa, sijoitustoimintaa tai muuta sellaista muuna kuin elinkeinotoimintana pidettävää *tulonhankkimistoimintaa* harjoittavan verovelvollisen, joka ei ole kirjanpitovelvollinen, on ilmoittamisvelvollisuuttaan varten pidettävä sellaisia muistiinpanoja, joihin riittävästi eriteltyinä sisältyvät verotuksessa tarvittavat tiedot.

Muistiinpanovelvollisen on tehtävä muistiinpanot tuloista ja menoista maksuperusteisesti. Muistiinpanojen on perustuttava tositteisiin. Muistiinpanot on lisäksi kirjattava aikajärjestyksessä. (Myrsky & Linnakangas 2007, 71–74.)

”Muulla tulonhankkimistoiminnalla tarkoitetaan tuloverolakiin sisältyvää tulonhankkimistoiminnan käsitettä sellaisena kuin se on esimerkiksi korkomenoja koskevassa TVL 58 §:ssä” (Myrsky & Linnakangas 2007, 72). TVL 58 §:ssä vähennyskelpoisina velan korkoina pidetään veronalaisen tulon hankkimiseen liittyvän velan korkoja. On jonkin verran epäselvää, voidaan-ko muuksi kuin elinkeinotoiminnaksi katsottavaa, sijoitustoiminnan luonteisena pidettävää luovutusta pitää muistiinpanovelvollisuuden alaisena toimintana. Varsinaisesti lakipykälässä erikseen luetellulla sijoitustoiminnalla tarkoitetaan sijoittamista arvopapereihin, sijoitusrahastojen rahasto-osuuksiin ja muuhun vastaavaan omaisuuteen.

Verohallinnon muistiinpanoista antaman tarkemman määräyksen ja päätöksen perusteella muusta tulonhankkimistoiminnasta paitsi sijoitustoiminnasta on lisäksi pidettävä luetteloa toiminnassa käytetyistä koneista, kalustosta ja laitteista sekä rakennuksista ja rakennelmista. (Myrsky & Linnakangas 2007, 72, 74.) Verohallinnon päätöksessä ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista, sen 40 §:ssä määritellään *muusta toiminnasta* saataviksi tuloiksi tulot kiinteistöistä tai kalastuksesta, viran sivutulot ja palvelurahat sekä tulot tekijänoikeudesta, keksinnöstä, patentista ja tavaraleimasta, katsastusten ja tarkastusten toimittamisesta, velaksiannosta, toimeksisaannista, vuokrauksesta, kurssien järjestämisestä ja yksityistuntien antamisesta sekä muusta sellaisesta toiminnasta (Verohallinto 2010).

Laajan muistiinpanovelvollisuuden soveltamisen puolesta puhuisi TVL:n melko laaja veronalaisen tulon hankkimisesta aiheutuneen velan korkojen vähennysoikeus. Lisäksi sekä laki verotusmenettelystä että Verohallinnon valtuutuslainsäädännön nojalla antama päätös muistiinpanovelvollisuudesta velvoittavat melko kattavasti monenlaista sijoitustoimintaa harjoittavat pitämään toiminnastaan muistiinpanoja. Oikeuskirjallisuudessa pidetään usein verotusta vaikeuttavana tekijänä kirjanpidon puuttumista. Tällöin ongelmalliseksi mielletään nettovarallisuuslaskelman muodostaminen ilman kirjanpitoa. (Andersson 2008, 474.) Laajahko muistiinpanovelvollisuus näyttäisi kuitenkin poistavan tämän ongelman.

6.4 Arvonlisäverovelvollisuus

Arvonlisäverovelvollisuus koskee pääsäännön mukaan jokaista, joka harjoittaa Suomessa *liiketoiminnan* muodossa tavaroiden ja palveluiden myyntiä (AVL 1 § 1.1). Myynti on siis veronalaisista. Toisaalta arvonlisäverovelvollisella on laaja vähennysoikeus hankinnoistaan, jotka liittyvät verolliseen myyntiin. Näin ollen arvonlisävero on pääasiallisesti välillinen vero, jonka lopullinen kustannus tulee rasitukseksi sille, jolla ei veron vähennysoikeutta ole. Arvonlisäverolaki (AVL) ei määrittele tarkemmin liiketoiminnan käsitettä. Silloin kun myytävät tavarat tai palve-

lut kilpailevat yleisillä markkinoilla muiden vastaavien hyödykkeiden kanssa ja kyseessä on jatkuva toiminta, kyse katsotaan olevan liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta myynnistä. Arvonlisäverovelvollisuus ei automaattisesti koske niitä liiketoiminnan harjoittajia, joiden liikevaihto 12 kuukauden aikana on enintään 8 500 euroa. (Miettinen 2008, 10–13.)

Käytännössä arvonlisäverovelvollisuus merkitsee velvollisuutta ilmoittautua verovelvollisten rekisteriin Verohallinnolle ennen kuin liiketoiminta on aloitettu. Liiketoiminnan alusta lukien verovelvollisen tulee kuukausittain antaa arvonlisäveron kausiveroilmoitukset sekä tilittää mahdolliset verot oma-aloitteisesti. (Miettinen 2008, 13–14.) Jos veroa ei ole suoritettu oma-aloitteisesti säädettyä ajankohtana, viivästyminen seuraa arvonlisäverolain (AVL 182 §) mukainen veronkorotus.

Rakentamisessa arvonlisäveroa suoritetaan sekä *ulkopuoliselle* rakennettaessa että *omaan lukuun* rakennettaessa. Ulkopuoliselle rakentaminen tarkoittaa, että yritys tekee sopimuksen työn tekemisestä ja asiakas hallitsee kohteena olevaa rakennusta tai maapohjaa. Omaan lukuun rakentamista kutsutaan myös *omaan käyttöön ottamiseksi*. Arvonlisäverolain 27 §:n mukaan veroa ei suoriteta kiinteistön myynnistä. Arvonlisäverolain mukaan myyntinä kuitenkin pidetään myös tavaran tai palvelun ottamista omaan käyttöön. (Miettinen 2008, 14–15.) Arvonlisäverolain 31 §:n mukaan rakentamispalvelu katsotaan otetun omaan käyttöön kun:

- ▶ elinkeinonharjoittaja rakentaa tai rakennuttaa hallinnassaan olevalle maa-alueelle rakennuksen tai pysyvän rakennelman myyntiä varten
- ▶ tai elinkeinonharjoittaja myy uudisrakentamiseen liittyvän rakentamispalvelun sellaiselle asunto- tai kiinteistöyhtiölle, jossa sillä on määräysvalta urakkasopimusta tehtäessä.

Vaikka ensimmäisessä momentissa tarkoitettu elinkeinonharjoittaja ei myisi rakentamispalveluja ulkopuolisille, hänen on suoritettava veroa rakentamispalvelun ottamisesta omaan käyttöön siten, kuin AVL 22 §:ssä säädetään.

Rakentamispalveluja ovat:

- ▶ kiinteistöön kohdistuva rakennus- ja korjaustyö sekä työ yhteydessä asennetun tavaran luovuttaminen
- ▶ edellä ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuun työhön liittyvä suunnittelu, valvonta ja muu niihin verrattava palvelu.

Tilannetta, jossa elinkeinonharjoittaja myy rakentamispalvelun sellaiselle asunto- tai kiinteistöyhtiölle, jossa sillä on määräysvalta, kutsutaan myös *perustajaurakoinniksi*. Oleellinen ero arvonlisäverokohtelulle on, että ulkopuoliselle rakennettaessa veroa suoritetaan koko urakkahinnasta. Omaan lukuun rakennettaessa verotus on kustannusperusteista eli veroa suoritetaan vain välittömien ja välillisten kustannusten osuudesta. Tällöin voitto eli kate jää arvonlisäperusteen ulkopuolelle ja verottamatta. (Miettinen 2008, 14–15, 22, 42, 50.)

AVL 31 § 1 momentin 1 kohdan mukaan rakentamispalvelu katsotaan otetun omaan käyttöön kun rakennus tai rakennelma rakennetaan myyntiä varten vaikka rakentamispalveluita ei myytäisikään ulkopuolisille. AVL 31 a § täydentää arvonlisäverovelvollisuuden käsittämään myös saneerausrakentamisen eli muun kuin pelkästään uudisrakennustuotannon. Myös asunto-osakkeet luetaan verovapaisiin kiinteistön myynteihin. Sellaista arvopaperin myyntiä, joka tuottaa oikeuden hallita esimerkiksi huoneistoa, pidetään verottomana kiinteistöön kohdistuvana oikeuden luovutuksena eikä arvopaperin luovutuksena. Jos kuitenkin elinkeinonharjoittaja hankkii osakkeet ja kunnostaa ne myyntiä varten, on myynti verotonta mutta saneeraustyöstä on maksettava oman käytön arvonlisävero. (Linnakangas & Juanto 2008, 64–65; Miettinen 2008, 31, 33, 35.)

Vaikka siis arvonlisäverolain säännösten mukaan kiinteistön myynnistä ei suoriteta arvonlisäveroa, seuraa liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta kiinteistön *rakentamisesta ja remontoimisesta myyntiä varten* rakentajalle arvonlisäverovelvollisuus (Miettinen 2008, 31). Tulkinnallisissa luovutustilanteissa on useimmiten kysymys omaan lukuun rakentamisesta eli omaan käyttöön-oton tilanteesta. Rakennusalaa lähellä olevista henkilöistä tällöin käytännössä kyseeseen tulevat rakennusyhtiön osakkaat ja omistajat tai jo rakennustoimintansa päättäneet sekä rakennushankkeeseen voitonsaantimielessä ryhtyneet. Käytännössä tilitettävää arvonlisäveroa harvoin jää tilanteessa, jossa ei käytetä ulkopuolista työvoimaa eikä palkkakustannuksia näin ollen ole. Hankinnoista vähennyskelpoinen vero menee yleensä yhteen eteenpäin myynnistä suoritettavan veron kanssa. Tilanteessa, jossa palkkoja maksetaan, välittömien (esim. palkat) ja välillisten kustannusten perusteella suoritettavaa veroa usein syntyy ja myynnin vero-osuus on suurempi kuin hankinnoista vähennyskelpoinen veron osuus.

Rakentamispalvelu katsotaan otetuksi omaan käyttöön silloin, kun rakennus on rakennettu tai rakennutettu myyntiä varten. Näin ollen omaan vakituiseen asumiskäyttöön rakennettu ja vähänkin aikaa omana asuntona käytetyn huoneiston rakentaminen ei synnytä arvonlisäverovelvollisuutta, jos kyse ei muutoin ole liiketoiminnasta. Jäljempänä tarkemmin tarkasteltavissa

tapauksissa, joissa rakennusalan ammattihenkilö (ns. kirvesmiestapaukset) omaa ammattitaitoaan hyödyntäen pyrkii hyötymään oman asunnon verovapaussäännöksestä, voidaan myös katsoa, että kyse on elinkeinotoiminnasta. Tilanteessa, jossa harjoitetaan pelkästään huoneistojen osto- ja myyntitoimintaa ja tällainen toiminta olisi elinkeinotoiminnaksi katsottavaa toimintaa, ei arvonlisäverovelvollisuutta myynnistä kuitenkaan syntyisi kiinteistön myynnin verovapauden perusteella. Sen sijaan toimintaan liittyvä saneeraus- eli korjaustoiminta voisi synnyttää verovelvollisuuden *kiinteistöhallintapalvelun omaan käyttöön* perusteella (AVL 32 §). Tällöin kyse olisi kuitenkin muusta kuin varsinaisesta rakennusalan yrityksestä eli yksinkertaisesti *kiinteistön hallituksesta* kuten esimerkiksi jäljempänä käsiteltävistä, sinällään rakennusalaan lähellä olevista henkilöistä kuten kiinteistönvälittäjistä. Tällöin veroa ei kuitenkaan ole suoritettava jos kiinteistöä käytetään pääasiallisesti asuntona tai jos verovelvollisen kalenterivuoden aikana kiinteistönhallintapalveluista suorittamat palkat sosiaalikuluihin eivät ylitä 35 000 euroa. (Lajunen, M. 22.2.2010.)

AVL 16 § määrittelee veron suorittamisen ajankohdan pääasiallisesti rakennustyön edistymisen perusteella eli sitä mukaa kuin itse suoritettu rakentamispalvelu valmistuu, kun ostettu rakentamispalvelu on vastaanotettu taikka kun vastike tai sen osa on maksettu ennen vastaanottoajankohtaa tai kun 33 §:ssä tarkoitettu kiinteistö on luovutettu tai otettu omaan käyttöön.

7 Elinkeinotoimintaa vai sijoitustoimintaa

Kun nykyisin joudutaan tapauskohtaisesti verotuskäytännössä tarkastelemaan elinkeinotoiminnan ja sijoitustoiminnan välistä rajaa, liikutaan luonnollisesti elinkeinotoiminnan käsitteen alarajalla. Elinkeinotoiminnan alaraja on ratkaistava tapauskohtaisesti, pääasiassa oikeuskäytännön perusteella, koska laista ei löydy elinkeinotoiminnan tarkkaa määritelmää. Toisaalta rakennusalaan lähellä olevia henkilöitä koskeva oikeuskäytäntö on pääasiallisesti ajalta ennen nykyisiä TVL:n luovutusvoittoja koskevia säännöksiä ja luovutusvoittojen laajaa veronalaisuutta (Andersson 2008, 472). KHO on antanut kuitenkin hiljattain uusia, asiaa koskevia päätöksiä koskien verovuosia 2001 ja 2003. Mitä taas tulee aikaisempaan oikeuskäytäntöön, voitaneen sanoa, että kyse on ollut osittain muusta kuin suoranaisesti edellä mainittujen toimintojen rajankäynnistä. Aiemmin laaja luovutusvoittojen verovapaus on ohjannut verotus- ja oikeuskäytäntöä yleisen oikeustajun mukaisesti luovutusten veronalaisuuden suuntaan. Käytännössä tämä on tarkoittanut toiminnan verottamista ammattimaisena myyntitoimintana tai elinkeinotoimintana. (Andersson 2008, 476.)

7.1 Ammattimainen kiinteistönmyynti ja arvopaperikauppa

Ensimmäiset tilanteet, joissa elinkeinotoimintaa tietoisesti harjoittamattoman henkilön toiminta tuli taloudelliselta luonteeltaan ja tulokseltaan niin lähelle elinkeinotoimintaa, että siihen voitiin katsoa sovellettavan verotuksen, joka ei perustunut nimenomaiseen lainsäädäntöön, olivat nk. ammattimainen kiinteistönmyynti ja ammattimainen arvopaperikauppa. Viimeistään 1930-luvulla alettiin verottaa *ammattimaisesta kiinteistönmyynnistä ja – rakentamisesta* niitä maanomistajia, jotka ryhtyivät vähänkin suuremmissa määrin, vaikkakin sivutoimisesti myymään tontteja tai muita alueita. Vuoden 1943 tulo- ja omaisuusverolaissa (TOL) ja vuoden 1974 tuloverolaissa ei ollut tarkemmin määritelty tämän verotuksen perustetta. On huomionarvoista, että ennen elinkeinoverolain voimaantuloa 1969 kaikkien verovelvollisten verotus toimitettiin saman TOLin nojalla eikä tuo laki pitänyt sisällään kuin muutaman nimenomaisen elinkeinotulon verotukseen tarkoitetun säännöksen. KHO:n ammattimaiseksi katsomaa myyntitoimintaa on esimerkiksi vuoden 1974 TVL:n aikana perusteltu lain 12 § 3 momentin mukaisella ”liiketulon”-käsitteellä. Ammattimaiseen myyntiin liittyvä säännöstö kehittyi siis pääasiallisesti verotus- ja oikeuskäytännön pohjalta. (Andersson 2008, 470–471, 476.)

Tällä tavoin ammattimaiseksi katsottu toiminta oli usein laajahkoa ja siinä oli tunnistettavissa joitakin elinkeinotoiminnan tunnusmerkkejä. Näin saadut tontinmyyntitulot olisivat ilman kyseistä käytäntöä jääneet kokonaan verottamatta. Voittojen jääminen täysin verotta loukkasi

oikeustajua. (Andersson 2008, 470.) Emeritusprofessori Edward Andersson huomauttaa kirjoituksessaan ”Onko saastumiskäsite enää ajankohtainen tuloverotuksessamme?”, että ”jos KHO ei olisi aikoinaan tätä verotuskäytännössä kehitettyä säännöstöä hyväksynyt, lainsäätäjä olisi hyvin todennäköisesti puuttunut asiaan ja kehittänyt tarpeellisia säännöksiä tuon toiminnan verotuksen perustaksi” (Andersson 2008, 471). Kuten luvussa 5. aiemmin tuotiin esiin, kiinteän omaisuuden myynnistä saatu voitto oli veronalainen aina vuoteen 1986 saakka vain, jos omaisuus oli hankittu vastikkeellisesti tai omistettu alle kymmenen vuotta. Vuoden 1986 verouudistuksessa kaikki luovutusvoitot säädettiin veronalaisiksi, jolloin myös vähintään kymmenen vuotta omistettu ja vastikkeetta saatu kiinteä omaisuus joutui verolle. Tosin näitä jälkimmäisiä omaisuuden luovutusvoittoja verotettiin kevyemmin kuin edellisiä satunnaisia myyntivoittoja.

Myöhemmin saatettiin myös katsoa, että tietty osa saman verovelvollisen myynneistä oli ammattimaista myyntiä ja osa satunnaisia luovutuksia, jolloin niistä saatu voitto oli yleensä verovapaata. Kun elinkeinoverolaki säädettiin 1968, pohdinnan jälkeen sen soveltamisalueen ulkopuolelle jätettiin ammattimainen kiinteistömyynti nimenomaisella lain 55 pykälällä. Ammattimainen kiinteistömyynti jätettiin EVL:n ulkopuolelle, koska puuttuvan kirjanpitovelvollisuuden vuoksi verotusta pidettiin vaikeasti toteutettavana. Toisaalta KHO katsoi lain voimaantulon jälkeen, että ammattimaista kiinteistömyyntiä voitiin edelleen verottaa entisen käytännön pohjalta. Tämä nimenomainen EVL:n säännös kumottiin 1.1.1986. (Andersson 2008, 471.) Vaikka lakiin ei erillistä säännöstä asiasta otettukaan, täysin vaille huomiota ei voitane jättää asiaan vaikuttanutta perustetta eikä sitä kohtuullisen pitkää oikeus- ja verotuskäytäntöä, joka oli syntynyt jo ennen EVL:n voimaantuloa ja jota vastaaviin tapauksiin oli aiemmin sovellettu.

Vuoden 1993 verouudistus päätti 1986 alkaneen kehityksen luovutusvoittojen laajasta veronalaisuudesta kun lähes kaikki luovutusvoitot säädettiin veronalaisiksi pääomatuloiksi. Vuosien 1986 ja 1987 päätöksissä KHO otti kannan, jonka mukaan laajaakin tontinmyyntitoimintaa tuli pitää TVL 45–46 §:n mukaisena pääomatulona (Andersson 2008, 471). Maa-alueiden myyntiä ei ole enää pidetty elinkeinotoimintana, jos myynti ei liity muuhun verovelvollisen elinkeinotoimintaan eikä maata ole hankittu alun perin myyntitarkoituksessa. Sitä vastoin ratkaisussa KHO 31.8.1999 T 2207 katsottiin, että jo eläkkeelle jääneen rakennusyhtiön pääosakkaan, vaikkakin 15 vuoden ajan omistamien kahden tilan luovutuksiin tuli soveltaa EVL:n säännöksiä kiinteistöihin kohdistuneen laajamittaisen jalostustoiminnan vuoksi. (Nykänen & Rabinä 2009, 31.)

Aiemmin myös arvopaperikauppaa saatettiin pitää samoin perustein *ammattimaisena arvopaperikauppana*. Sen kohteena olivat pääasiassa asunto- ja kiinteistöosakkeet. Vuoteen 1986 saakka silloiset myyntivoittoverotussäännökset mahdollistivat arvopaperin myynnin verovapaana irtaimen myyntinä kun se oli saatu vastikkeetta tai omistettu vähintään viisi vuotta. Vuodesta 1986 yhtäläillä kaikki tällainen irtain omaisuus pantiin verolle. Tosin kauemmin kuin viisi vuotta omistettuja arvopapereita verotettiin kevyemmin kuin alle tämän aikarajan omistettuja. Jos verovelvollisen myyntitoiminta oli laajaa, vaikkakin sivutoimista, voitiin katsoa, että toiminta oli samalla tavalla ammattimaista ja siksi verollista. Vielä vuonna 1990 KHO katsoi elinkeinotoiminnaksi verovelvollisen vastaavan arvopaperikaupan. KHO muutti kantaansa vuonna 2000 taustoiltaan samankaltaisessa tapauksessa, jossa oli kyse sivutoimisesti harjoitetusta arvopaperikaupasta. Sekä ammattimaisen kiinteistömyynnin että ammattimaisen arvopaperikaupan käsitteestä on sittemmin oikeuskäytännössä luovuttu. (Andersson 2008, 471–472.)

7.2 Elinkeinotoiminnan ja sijoitustoiminnan välisestä rajanvedosta

Elinkeinotoiminnan eli ainakin osin ansiotulona verotettavan tulon ja sijoitustoiminnasta saadun eli kokonaan pääomatulona verotettavan tulon ero määritellään pitkälti sen mukaan, onko tulo tulosta aktiiviselle työpanokselle vai passiiviselle sijoittamiselle, toisin sanoen, onko tulo työllä aikaansaatu arvonnousua vai varallisuuden kartuttamaa arvonnousua. Yksityishenkilön harjoittamaa laajamittaistakaan sijoitustoimintaa ei lähtökohtaisesti pidetä elinkeinotoimintana. Kuten aiemmin on esitetty, melko vakiintuneesti sijoitustoimintana pidettävää toimintaa kuten yksityishenkilön käymää *arvopaperikauppaa* voidaan kuitenkin pitää myös elinkeinotoimintana. Laajaakaan itsenäistä *vuokraustoimintaa* ei sen sijaan oikeuskäytännön perusteella pidetä elinkeinotoimintana vaan yleisesti pääomatulona. Mikäli vuokraustoimintaan liittyy rakentamista, rakennuttamista tai saneeraamista voi toiminta olla hyvin lähellä liiketoimintaa. Tällöin oleellista on liikevaihdon jakaantuminen kiinteistösijoittamisen ja kiinteistöliiketoiminnan kesken. Toki yksityisen elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan tulolähteeseen saattaa sisältyä vuokratuloa. Tällöin kyse on EVL 5 § 4 kohdan mukaan ”liikkeen tai ammatin taikka siihen kuuluvan omaisuuden, oikeuden tai etuuden vuokraamisesta saaduista korvauksista”. (Andersson ym. 2009, 34–35; Ossa 2002, 194–195.)

Arvopaperikaupan mahdollista liiketoimintaluonnetta on yhtä lailla arvioitava yleisten liiketoiminnan kriteereiden valossa. Käytännössä EVL:n soveltamiskynnys arvopaperikauppaan on tavanomaiseen liiketoimintaan nähden poikkeuksellinen. Pääsääntöisesti yksityishenkilön laajamittaistakaan sijoitustoimintaa, jolle ovat luonteenomaisia pitkäaikaiset osakeomistukset, ei pidetä elinkeinotoimintana. Elinkeinotoiminnaksi ei myöskään katsota toimintaa, jossa vero-

velvollisesta erillinen osakevälittäjä hoitaa yksityishenkilön arvopaperisalkkua omatoimisesti salkun omistajan aktiivisesti osallistumatta kaupankäyntiin. Aikaisemmin yhtenä syynä korkeampaan kynnykseen verottaa toimintaa elinkeinotoimintana oli varastovarauksen tekemahdollisuus vaihto-omaisuutena käsiteltävistä arvopapereista. Varastovarauksesta luovuttiin vuoden 1993 verouudistuksessa. Varastovarauksen muodostamisen avulla vielä realisoitumattoman vaihto-omaisuuden hankintameno voitiin jaksottaa kuluksi tilikaudelle ja näin pienentää verotettavaa tuloa. Varastovarauksen enimmäismäärä sai olla 10 % muiden kuin huoneiston hallintaan oikeuttavien arvopapereiden verovuoden päättyessä olevan, epäkuranttiusvähennyksellä vähennetyn hankintamenon määrästä. Ongelmallista lisäksi liiketoiminnan kriteerien valossa on se, ettei arvopaperikauppa juuri suuntaudu ulkopuoliseen asiakaskuntaan. Lisäksi elinkeinotoiminnalle asetettava jatkuvuuden tunnusmerkki perustuu arvopaperikaupassa usein pelkääntään markkinakehitykseen eikä niinkään suunnitelmallisuuteen. (Andersson ym. 2009, 24, 26; Ossa 2002, 284, 286.)

Elinkeinotoiminnan tunnusmerkkien täyttymistä arvioidaan tässäkin tapauksessa kokonaisuutena. Pääsääntöisesti sivutoiminen, pitkäaikainen sijoitusluonteinen arvopaperikauppa, joka ei suuntaudu ulkopuolisiin ”asiakkaisiin” ei ole elinkeinotoimintaa. *Päätoimisuuden* lisäksi liiketoiminnaksi katsottavan toiminnan keskeisenä tunnusmerkkinä pidetään voiton tavoittelua *kurssi-kehitystä hyödyntämällä*. Toiminta *juridisessa muodossa* on lisäksi herkemmin katsottu elinkeinotoiminnaksi. Lisäksi sijoitetun pääoman, esimerkiksi velkapääoman suuri määrä kertoo *riskin* suuruudesta ja on yksi elinkeinotoimintaan viittaava piirre. Sovellettavan verolain valinnassa merkitystä on annettu myös verovelvollisen omalle näkemykselle siitä, onko toimintaa pidettävä sijoitustoimintana vai elinkeinotoimintana ja sille, onko toiminnasta pidetty kirjanpitoa. (Andersson ym. 2009, 26–27, 284–285, 287.) Tällöin myös verovelvollisen harjoittamaa laajaa ja aktiivista toimintaa, jota verovelvollinen itse pitää elinkeinotoimintana eli käytännössä esimerkiksi pitää sitä kirjanpitoa ja antaa toiminnastaan elinkeinotoiminnan veroilmoituksen, voidaan verottaa EVL:n säännösten mukaan (Nykänen & Rabinä 2009, 29).

KHO:n yksimielisesti antamassa ennakkoratkaisussa (KHO:2000:67) vuodelta 2000 *sijoitustoiminnaksi* linjattiin yksityishenkilön käymä arvopaperikauppa pitkälti edellä lueteltujen kriteerien mukaisesti. Henkilö oli sivutoimisesti vuodesta 1993 alkaen käynyt kauppaa pankin meklareiden välityksellä. Aluksi toiminta oli tappiollista mutta vuosina 1998 ja 2000 voitollista. Vuonna 1999 ostotoimeksiantoja oli 17 ja myyntejä viisi. Toimeksiantojen arvo liikkui 600 000 mk:n ja 1 135 000 mk:n välillä. Vuoden 2000 alussa myyntivoittoa syntyi 550 000 mk. Osakesalkun

arvo oli vuoden 2000 keväällä kahdeksan miljoonaa markkaa. Jatkossa aikomus oli tehdä toimeksiantoja enintään 20 kuukaudessa. (Andersson ym. 2009, 25.)

Henkilö, joka työskenteli päätoimisesti palkkatyössä, harjoitti arvopaperisijoitus toimintaa sivutoimisesti pääasiassa pankin välityksin ilman erityisiä toimitiloja, palkattua työvoimaa tai toiminimeä. Sijoitustoimintaa varten hänellä ei ollut sanottavaa käyttöomaisuutta, eikä hän pitänyt toiminnasta kirjanpitoa, vaan antoi veroilmoitukset osto- ja myyntitapahtumat osoittavien tositteiden perusteella. Sijoitustoimintaa oli harjoitettu usean vuoden aikana pääasiassa ansiotuloista säästetyillä ja sijoitustoiminnasta kertyneillä varoilla ilman velkarahoitusta. Vuonna 1999 oli otettu toimintaa varten laina, joka oli määrältään vähäinen suhteessa omaan rahoitukseen ja sijoitussalkun arvoon. Sijoitussalkun sisältöä oli tarkoitus muuttaa vähitellen markkinatilanteen mukaan ostojen ja myyntien kautta. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei henkilön sijoitustoimintaa ollut näissä olosuhteissa elinkeinotoimintaa ja että hänen sijoitustoimintansa verotukseen sovelletaan tuloverolain luovutusvoiton verotusta koskevia säännöksiä. (Andersson ym. 2009, 25.)

Verosubjektilla ja sen luonteella ei siis ole merkitystä sovellettavan verolain kannalta. Siksi myös yrityksen muodolliset tunnukset omaamaton yksityishenkilö voi tosiasiallisesti harjoittaa elinkeinotoimintaa. (Andersson ym. 2009, 20.) Monessa mielessä merkityksellisimmät tulkintaerimielisyydet EVL:n ja TVL:n soveltamisen kannalta liittyvät edellä lueteltujen arvopaperikaupan ja vuokraustoiminnan lisäksi sijoitus- eli holdingyhtiötoimintaan. Tulkinnallisuus voi toisaalta koskea hyvin monenlaista toimintaa eikä se ole riippuvainen verovelvollisen asemasta luonnollisena henkilönä tai juridisena henkilönä. Merkitykseltään vähäisempi tulkinnallisuus liittyy aiheen mukaiseen, rakennusalaan lähellä olevien henkilöiden luovutusvoittojen verotukseen. (Mattila 2009, 133–135.)

7.3 Rakennusalaan lähellä olevat henkilöt

Luovutusvoiton oikean tulolähteen valinnassa voi olla tulkinnallisuutta myös rakennusalaan lähellä olevien henkilöiden verotuksessa. Oikeus- ja verotuskäytännössä rakennusalaan lähellä olevien henkilöiden huoneisto-osakkeilla ja vastaavilla käymään kauppaan on sovellettu muita herkemmin elinkeinoverolakia. Tulkintaongelma on tällöin tullut kysymykseen lähinnä kolmen verovelvollisryhmän kohdalla. Kaikista näistä tapauksista löytyy melko runsaasti oikeustapauksia, tosin pääsääntöisesti ajalta ennen vuoden 1993 verouudistusta. Seuraavassa tarkastellaan yleisemmin näitä kolmea ryhmää.

7.3.1 Saastuminen

1970- ja 1980-luvuilla oikeuskäytännössä luodun linjan mukaisesti *rakennusyhtiön omistajan tai osakekaan* tai *muutoin rakennusalaan lähellä olevan henkilön* asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeiden luovutuksiin on sovellettu EVL:n säännöksiä. Näitä tapauksia on kuvattu ja kuvataan ”saastumisilmiö”-sanalla. Saastumisvaikutus ei ulotu luovutuksiin, joilla ei ole yhteyttä verovelvollisen harjoittamaan elinkeinotoimintaan. Oikeuskirjallisuuden mukaan saastumisvaikutuksen ulkopuolelle jäänevät myös verovelvollisen tai hänen perheensä vakituksena asuntona käyttämänsä huoneisto-osakkeet, ainakin tapauksissa, joissa asumisaika on ollut pitkä. Saastumisvaikutusta ei poista se, että verovelvollisen omistama rakennusyhtiö on jo lopettanut toimintansa. Näin ollen EVL:n soveltamisalaan kuuluvina luovutuksina voidaan pitää aiemmin liikeomaisuuteen ja sittemmin henkilökohtaiseen omaisuuteen kuuluvia hyödykkeiden luovutuksia. Tällainen pitkäkään omistusaika ei poista saastumisvaikutusta. (Andersson ym. 2009, 22; Myrsky & Linnakangas 2006, 82–83; Nykänen & Rabinä 2009, 29–30.)

Saastumisongelma kohdistuu yleensä rakennusliikkeen omistajiin ja perustajaosakkaisiin sekä joissain tapauksissa heidän perheenjäseniinsä. Perustajaurakoitsijoilla tarkoitetaan urakoitsijoita, jotka perustavat esimerkiksi asunto-osakeyhtiön merkitsemällä kaikki sen osakkeet, tekemällä sitten yhtiön kanssa urakkasopimuksen kohteen rakentamisesta ja myymällä perustamansa yhtiön huoneistojen hallintaan oikeuttavat osakkeet ulkopuolisille joko rakentamisen alkaessa, sen aikana tai sen jälkeen. Perustajaurakoitsijaksi määritellään se taho, jolla on määräysvalta osakkeisiin urakkasopimusta tehtäessä. (Miettinen 2008, 55, 58.) Käytännössä tällainen perustajaurakointi eli grynderitoiminta sisältää suuren voiton mahdollisuuden mutta myös samalla usein suuren riskin.

Saastumisvaikutus voi ulottua lähisukulaisiin, jos he ovat olleet aktiivisesti mukana toiminnassa. Jos lähisukulainen on vain muodollinen perustajaosakas, kuten jälkeläinen, joka ei itse toimi rakennusosalalla (KHO 1985 B II 522) saastumisvaikutuksen ei ole katsottu ulottuvan häneen. Tuloverolain mukaista verotusta puoltaa myös se, että lähisukulainen on merkinnyt osakkeet käypään hintaan eli maksanut niistä saman hinnan kuin ulkopuoliset ostajat (KHO 1982 B II 512). Lisäksi näyttö siitä, että osakkeiden merkitseminen on rahoitettu elinkeinotoimintaan kuulumattomilla varoilla sekä se, ettei osakkeiden suhteen ole harjoitettu jalostustoimintaa, voi siirtää luovutusvoitot verotettavaksi TVL:n mukaan. Lähisukulaisen lahjana saadun kiinteistön tai osake-huoneiston saastumisvaikutuksen katkaisee pitkä omistusaika lahjoituksen jälkeen. Perintösaanto katkaisee aina saastumisvaikutuksen. (Nykänen & Rabinä 2009, 30.)

Käytännössä saastuminen tapahtuu ja saastuneina osakkeina pidetään niitä huoneisto-osakkeita, jotka rakennusyhtiön omistaja ja osakas on merkinnyt sittemmin urakoimaansa asunto- tai kiinteistöyhtiöön (KHO 1975 B II 508). Toinen mahdollisuus on, että tällaisen osakkaan, aktiivisesti mukana oleva perheenjäsen merkitsee osakkeita perustamisvaiheessa, jotka osakkaan rakennusyhtiö sitten urakoi (KHO 1991 B 501). Kolmas vaihtoehto on, että elinkeinotoiminta on jo lopetettu mutta huoneisto-osakkeet ovat jääneet ja siirtyneet rakennusliikkeen aiemmalle omistajalle tai osakkaalle (KHO 1975 II 511). Yleistäen voidaan sanoa, että saastumiskäsite tässä yhteydessä on voinut tulla kyseeseen tilanteessa, jossa luonnollisella henkilöllä *on tai on ollut* liittymä kyseisen kaltaiseen elinkeinotoimintaan ja henkilö myy elinkeinotoiminnalle tyypillisiä varoja yksityisomaisuuteensa kuuluvina varoina. Ratkaisussa, joka koski verovuotta 1970, aviopuolisot yhdessä rakennusyhtiön osakkaina olivat perustaneet, merkinneet ja rakentaneet asunto-osakeyhtiöitä. Kyseiset, vuonna 1970 luovutetut yhtiöt oli perustettu ja osakkeet merkitty vuonna 1959. (Andersson 2008, 475.) Kun osakkeet myytiin, pidettiin toimintaa elinkeinotoimintana ja voittoa näin ollen veronalaisena tulona.

Aviopuolisot olivat aikaisemmin perustaneet asunto-osakeyhtiöitä sekä yhtiöiden puolesta tehneet urakkasopimuksia rakennusyhtyritysten kanssa, joiden osakkaita he olivat. Tähän heidän aikaisempaan toimintaansa nähden katsottiin, että he verovuonna myydessään perustamansa asunto-osakeyhtiön osakkeita olivat harjoittaneet osakkeiden myyntiä elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuna elinkeinotoimintana ja että myynneistä saatu voitto oli heidän veronalaista tuloaan siitä huolimatta, että myydyt osakkeet olivat olleet heidän omanaan yli viisi vuotta. (KHO:1975-B-II-508.)

Muina, rakennusalasta hyvin perillä olevina henkilöinä on pidetty esimerkiksi *kiinteistönvälittäjiä* ja heidän perheenjäseniään. Näin ollen saastumisajatusta on sovellettu myös heihin. Kiinteistönvälittäjän liikkeensä ulkopuolelle, ei vuokrauskäyttöön hankkimia kiinteistöjä ja osakehuoneistoja on vanhemman oikeuskäytännön mukaan pidetty elinkeinotoimintaan kuuluvina ja luovutusvoittoja näin ollen elinkeinotoiminnan tulona. Ratkaisussa, joka koski verovuotta 1973 KHO katsoi, että kiinteistönvälitysluoketoimintaa harjoittava verovelvollinen, myydessään liikkeensä ulkopuolelle jättämänsä neljä osakehuoneistoa, oli myyjänä pidettävä osana verovelvollisen elinkeinotoimintaa. (Nykänen & Rabinä 2009, 33.)

Verovelvollisen, joka oli ollut osakkaana kiinteistönvälitystä harjoittaneessa osakeyhtiössä ja sittemmin perustanut oman kiinteistönvälityслиikkeen, katsottiin myydessään verovuonna tuon liiketoiminnan ulkopuolella neljän huoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet harjoittaneen ammattimaista osakkeiden myyntiä. Vaikka verovelvollinen oli omistanut osakkeet yhdessä puolisonsa kanssa, katsottiin osakkeiden myynnin tapahtuneen yksinomaan verovelvollisen harjoittamana ammattitoimintana. (KHO 1.3.1977 T 803.)

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että rakennusala lähellä olevilla henkilöillä kuten kiinteistönvälittäjillä tulisi olla sama mahdollisuus sijoittaa kiinteistöihin ja osakkeisiin sijoitusmielessä kuten vuokraustoiminnan tai pelkän passiivisen arvonnousun muodossa. Tällainen elinkeinotoimintaan kuulumaton sijoitustoiminta ja siitä saatava tulo olisi luonnollisen henkilön kyseessä ollessa aiemmin kerrotun mukaisesti pelkästään pääomatuloa. Vanhemmassa oikeuskäytännössä on myös esimerkkejä siitä, miten esimerkiksi rakennusala lähellä olevien henkilöiden osakeomistukset on jaettu sekä elinkeinotoimintaan kuuluviin että yksityissijoituksiin. Ratkaisussa KHO 1981 B 512 perustajaurakointitoimintaa harjoittaneen verovelvollisen perintönään saamien osakehuoneistojen myyntiä, joissa verovelvollinen ei ollut toiminut perustajaosakkaana, ei pidetty elinkeinotoimintana. (Andersson 2008, 477–476; Nykänen & Rabinä 2009, 33.) Korkein hallinto-oikeus on tuoreessa ennakkopäätöksessään vuonna 2009 ottanut uudelleen kantaa saastumiskäsitteen soveltuvuuteen kiinteistönvälittäjän kyseessä ollessa. Tätä ennakkoratkaisua käsitellään jäljempänä tarkemmin.

Peruste EVL:n soveltamiselle kaikissa edellä kuvatuissa tapauksissa on verottaa luovutusvoitosta syntyvää, aiemmin realisoitumatonta eli verottamatonta tuloa, joka perustuu *työllä aikaansaatuuun arvonnousuun*. Kun kyseessä on luonnollinen henkilö, jaetaan EVL:n mukaan verotettava tulo sekä ansio- että pääomatulo-osuuksiin. Tällöin osa luovutusvoitosta tulee perustellusti verotetuksi ansiotulona eli korvauksena työpanokselle. Erityisesti ammattitoiminnassa korostuu tämä elinkeinonharjoittajan oman työn osuus. Lisäksi edellä mainitut ryhmät, eli rakennusliikkeen omistajat, perustajaosakkaat, kiinteistönvälittäjät ja muut rakennusosalalla aktiivisesti toimivat sekä joissain tapauksissa heidän perheenjäsenensä, nähdään siis rakennusalaan hyvin perillä olevina, jolloin he hyötyvät ja voivat hyödyntää alalta kertynyttä tietotaitoaan joissain tapauksissa elinkeinotoiminnan muodossa (Andersson ym. 2009, 22). Aiemmin esitellyn mukaisesti erityisesti ammattitoiminnalle on ominaista tämänkaltaisen henkilökohtainen ammattitaito.

7.3.2 Rakennushanke voitonsaantimielessä

Toisen ryhmän muodostavat henkilöt, jotka toimimatta rakennusalalla ja omaamatta edes erityistä rakennusalan asiantuntemusta ovat voitonsaantimielessä ryhtyneet yksittäiseen, suurehkoon rakennushankkeeseen, esimerkiksi perustaneet rivitaloyhtiön tarkoituksenaan myydä siihen oikeuttavat osakkeet eteenpäin (KHO 1992 T 3905). Tällöin kyseessä ei ole omaisuuden ”saastuneisuus” vaan *hanke, joka jo sinänsä täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkit*. Tällainen rakennushanke yleensä vaatii suurehkoja pääomia ja aktiivisuutta, jotka toisaalta tarjoavat myös suuria voittomahdollisuuksia. Tällaisen toiminnan ei tarvitse kohdistua vain uudisrakentamiseen vaan se ehkä tyypillisimmillään kohdistuu käytetyn huoneiston ostoon, remontointiin ja eteenpäinmyyntiin. Yhtä lailla remontointi kuin uudisrakentaminenkin osoittaa aktiivisuutta huoneiston arvon nostamiseksi eli tällaisesta luovutuksesta saatuun luovutushintaan sisältyvä työllä aikaan saatua arvonnousua. Tällöin osa voitosta kuuluu verotettavaksi ansiotulona. On huomionarvoista, että myös toimiminen pelkästään rakennuttajana laajahkossa hankkeessa voi tarkoittaa elinkeinotoimintaa huoneistojen myynnin osalta. (Andersson 2008, 473; Andersson ym. 2009, 22–23; Nykänen & Rabinä 2009, 33.) Oman asunnon myynnit kuuluvat pääasiallisesti verotettaviksi TVL:n mukaan, ellei kyse ole ns. kirvesmiestapauksista.

Ennakkoratkaisussa verovuosille 1998 ja 1999, eläkkeelle 15 vuotta aiemmin jäänyt ja rakennusosakeyhtiönsä osakekannan tuolloin myynyt rakennusyhtiön pääosakas, aikoi myydä kaksi tilaa, joista toinen käsitti 20 omakotitalon rakennuspaikat. Tämän määräalan, josta tilat oli muodostettu, verovelvollinen oli hankkinut siirtyessään eläkkeelle. KHO katsoi, että tilojen mahdolliseen luovutukseen tuli soveltaa EVL:n säännöksiä. Erityispiirteinä tapauksessa oli se, että tilojen kunnostamiseen oli sijoitettu huomattava määrä varoja. Kiinteistöjen jalostustoimintaan oli käytetty yhteensä 2,5 miljoonaa markkaa tuona 15 vuoden aikana. Kyseinen toiminta siis laajuudessaan ja suunnitelmallisuudessaan täytti jo sinällään elinkeinotoiminnan yleisen tunnusmerkistön. (Andersson 2008, 475; Nykänen & Rabinä 2009, 31.)

A, joka oli vuonna 1983 siirtynyt työelämästä eläkkeelle, oli ennen eläkkeelle siirtymistään toiminut rakennusurakoitsijana joko kokonaan tai osaksi omistamissaan osakeyhtiöissä. Tähän työhön oli liittynyt asunto-osakeyhtiöiden perustamista, toimintaa niiden hallituksissa sekä rakennusliikkeen vaihto-omaisuusosakkeiden kauppia. A:n siirtyessä eläkkeelle hän oli vuonna 1983 myynyt omistamansa rakennusosakeyhtiön osakkeet sekä ostanut toisen rakennusliikkeen hallitsemalta kiinteistöyhtiöltä 23 hehtaarin suuruisen määräalan, josta oli muodostettu kaksi tilaa. Kunta oli vuonna 1997 hyväksynyt toiselle muodoste-

tuista tiloista rakennuskaavan, jossa rakennusoikeutta oli annettu 20 omakotitalolle. A aikoi myydä muodostetut tilat rakennusliikkeelle. A oli vuosien 1983 ja 1998 välisenä aikana eli 15 vuoden aikana käyttänyt n. 2,5 miljoonaa markkaa tilojen kunnostamiseen. Jos A myi kysymyksessä olevat kiinteistöt, myyntihinta oli elinkeinotulona hänen veronalaista tuloaan. (KHO 31.8.1999 T 2207.)

Rakennushankkeen voitonsaantimielessä ja sen verottamisen elinkeinotoiminnan tulona voi nähdä jonkinlaisena jatkumona aiemmalle kiinteistöjen ja arvopapereiden myynnin verottamiselle ammattimaisena myyntinä. Vaikka laajaakaan tontinmyyntitoimintaa ei enää nykyisin pidetä elinkeinotoimintana, ellei se liity verovelvollisen varsinaiseen elinkeinotoimintaan eikä maata ole hankittu alun perin myyntitarkoituksessa, se voi myös täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkit, jos toiminta pitää sisällään laajaa jalostustoimintaa eli rakentamista tai saneeraamista. Samoin ei pelkästään huoneisto-osakkeilla käytävää kauppaa eli niiden osto- ja myyntitoimintaa pidetä elinkeinotoimintana, jos toimintaan ei liity merkittävässä määrin jalostus- eli remontointitoimintaa. Myöskään aiemmin vuokraustoimintaan liittyneiden huoneistojen realisointi ei ole elinkeinotoimintaa. (Nykänen & Rabinä 2009, 33–34.) Oikeuskäytäntö on säilynyt ammattimaisen myynnin soveltamisen jälkeen, aina vuodesta 1986 asti vuoteen 2009 saakka melko samanlaisena, sikäli kun tosiseikat ovat olleet edellä kuvatun kaltaiset. KHO on toisaalta antanut tuoreen, rakennushanketta voitonsaantimielessä koskevan ennakkoratkaisun viime vuonna koskien verovuotta 2003. Tätä ratkaisua tarkastellaan lähemmin kohdassa 7.4.

7.3.3 Kirvesmiehet

Kirvesmiehet ja muut rakennusalan ammattityöntekijät, jotka päätoimensa ohella ovat rakentaneet itselleen peräkkäin useita omakotitaloja tai perustaneet asunto- tai kiinteistöosakeyhtiötä osin omaan asumiskäyttöön, käyttäen sitten asuntoa omana vakituisena asuntonaan säädettyyn verovapauteen vaadittavan ajan, muodostavat kolmannen rakennusalaan lähellä olevan ryhmän. Kun oman asunnon verovapaussäännöstä pyritään hyödyntämään verovapaan voiton saamiseksi useamman kerran lyhyen ajan sisällä, voidaan tällainen toiminta katsoa elinkeinotoiminnaksi ja myyntivoitot (-hinnat) EVL:n nojalla veronalaisiksi (KHO 1981 B II 508 ja 509). Jos tällaista toimintaa ei verotettaisi elinkeinotoiminnan tulona, jäisi verovelvollisen oman työn arvo kokonaan verottamatta tuloverolaissa määritellyn verovapaan tulon perusteella. Peruste EVL:n mukaiselle verotukselle on, että näin saatu luovutusvoitto on osin seurausta omasta rakennustyöstä, toisin sanoen korvausta omalle työpanokselle, jolloin tällainen työtulo kuuluu verotettavaksi osittain ansiotulona. Sinänsä verovelvollisen ammatilla ei pitäisi oikeuskirjallisuuden mukaan olla merkitystä sen suhteen, minkä tulolähteen tulona asuntojen rakennustoi-

mintaa verotetaan. (Andersson 2008, 477; Andersson ym. 2009, 23; Nykänen & Rabinä 2009, 32.)

Oikeuskäytännössä, joka tässäkin yhteydessä on ajalta ennen nykyisten TVL:n luovutusvoittoja koskevien säännösten voimaantuloa, tällaista toimintaa on yleensä pidetty elinkeinotoimintana, kun kyseessä on kolmas itse rakennetun asunnon myynti. Rakennusurakoitsijoiden kohdalla jo toinen luovutus on voitu katsoa EVL:n mukaan verotettavaksi (KHO 1981 B II 507). Jos taas myyntiin liittyy erityisiä syitä, kuten elämäntilanteen vuoksi välttämätön paikkakunnan vaihto, sairastuminen tai jokin muu vastaava perusteltu syy, ei tällaista luovutusta oteta lukuun arvioitaessa, pidetäänkö toimintaa elinkeinotoimintana vai ei. (Andersson 2008, 478; Nykänen & Rabinä 2009, 33.) Se, tapahtuvatko myynnit lyhyen vai pitkän ajan sisällä, ei ole yksin ratkaisevaa, vaan näitäkin tapauksia tarkastellaan aina kokonaisuutena.

Edelliset kriteerit ja linja elinkeinotoiminnaksi katsottavalle toiminnalle ns. kirvesmiestapauksissa ovat muotoutuneet lähinnä 1980-luvulla annettujen ratkaisujen perusteella (Andersson 2008, 478). Seuraavassa ratkaisussa verovuodelle 1979 on kyse tällaisesta tilanteesta, jossa rakennusalan ammattihenkilö suhteellisen lyhyen ajan sisällä rakensi ja myi asunnot käytettyään niitä ensin omana asuntonaan lain vaatiman verovapaaseen myyntiin tarvittavan ajan. Kaikki kolme itse rakennetun asunnon myyntiä tapahtuivat reilusti alle kymmenen vuoden sisällä. Verovelvollisen kolmas myynti katsottiin veronalaiseksi elinkeinotoiminnan tuloksi.

Kirvesmies oli vuonna 1974 myynyt vuonna 1972 rakentamansa omakotitalon, vuonna 1977 myynyt vuonna 1974 rakentamansa omakotitalon sekä vuonna 1979 myynyt rivitalohuoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet, jonka huoneiston kirvesmies oli rakentanut vuonna 1977. Kirvesmies oli käyttänyt asuntoja yli vuoden ajan omana ja perheensä asuntona ennen myyntejä. Kirvesmiehen rakennus- ja myyntitoiminnan katsottiin muodostuneen sellaiseksi elinkeinotoiminnaksi, ettei tulo- ja varallisuusverolain 21 §:n 3 momentin oman asunnon myyntivoiton verovapaussäännöksiä voitu soveltaa vuonna 1979 tehtyyn rivitalosakkeiden kauppaan. (KHO 3.11.1982/4883.)

Mikäli itse rakennettua asuntoa ei ole lainkaan käytetty omana asuntona, voidaan toimintaa pitää elinkeinotoimintana heti ensimmäisen asunnon myynnistä lukien. Tällöin tällaista yksittäistäkin hanketta pidettäisiin suurehkoja pääomia vaativana ja aktiivisuutta edellyttävänä mutta

toisaalta suuren voittomahdollisuuden tarjoavana hankkeena, joka jo sinällään täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkit (Andersson 2008, 473).

7.4 KHO:n viimeaikaiset päätökset

7.4.1 Kiinteistönvälittäjän osto- ja myyntitoiminta (KHO 2009:50)

KHO:n voidaan sanoa viimeaikaisissa päätöksissä noudattaneen jokseenkin pidättyvämpää linjaa suhteessa aiempiin päätöksiinsä saastumistilanteissa. Ratkaisussa 2009:50 KHO katsoi kiinteistönvälittäjän harjoittaneen sijoitustoimintaa tulon saamiseksi luovutusvoiton ja vuokratulon muodossa. Verovelvollinen A oli yhdessä toisen kiinteistönvälittäjän ja eläkkeellä olevan kiinteistönvälittäjän kanssa yhtä suurin osuuksin hankkinut vuonna 2002 omistukseensa koko kerrostalon osakkeet, yhteensä 24 huoneistoa. Verovelvollinen harjoitti kiinteistönvälitystoimintaa yhdessä B:n kanssa osakeyhtiömuotoisesti. Huoneistojen hallintaan oikeuttavat osakkeet siirrettiin tai luovutettiin eteenpäin pääasiallisesti vuoden 2003 aikana ja loput vuonna 2004. Osa huoneistoista oli vuokrattuna lyhyenä omistusaikana, jolloin niistä saatava vuokratulo verotettiin pääomatulona. A on lisäksi omistanut kyseisenä verovuonna kysymyksessä olevien huoneistojen lisäksi kolme asuinhuoneistoa ja kaksi viikkolomaosaketta yhdessä puolisonsa kanssa. Näistä yhden asuinhuoneiston ja lomaosakkeet verovelvollinen on myös myynyt verovuonna. Näistä saatu voitto verotettiin A:n pääomatulona. (Korkein hallinto-oikeus 2009.)

A oli ostanut yhdessä kahden muun henkilön kanssa samansuuruisin osuuksin kiinteistöosakeyhtiön osakekannan 737 000 euron kauppahinnalla. Myyjänä oli suuri suomalainen yritys. Yhtiön omistamassa asuintalossa oli 24 huoneistoa. Kaupan jälkeen kiinteistöosakeyhtiö muutettiin huoneistojen edelleen myynnin mahdollistamiseksi asunto-osakeyhtiöksi. Huoneistosta kolmea remontoitiin yhteensä 9 123 eurolla. Yhteisomistajat myivät sitten verovuoden aikana 12 huoneistoa ulkopuolisille. Myynneistä syntyi voittoa yhteensä kolmelle osakkaalle 50 089 euroa. Vuoden 2003 lopussa yhteisomistuksessa oli vielä kuusi huoneistoa ja kunkin henkilökohtaisessa omistuksessa kaksi huoneistoa. A oli ammatiltaan kiinteistönvälittäjä ja myös muut ostajat olivat toimineet kiinteistönvälitysalalla.

Asiassa tuli ratkaistavaksi, oliko osakkeiden luovutuksesta saatua tuloa pidettävä A:n elinkeinotulona vai pääomatulona verotettavana luovutusvoitonona. Korkein hallinto-oikeus totesi, että kummassakaan tapauksessa ei seuraa verovapautta,

vaan ratkaisulla on vaikutusta vain verotuksen tasoon, mihin vaikuttavat verovelvollisen yksilölliset olosuhteet. A ei ollut itse pitänyt toimintaansa elinkeinotoimintana, eikä ollut pitänyt siitä kirjanpitoa. Toiminta oli käsittänyt pelkästään julkisesti myytävänä olleen kerrostalon ostamisen yhdessä kahden muun henkilön kanssa. Kohteessa oli suoritettu vain vähäisiä vuosikorjauksen luonteisia korjauksia ja kiinteistön yhtiömuotoa oli muutettu kohteen edelleen myyntiä varten. Toimintaan ei ollut liittynyt elinkeinotoiminnalle luonteenomaista jatkuvuutta, eikä sitä kirjanpitolakia sovellettaessa olisi pidetty vastoin verovelvollisen omaa käsitystä liike- tai ammattitoimintana. Toiminnassa oli kysymys sijoituksesta kiinteistöön tuoton saamiseksi luovutusvoiton ja vuokratulon muodossa. Tällaista sijoittamista ei ollut perusteltua pitää elinkeinotoimintana vastoin verovelvollisen omaa käsitystä, eikä asiaan voinut vaikuttaa verojärjestelmän nykyinen rakenne huomioon ottaen sekään seikka, että A oli toiminut omistamansa osakeyhtiön puitteissa kiinteistönvälittäjänä. Tämän vuoksi korkein hallinto-oikeus katsoi, että A:n saama voitto oli verotettava tuloverolain luovutusvoiton verotamista koskevien säännösten mukaan. (Korkein hallinto-oikeus 2009.)

Korkein hallinto-oikeus katsoi siis ratkaisussaan, että kyseinen toiminta ei ollut elinkeinotoimintaa eikä sitä olisi pidettävä kirjanpitolakia sovellettaessa liike- tai ammattitoimintana. KHO katsoi, että yhden valmiin kerrostalokohteen määräaikainen osto ja myynti eivät ole elinkeinotoiminnalle ominaista *suunnitelmallista ja jatkuvaa* toimintaa. KHO mukaan yhden erillisen ammattiryhmän eli tässä tapauksessa kiinteistönvälittäjien erilainen verokohtelu loukkaisi kansalaisten *yhdenvertaisuutta* perustuslain nojalla. Käytännössä siis tähän ryhmään ja tapaukseen ei voida KHO:n kannan mukaan perustellusti soveltaa helpommin EVL:n mukaista verotusta kuin muihin. Lisäksi päätöksessä viitataan siihen tosiseikkaan, että sovellettaessa kumpaa tuloverolakia tahansa, tulo on molemmissa *kokonaan veronalaista tuloa*, eri tuloverolaeilla on siis vaikutusta vain verotuksen tasoon. Osakkeiden ulkopuolisilla teettämää jalostus- eli remontointitoimintaa KHO pitää vähäisenä vuosikorjauksen luonteisena toimintana. Vuonna 2003 myyneistä syntynyttä voittoa KHO pitää kohtuullisena ja vähäisenä (16 696 euroa) sekä tuottona pääomalle, ei korvauksena hyvin vähäiselle työpanokselle. (Korkein hallinto-oikeus 2009.)

Sekä veroasiamies että hallinto-oikeus esittivät eriävän mielipiteensä sekä verovelvollisen, KHO:n että veroviranomaisen ja verotuksen oikaisulautakunnan kantaan nähden. Tulkintaerimielisyys kulminoitui siihen, onko kyseistä toimintaa pidettävä riittävän laajana vai ei ja onko

tällaista riittävän laajaksi katsottavaa toimintaa pidettävä ammattitoimintana, jossa oma ammattitaito korostuu vai tuleeko laajaakin toimintaa käsitellä sijoitustoimintana silloin, kun kyse on elinkeinotoiminnan ulkopuolisilla varoilla yrityksen ulkopuolelle hankituista hyödykkeistä. Alun pitäen verotusta toimitettaessa verovuoden luovutusvoitot oli verotettu pääomatulona. Veroasiamies haki oikaisuvaatimuksessaan muutosta tähän toimitettuun verotukseen ja vaati, että asunto-osakkeiden myyntitoiminnasta saadut luovutusvoitot verotetaan verovelvollisen elinkeinotoiminnan tulona. Verotuksen oikaisulautakunta hylkäsi tämän oikaisuvaatimuksen. Oikaisulautakunnan mukaan toiminta ei ole ollut aktiivista eikä jatkuvaa, eikä toiminnassa ole ollut jatkuvaan liiketoimintaan liittyvää riskiä. Oikaisulautakunta katsoi päätöksessään verovelvollisen toimineen ensisijaisesti sijoitustoiminnan piirissä. (Korkein hallinto-oikeus 2009.)

Aivan kuten oikaisuvaatimuksessaan, myös valituksessaan hallinto-oikeudelle veroasiamies katsoi, että koska A on toimitusjohtajana ja osakkaana kiinteistönvälitysyhtiössä, A on ammatinsa perusteella hyvin perillä alasta ja kiinteistöjen ja asunto-osakkeiden myyntitoiminnasta, jolloin ammattitaidosta on hyötyä hankintojen tekemiseksi edullisesti. Lisäksi A on sijoittanut ostoihin suurehkoja pääomia ja on rahoittanut hankinnan lainalla, jolloin toimintaan on liittynyt suuri riski. Toimintaa ei myöskään veroasiamiehen mukaan voida pitää sijoitustoimintana, koska osakkeet on pyritty myymään mahdollisimman nopeasti ja ne on myyty loppuun jo vuonna 2004. (Korkein hallinto-oikeus 2009.)

A on vastineissaan niin oikaisuvaatimukseen kuin valitukseen hallinto-oikeudelle katsonut, että toiminta ei ole ollut suunnitelmallista eikä jatkuvaa, eikä toimintaan ole sisältynyt riskiä. Verovelvollinen on katsonut toimineensa pelkästään sijoitustoiminnan piirissä. Lisäksi hankittu kohde on ollut tarjolla myös muille alan toimijoille ja siitä on maksettu käypä markkinahintatukualennuksella vähennettynä. Ostajien kokemuksella, ammatilla tai tittelillä ei ole verovelvollisen mielestä ollut minkäänlaista vaikutusta asiaan. (Korkein hallinto-oikeus 2009.)

Hallinto-oikeus on kumonnut verotuksen oikaisulautakunnan päätöksen sekä toimitetun verotuksen tältä osin pitämällä toimintaa elinkeinotoimintana. HaO viittaa päätöksensä perusteluissa elinkeinotoiminnan vakiintuneisiin käsitteisiin ja siihen, että toimintaa tulee tarkastella aina kokonaisuutena. Perusteluissa viitataan muun muassa ammattitoiminnan käsitteeseen, jota on pidettävä liiketoiminnan kaltaisena mutta suppeampana toimintana, jossa korostuu verovelvollisen henkilökohtainen ammattitaito. HaO pitää A:ta rakennusalaan lähellä olevana henkilönä, joka kiinteistöalan asiantuntemuksensa perusteella on hyvin perillä rakennusalaan ja voi hyödyntää tietämystään tekemällä edullisia hankintoja. Toimintaa sinänsä HaO pitää aktiivisuutta

sekä suurehkoja pääomia vaativana mutta toisaalta suuret voitonsaantimahdollisuudet tarjoavana toimintana. Se katsoo toiminnan olevan nimenomaan suunnitelmallista ja jatkuvaa nopeasti toteutetun myyntiaikataulukin vuoksi eikä pidä toimintaa satunnaisesti toteutettavina kauppoina. KHO katsoi kuitenkin, että tulo oli tuottoa pelkästään pääomalle eikä korvausta työpanokselle tai ammattitaidolle. KHO:n kannan mukaan kerrostalon määräaikainen osto ja myynti eivät ole elinkeinotoiminnalta edellytettävää jatkuvaa ja suunnitelmallista toimintaa. Lisäksi KHO:n mukaan yhden ammattiryhmän ammattitaidon korostaminen ja tästä seuraava erilainen verokohtelu loukkaisi kansalaisten yhdenvertaisuusperiaatetta. KHO:n perustelussa viitataan myös siihen seikkaan, että tulo olisi joka tapauksessa veronalaista, sovelletaan sitten kumpaa tuloverolakia tahansa. (Korkein hallinto-oikeus 2009.)

7.4.2 Vapaa-ajan asuntojen rakentaminen ja myynti (KHO 2008:54)

Ratkaisussa 2008:54 KHO päätyi pitämään kesämökkien rakentamis- ja myyntitoimintaa TVL:n mukaisena pääomatulona. Tapauksessa voidaan nähdä piirteitä ns. voitonsaantimielessä toteutetusta rakennushankkeesta. Kyseessä oli eläkkeellä oleva, verovuonna 2001 maataloutta, vaikkakaan ei enää päätoimisesti harjoittanut, ja elinkeinotoimintaa asuntoauton vuokrauksen muodossa harjoittanut verovelvollinen. A:n yhdessä puolisonsa kanssa vuonna 1973 ostamaan maatilaan kuului rantatontti. Tontilla oli voimassa rakennuskielto, jolloin A yhdessä muiden rannanomistajien kanssa aloitti rantakaavoitusprosessin vuonna 1978, joka kesti noin 10 vuotta. Tämän seurauksena ja aikana A:n omistamalle maatilalle kaavoitettiin neljä rantatonttia. Tämän jälkeen A on vuosien 1992 ja 1998 välisenä aikana rakentanut yhdelle tonteista vapaa-ajan asunnon, joka on myyty vuonna 2000. Tämä luovutus oli verotettu A:n pääomatulona. Tämän jälkeen toiselle tontille rakennettu vapaa-ajan asunto myytiin vuonna 2001. Kaavoituksen lisäksi kaikille neljälle rantatontille verovelvollinen on rakentanut tiet ja kunnostanut niiden rannat. Rakennustyö on suoritettu pääasiallisesti itse, käyttäen omasta metsästä otettua puutavaraa. (Korkein hallinto-oikeus 2008.)

A oli yhdessä puolisonsa kanssa ostanut sukupolvenvaihdoksen yhteydessä vuonna 1973 maatilan vanhemmiltaan. A:n ja eräiden muiden ranta-alueen maanomistajien toimesta oli alueelle vahvistettu rantakaava, jossa A:n omistamalle alueelle oli kaavoitettu neljä rantatonttia. A oli rakentanut yhdelle tontille vapaa-ajan asunnon vuosina 1992–1998. Tämän hän oli vuonna 2000 myynyt. Eläkkeelle siirtymisensä jälkeen A oli alkanut rakentaa vuonna 2000 toista vapaa-ajan asuntoa tehden rakennustyön pääasiallisesti itse ja käyttäen rakentamisessa

omasta metsästä otettua puutavaraa. Tämän toisen vapaa-ajan asunnon A oli myynyt vuonna 2001. A:n omistamille tonteille oli rakennettu tie ja näiden rannat oli kunnostettu. Saadun selvityksen mukaan A ei ollut tämän jälkeen myynyt itse rakentamaansa vapaa-ajan asuntoa. A ei itse pitänyt toimintaansa elinkeinotoimintana, eikä siitä ollut pidetty kirjanpitoa. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ottaen huomioon, että A:n saama tulo oli joka tapauksessa veronalaista, että kysymys ei ollut A:n elinkeinotoiminnasta vaan toiseen vapaa-ajan asunnon myyntiin tuli soveltaa tuloverolain luovutusvoiton verotusta koskevia säännöksiä. Äänestys 4-1. (Korkein hallinto-oikeus 2008.)

KHO on *ennen kaikkea* päätöksensä perusteluissa viitannut *tuloverolainsäädännön muutokseen*, jonka jälkeen luovutusvoitot ovat tulleet *laajan veronalaisuuden* piiriin. KHO selittää tämän tyyppiseen toimintaan liittyvän, vanhemman oikeuskäytännön olevan pääsääntöisesti ajalta, jolloin tämän kaltainen tulo saattoi olla kokonaan verovapaata. KHO *ei* pidä kahden vapaa-ajan asunnon rakentamista elinkeinotoiminnalle tyyppillisenä *jatkuvana* toimintana. KHO ei pidä toimintaa myöskään kirjanpitolain kannalta elinkeinonharjoittamisena ja viittaa myös verovelvollisen omaan näkemykseen siitä, ettei toiminta ole elinkeinotoimintaa eikä siitä ole pidetty kirjanpitoa. KHO:n mukaan eläkkeellä olevaa verovelvollista ei voida pitää elinkeinonharjoittajana eikä parin mökin rakentamista ja myymistä velkojen maksuksi elinkeinotulona. (Korkein hallinto-oikeus 2008.)

Sekä verotuksen aiemmin verovuonna toimittanut veroviranomainen, veroasiamies kuin hallinto-oikeuskin olivat eri mieltä verovelvollisen näkemyksen ja KHO:n ja verotuksen oikaisulautakunnan päätöksen kanssa. Tulkinnallisuus tapauksessa liittyy erityisesti siihen, missä kulkee elinkeinotoiminnan alaraja. Toisaalta vanhemman oikeuskäytännön mukaan yksikin arvoltaan iso hanke, jonka taloudellinen satsaus ja riski ovat huomattavat ja joka suuntautuu laajahkoon henkilökuntaan, voi täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkit. Vuonna 2001 myydyin vapaa-ajan asunnon luovutusvoitto on verotettu verovelvollisen elinkeinotulona. A on sekä oikaisuvaatimuksessaan että vastineessaan hallinto-oikeuteen ja valituksessaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen katsonut, että tonttien kaavoitus on tehty maan arvon nostamiseksi ja vapaa-ajan asuntojen rakentamisen mahdollistamiseksi edes omaan käyttöön. A:n mukaan myyntitarjoitusta ei ole ollut, vaan myynnit ovat johtuneet taloudellisen tilanteen kiristymisestä. Lisäksi A pitää tontin arvonnousua merkittävimpana osana luovutusvoittoa. Verovelvollisen laskelman mukaan rakennuskustannukset ovat olleet 382 233 markkaa ja myyntihinta 525 000 markkaa, jolloin erotus eli voitto 139 767 markkaa vastaa verovelvollisen mukaan vastaavan

tontin myyntihintaa, jolloin erotus eli luovutusvoitto on verovelvollisen käsityksen mukaan seurausta tontin arvonnoususta eli korvausta pääomalle. (Korkein hallinto-oikeus 2008.)

Veroasiamies piti toimintaa suunnitelmallisena, suurta pääomasijoitusta vaativana, johon liittyi laajahko ansaintatarkoitus, ottaen huomioon, että kyseessä oli jo toisen kiinteistön myynti ja että tonttivarastoa oli tämän jälkeen vielä jäljellä. Aktiivisuutta osoitti myös kaavoituksen käynnistämisen ohella teiden rakentaminen ja rantojen kunnostaminen. Veroasiamies piti ilmeisenä ansaintatarkoitusta nopean rakentamisaikataulun ja sen perusteella, että kauppahinnan oleellinen osa kohdistui A:n omaan työhön. Veroasiamiehen näkemyksen mukaan verovelvollista on pidettävä rakennusalan ammattilaisena sillä perusteella, että verovelvollinen hallitsee käytännössä rakentamisen, mikä ilmenee maatilalla tehdyistä rakennustöistä sekä siitä, että A on rakentanut mökit lähes kokonaan itse. Rakentamisessa käytetty puutavara on lisäksi työstetty omasta metsästä. Tulo oli kaiken kaikkiaan pääosin työn kerryttämää tuloa. (Korkein hallinto-oikeus 2008.)

Oikaisulautakunta ei myöskään pitänyt toimintaa suunnitelmallisena ja jatkuvana. Se piti toteutuneiden kauppojen määrää vähäisenä. Rantakaavoitusprosessissa, joka on ollut edellytys rakentamisen aloittamiseksi, on ollut mukana muitakin maanomistajia. A ei ole lisäksi rakennusalan ammattilainen. Tapauksessa on oikaisulautakunnan näkemyksen mukaan myös yhteneväisiä piirteitä aiemman ratkaisun (KHO:1982:5153) kanssa, jota ei pidetty ammattimaisena kiinteistön myynti- ja rakennustoimintana. Siinä päätoiminen opettaja oli vapaa-ajan harrastukseensa rakentanut useamman mökin vuodesta 1969 lähtien, myyden ne sitten kahdella kaupalla vuonna 1982. Mökit olivat olleet vuokrattuna ulkopuolisille kesäisin. (Korkein hallinto-oikeus 2008.)

Hallinto-oikeus puolestaan katsoi, että kyse oli varsin suunnitelmallisesta ja jatkuvasta toiminnasta, jonka tarkoituksena oli voiton saavuttaminen. HaO pitää toisen mökin rakennuskustannuksia huomattavina, jolloin toimintaan on liittynyt merkittävä riski. Toiminta ei ole lisäksi suuntautunut vain rajoitettuun henkilökuntaan, vaan mökistä on pyritty saamaan mahdollisimman hyvä hinta. HaO katsoo, että toiminnan luonne on muuttunut oleellisesti toisen mökin nopean rakentamisen ja myynnin johdosta, jolloin toisen myynnin kohdalla on ollut kyse muusta kuin satunnaisesta rakentamisesta ja luovutuksesta. Korkein hallinto-oikeus ei kuitenkaan päätenyt pitämään toimintaa elinkeinotoimintana. KHO piti oleellisena ja riittävänä voiton joka tapauksista veronalaisuutta toisin kuin tilanne aiemman oikeuskäytännön aikana on ollut. Osin eläkkeellä olevan entisen maataloudenharjoittajan ja pientä elinkeinotoimintaa harjoittaneen verovelvollisen kahden mökin rakentaminen ei ollut KHO:n näkemyksen mukaan

elinkeinotoiminnalle ominaista suunnitelmallista ja jatkuvaa toimintaa. (Korkein hallinto-oikeus 2008.)

7.5 Päätelmiä

Voitaneen siis sanoa, että KHO:n viimeaikaisissa päätöksissä, liittyen rakennusalaan lähellä pidettäviin ryhmiin, on havaittavissa jonkinasteinen muutos. Kyseisten päätösten perusteluissa uutta on se, että niissä nimenomaisesti viitataan verolainsäädännön muutoksiin veronalaisen tulon määrittelyssä. (Andersson 2008, 478; Nykänen & Rabinä 2009, 32). Edellisen perustelun lisäksi kiinteistönvälittäjän tapauksessa KHO kyseenalaisti suoraan myös aiemman käytännön elinkeinoverolain soveltamiseksi helpommin rakennusalaan lähellä oleviin henkilöihin. Kuten edellä kerrottiin, esimerkiksi kiinteistönvälittäjien vaikkakin liikkeensä ulkopuolelle hankkimien huoneistojen luovutuksia on pidetty elinkeinotulona. Toisaalta pitkäaikaiseen vuokrauskäyttöön hankittuja huoneistoja ei ole myöskään pidetty elinkeinotoimintaan kuuluvina.

Eläkkeellä olevan maanviljelijän tapauksessa päätös nojaa vahvasti siihen perusteluun, että tulo on joka tapauksessa ollut veronalaista tuloa. Viitattaessa vanhempaan oikeuskäytäntöön KHO näkee aiemman käytännön liittyvän silloiseen laajaan verovapauteen. Jää nähtäväksi, nostaako nykyinen tulo laaja veronalaisuus elinkeinotoiminnaksi katsottavan toiminnan alarajaa. Oikeuskirjallisuudessa tapauksessa on myös nähty suunnitelmallisuuden piirteitä, jotka viittaisivat elinkeinotoiminnan suuntaan (Kukkonen & Walden 2009, 70–71).

Huomiotta ei voitane jättää kuitenkaan päätöstä, joka myös on laajan veronalaisen tulon ajalta. Jo aiemmissa, kohdissa 7.1 ja 7.3.2 mainitussa tapauksessa kiinteistön jalostustoimintaa harjoittaneen, entisen perustajaurakoitsijan toimintaa päädyttiin pitämään elinkeinotoimintana, vaikka varsinainen elinkeinotoiminta oli jo päättynyt ja osakkeiden omistusaika tämän jälkeen oli kohtuullisen pitkä (KHO 31.8.1999 T 2207). Tapaukseen nähtiin toisaalta liittyvän laajamittaista jalostustoimintaa. Nähtävästi tuoreilla päätöksillä tulee olemaan merkitystä myös tämän rakennusalaan hyvin lähellä olevan ryhmän verotukseen, jos perusteena käytetään tulon veronalaisuutta joka tapauksessa ja ennen kaikkea verovelvollisten yhdenvertaista kohtelua eikä kyse siis ole elinkeinotoiminnasta (Andersson 2008, 476–477).

On huomionarvoista, että uusilla päätöksillä ei liene ennakkopäätösvaikutusta ns. kirvesmies-tapauksissa. KHO:n nimenomainen perustelu päätöksille korostaa tulon olevan joka tapauksessa veronalaista. Tämä perustelu ei ainakaan tällä hetkellä päde kirvesmies-tapauksissa. Koska säädetyissä tapauksissa luovutusvoitto on kokonaan verovapaa, jää oman työn arvo kokonaan verottamatta. Tätä verovapautta ei sinällään ole tarkoitettu oman työn arvon vapauttamiseksi

verosta. (Andersson 2008, 478.) Jää nähtäväksi, voidaanko tällaisia ammattihenkilöitä jatkossa pitää elinkeinonharjoittajina ja tällaista omaan käyttöön, tosin lyhyin väliajoin rakentamista pitää elinkeinotoimintana tuoreiden päätösten valossa. On selvää, että erityisesti näissä tapauksissa liikutaan hyvin lähellä elinkeinotoiminnan alarajaa ja ero jo määritelmällisesti elinkeinotoimintana pidettävään toimintaan on suuri. On vaikea nähdä, miten tällaista tapausta voitaisiin verottaa ja perustella nimenomaan elinkeinotoiminnalla enää jatkossa näiden päätösten valossa.

Säännös, mikä toisaalta voisi tässä yhteydessä tulla sovellettavaksi, on veronkiertosäännös (Andersson 2008, 479). Jos siis johonkin toimeen on ryhdytty nimenomaisena tarkoituksena, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, on kyse verotusmenettelylain 28 §:n tarkoittamasta veronkierrosta. Jos siis jollekin toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta, toimitaan verotuksessa asian todellisen luonteen ja tarkoituksen mukaan.

8 Lopuksi

8.1 Verouudistus

Valtiovarainministeriö on asettanut verotuksen kehittämistyöryhmän toimikaudelle 1.10.2008–31.12.2010. Nk. Hetemäen verotyöryhmän tarkoituksena on kartoittaa ja tehdä esityksiä tarvittavista verolainsäädännön muutoksista kestävän talouskasvun tukemiseksi ja julkisten palvelujen rahoittamiseksi jatkossakin. (Valtiovarainministeriö b.) Tällainen verouudistusta enteilevä työryhmä tulee tekemään esityksiä aikaisintaan vuonna 2012 voimaan tulevista verouudistuksista. Tähän mennessä tietoon tulleita aiheen kannalta oleellisimpia uudistusehdotuksia ovat verotuksen neutraalisuuden ja laajapohjaisuuden kasvattaminen entisestään (Alkio 2009). Käytännössä tämä saattaa esimerkiksi merkitä oman asunnon myyntivoiton verovapauden poistamista (Lähteenmäki 2009). Työryhmän ympärillä käytävässä keskustelussa on pidetty mahdollisena, että ylintä ansiotuloveroprosenttia saatetaan hiukan laskea ja vastaavasti pääomaveroprosenttia nostaa (YLE Uutiset 2009). Vaihtoehtoisesti pääomaveroprosenttia on työryhmän ympärillä käytävässä keskustelussa ehdotettu muutettavaksi progressiiviseksi (SDP 2009). Toisaalta ryhmän sisällä ei pääomatulojen progressiivista verotusta eikä edes tulolajien samantasoista verotusta pidetä välttämättä mahdollisena. Tiedossa ei ole, että luvassa olisi suurempia rakenteellisia uudistuksia kuten tulolähdejaosta luopumista. (Rakennuslehti 2009.) Tähänastisen tiedon perusteella, eriytetystä tuloverojärjestelmästä halutaan mitä todennäköisimmin pitää kiinni (Sajari 2010).

Käytännössä toteutuessaan uudistukset tarkoittaisivat aiheen kannalta entistä vähämerkityksisempää rajankäyntiä ja mahdollisesti tulkintaerimielisyyksien vähenemistä. Kuten edellä on useaan kertaan todettu, liittyvät eroavuudet kulloistakin tuloverolakia sovellettaessa pitkälti verotuksen tasoon. Sillä seikalla, että näiden kahden tulolajin verotusta tuotaisiin lähemmäksi toisiaan, ei voi ainakaan aiheen mukaisen tilanteen kannalta olla haittaa. Toki osa aiheeseen liittyvistä ongelmista liittyy verotuksen rakenteisiin kuten tulolähdesidonnoiksiin tuloksenlaskentasäännöksiin. Elinkeinoverolain uudistusta enteillään myös osana tätä kokonaisuudistusta (Kukkonen & Walden 2009, 21).

8.2 Kokoavia ajatuksia

Tulkinnalliseen luovutustilanteeseen vaikuttavat siis useat yhtäaikaiset, osin ristiriitaiset tekijät. Asiaa voidaan tarkastella niin verotuksen tavoitteista kuin puhtaasti lainsäädännöstäkin käsin. Asiaa voidaan katsoa niin oikeudenmukaisuuspyrkimyksen kuin hallinnollisen tehokkuuden

pyrkimyksenkin kannalta. On melko selvää, että varhaisempi oikeus- ja verotuskäytäntö asian tiimoilta perustuivat osin puutteelliseen lainsäädäntöön ja kapeampaan tulokäsitteeseen. Tuoloin oikeuskäytännössä pyrittiin pääasiallisesti estämään omaisuuden luovutusvoiton muuntaminen verovapaaksi omaisuuden luovutukseksi. Uudempi oikeuskäytäntö perustuu laajaan tulokäsitteeseen mutta edelleen osin tulkinnalliseen lainsäädäntöön. Vaikka vanha oikeuskäytäntö on ehkä muotoutunutkin erilaisissa oloissa ja sillä on ollut erilaiset tarkoituksensa, ei se kuitenkaan automaattisesti tee tyhjäksi nykyään eteen tulevia, aidosti tulkinnallisia tilanteita. Vaikka siis luovutusvoitot ovat nykyisin pääosin veronalaisia, ne voivat myös olla tulosta elinkeinotoiminnalle.

Kokonaan oman lainsäädännöllisen erityiskysymyksensä muodostaa tuoreisiin päätöksiin vaikuttanut ja päätösten perusteluissa mainittu tulon veronalaisuuden käsite. Kysymys herää, siivutetaanko tällä, sinänsä veropoliittisesti perustellulla perusteella osittain verolainsäädännön mukainen tulolähdejako ja sen merkitys.

Edelleen jää nähtäväksi, miten kyseiset tapaukset tulevat heijastumaan verotuskäytäntöön. Voidaanko siis edellä mainittujen tapausten valossa puhua jo vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ja sen kaltaisista ennakkopäätöksistä, joilla on vaikutusta verottajan käytäntöihin laajemminkin. Voidaanko päätöksiä tulkita niin, että elinkeinotoiminnan alaraja on ainakin näennäisesti nousnut, jolloin oleellisinta on tulon veronalaisuus. Toisaalta voitaneen ajatella, että peruskysymys siitä, harjoittaako verovelvollinen todellisuudessa elinkeinotoimintaa, ei ole poistunut (Andersson 2008, 473). Elinkeinoverolain 1 § on edelleen vailla tarkempaa määritelmää. Vuoden 1993 verolainsäädännön muutokset laajaan tulon veronalaisuuteen liittyen eivät ole tehneet täysin tyhjäksi sitä tosiasiallista mahdollisuutta, että reaali-toiminnassa on kyse elinkeinotoiminnasta.

Nykyinen tuloverojärjestelmä jakaa luonnollisen henkilön tulon joko faktisesti tai kaavamaisesti työstä saatuun tuloon eli ansiotuloon tai varallisuuden kartuttamaan tuloon eli pääomatuloon ja kohtelee sitten näitä eri tulolajeja jossain määrin eri tavoin. Lisäksi tulolähdejako säätelee omalta osaltaan tulon kokonaismuodostusta. Tosin osittaisella yritystulon jakamisen kaavamaisuudesta luopumisella tasataan verorasitusta joissain tapauksissa elinkeinonharjoittajan ja sijoitustoiminnaksi katsottavaa toimintaa harjoittavan välillä. Vaikka veropoliittinen todellisuus on muuttunut oleellisesti varhaisemman oikeuskäytännön ajoilta painottaessaan laajaa tulon veronalaisuutta, ei kuitenkaan ole täysin yhdentekevää, mistä tulosta ja minkä tulolähteen tulosta milloinkin on kysymys. Lainsäädäntö ohjaa edelleen tulonmuodostusta ja tuloksenlaskentaa tiettyjen säännösten ja periaatteiden mukaan. Selvää on, että lakia ei ole mahdollistakaan kirjoittaa niin tyhjentävään muotoon, että kaikki tilanteet tulisivat siinä huomioiduiksi ja sitä kaut-

ta selvitettyiksi. Nykyjärjestelmässä tulkinnallisuudesta näin ollen tuskin kokonaan voidaan päästä. Selvää kuitenkin on, että raja-aidat ja vieläpä korkeat sellaiset eri tulonmuodostuksen ja tulon verokohtelun välillä aiheuttavat ja lisäävät tulkintaongelmia tämänkin asian osalta.

Lähteet

Alasuutari, P. 1995. Laadullinen tutkimus. Vastapaino. Tampere.

Alkio, J. 2009. Luvassa vuosisadan veroaalit. Talouselämä. Pääkirjoitus. Luettavissa: <http://www.talouselama.fi/paakirjoitus/article328940.ece>. Luettu: 10.3.2010.

Andersson, E. 2006. Johdatus vero-oikeuteen. 13., uudistettu painos. Talentum. Helsinki.

Andersson, E. 2008. Onko saastumiskäsite enää ajankohtainen tuloverotuksessamme? Verotus. 58. vuosikerta. 5/2008, s. 470–479.

Andersson, E., Ikkala, J. & Penttilä, S. 2009. Elinkeinoverolain kommentaari. 12., uudistettu painos. Talentum. Helsinki.

Ernst & Young Oy. 2005. Uudistunut kirjanpitolaki. Talentum Media Oy. Helsinki.

EU-valtioiden veroselvitys.1999. Luettavissa:

<http://www.yrittajat.fi/File/4e4bda87-a5b7-409b-9413-fa541fff8ddd/EUverovertailu.pdf>.

Luettu: 10.3.2010.

Henkilöverotuksen käsikirja 2008 verovuosi 2007. 2008. Edita Prima Oy. Helsinki.

Hjerppe, R., Kari, S., Kiander, J. & Poutvaara, P. 2003. Verokilpailu ja Suomen verojärjestelmä. WSOY. Helsinki.

Iivonen, S. 2006. Vero-oikeus 2006. Avoin yliopisto. Luettavissa:

http://lipas.uwasa.fi/avoin/alku/www/cutenews/upload/ALKU_II_-_Vero-oikeus_-_luentomoniste_-_Seppo_Iivonen.pdf. Luettu: 8.3.2010.

KHO:1975-B-II-508. Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/1975/197501288>. Luettu: 24.3.2010.

KHO 1.3.1977 T 803. Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/1977/197700803>. Luettu: 24.3.2010.

KHO 3.11.1982/4883. Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/1982/198204883>. Luettu: 24.3.2010.

KHO 31.8.1999 T 2207. Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/1999/199902207>. Luettu: 24.3.2010.

Korkein hallinto-oikeus 2008. Päätöksiä. KHO:2008:54. Luettavissa:

<http://www.kho.fi/paatokset/44010.htm>. Luettu: 11.3.2010.

Korkein hallinto-oikeus 2009. Päätöksiä. KHO:2009:50. Luettavissa:

<http://www.kho.fi/paatokset/46935.htm>. Luettu: 11.3.2010.

Korolainen, V. 2009. Verolait 1/ 2009. Talentum Media Oy. Helsinki.

Kukkonen, M. 2007. Yrityksen luovutusvoittojen verotus. Talentum. Helsinki.

Kukkonen, M. & Walden, R. 2009. Elinkeinoverolaki käytännössä. WSOYPro Oy. Helsinki.

Lajunen, M. 22.2.2010. ALV-asiantuntija. Savo-Karjalan yritysveroimisto. Puhelinhaastattelu.

Leppiniemi, J. 2006. Yrittäjän verokirja – veroreviirin hallinasta. Tietosykli Oy.

Linnakangas, E. & Juanto, L. 2008. Arvonlisäverotus ja muu kulutusverotus. 6., uudistettu painos. Talentum. Helsinki.

Lähteenmäki, P. 2009. Hyvästi, rakas verovähennys. Talouselämä. Artikkelit. Luettavissa:

<http://www.talouselama.fi/uutiset/article326149.ece>. Luettu: 11.3.2010.

Mattila, P. K. 2009. Tulolähdejaosta ja sen merkityksestä verotuksessa. Verotus. 59. vuosikerta. 2/2009, s. 131–144.

Miettinen, M. 2008. Rakennusliikkeen arvonlisäverotus. Pro gradu. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Lappeenranta. Luettavissa:

<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/37983/nbnfi-fe200805131367.pdf?sequence=3>.

Luettu: 10.3.2010.

- Myrsky, M. 2008. Vero-oikeuden perusteet. Luettavissa:
<http://www.joensuu.fi/oikeustieteet/opiskelu/luentorungot/Finanssin%20perusteet2008.pdf>.
Luettu: 8.3.2010.
- Myrsky, M. & Linnakangas, E. 2006. Elinkeinotulon verotus. 2., uudistettu painos. Talentum. Helsinki.
- Myrsky, M. & Linnakangas, E. 2007. Verotusmenettely ja muutoksenhaku. 5., uudistettu painos. Talentum. Helsinki.
- Määttä, K. 2007. Veropolitiikka: Teoria ja käytäntö. Edita. Helsinki.
- Niskakangas, H. 2009. Osinkoverotuksen uudistamisesta. Luettavissa:
http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/012_veroryhma/06_esitysaineisto/Osinkoverotuksen_uudistamisesta_Niskakangas_210909_muistio.pdf. Luettu: 10.3.2010.
- Nordisk eTax, a. Ruotsi. Yleistä. Veroprozentit. Luettavissa:
<http://www.nordisketax.net/main.asp?url=files/sve/suo/i07.asp&c=sve&l=suo&s=1&m=0>
2. Luettu: 10.3.2010.
- Nordisk eTax, b. Norja. Yleistä. Veroprozentit. Luettavissa:
<http://www.nordisketax.net/main.asp?url=files/nor/suo/i07.asp&c=nor&l=suo&s=1&m=0>
2. Luettu: 10.3.2010.
- Nykänen, O. 2010. Jaettavan yritystulon pääomatulo-osuus. WSOYpro. Yritysonline. Yritysverotus I-II ajankohtaiskatsaus. Luettavissa:
<http://www.wsoypro.fi/wsoypro.aspx?navi=Onlinepalvelut.Yritysonline&prevpos=yv000.204&pos=yv000.204&page=selain&ts=yo&openhaku=17&gethere=>. Luettu: 18.3.2010.
- Nykänen, P. & Rabinä, T. 2009. Yksityishenkilöiden luovutusvoittojen verotus. 2., uudistettu painos. Talentum. Helsinki.
- Ossa, J. 2002. Sijoitustoiminnan verotus ja verosuunnittelu. Kauppakaari. Lakimiesliiton kustannus. Helsinki.
- Penttilä, S. 2003. Yrityksen omistajan tuloverotus. 2., uudistettu painos. Talentum. Helsinki.

Rakennuslehti 2009. Hetemäen verotyöryhmä kaavailee kiinteistöverosta kunnille vakaata tulo-
lähdettä. Uutinen. Luettavissa:

<http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/talous/18872.html>. Luettu: 11.3.2010.

Sajari, P. 2010. Verotyöryhmä saa sapiskaa professorilta. Helsingin Sanomat. Uutinen. Luettavissa:

<http://www.hs.fi/talous/artikkeli/Veroty%C3%B6ryhm%C3%A4+saa+sapiskaa+professorilta/1135252788064>. Luettu: 11.3.2010.

SDP 2009. Backman, J. Hetemäen työryhmä oikeilla linjoilla – tasaverotus ehkäistävä. Tiedote. Luettavissa: <http://www.sdp.fi/en/node/378>. Luettu: 11.3.2010.

Suomen Yrittäjät 2009a. Pitkät työpäivät tuovat yrittäjille palkansaajia paremmat tulot. Tiedote. Luettavissa:

<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/uutisarkisto/tiedote/?groupId=b0404538-fc86-4c4f-838f-7a20d9db0b13&announcementId=05537316-3a20-4c45-a0f4-498126e84549>. Luettu: 10.3.2010.

Suomen Yrittäjät 2009b. Yrittäjien tulot ja verot vuoden 2007 verotustietojen mukaan. Tutkimus. Luettavissa:

http://www.yrittajat.fi/File/a4893e71-8434-4d3e-9e16-2ff9d093bfd3/tulot_verot2007_raportti.pdf. Luettu: 10.3.2010.

Valtiovarainministeriö a. Verotus. Henkilöverotus. Ansiotulojen verotus. Ansiotuloista maksettavat verot ja maksut. Luettavissa:

http://www.vm.fi/vm/fi/10_verotus/01_henkiloverotus/01_ansiotulojen_verotus/index.jsp. Luettu: 8.3.2010.

Valtiovarainministeriö b. Hankkeet. Verotyöryhmä. Luettavissa:

http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/012_veroryhma/index.jsp. Luettu: 10.3.2010.

Verohallinto 2008a. Vero-ohjeet. Verotustietoa henkilöasiakkaille. Vuoden 2009 valtion tulo-veroasteikko. Luettavissa:

http://www.vero.fi/?article=7629&domain=VERO_MAIN&path=5,40,90&language=FIN. Luettu 8.3.2010.

Verohallinto 2008b. Asiasanat. Marginaalivero. Luettavissa:

http://www.vero.fi/?path=5,363&article=157&domain=VERO_MAIN&language=FIN&index. Luettu 8.3.2010.

Verohallinto 2009. Verohallinnon esittely. Verohallinnon strategia. Luettavissa:

http://www.vero.fi/?article=2378&domain=VERO_MAIN&path=5,422&language=FIN.

Luettu: 10.3.2010.

Verohallinto 2010. Vero-ohjeet. Verohallinnon päätöksiä. Verohallinnon päätös ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista. Luettavissa:

http://www.vero.fi/?article=8766&domain=VERO_MAIN&path=5,40,421&language=FIN.

Luettu 10.3.2010.

Veronmaksajat. Omat veroasiat. Laskurit. Palkansaajan tuloverolaskuri 2009. Luettavissa:

<http://www.veronmaksajat.fi/omatveroasiat/laskurit/palkansaajantuloverolaskuri2009/>. Luettu: 8.3.2010.

YLE Uutiset 2009. Katainen valmis pääomaveron nostoon. Uutinen. Talous ja politiikka Luettavissa:

http://yle.fi/uutiset/talous_ja_politiikka/2010/02/katainen_valmis_paaomaveron_nostoon_1443118.html?origin=rss. Luettu: 11.3.2010.

Ylä-Liedenpohja, J. 2009. Ymmärretäänkö eriytetty verojärjestelmä oikein? Verotus. 59. vuosikerta. 1/2009, s. 22–28.

Äimä, K. 2003. EY-oikeuden vaikutukset välittömään verotukseen. Talentum. Helsinki.